

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ν' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, 1. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1973 | ΑΡΙΘ. 6

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΩΣ ΜΗΝΥΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

1. Χαράς Ευαγγέλια σήμερον! Ἡ 25 Μαρτίου μηνύματα φέρει τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας! Μηνύματα φέρει χαρμόσυνα τῆς παγκοσμίου σωτηρίας, τῆς Θείας Βουλῆς τὴν ἀπόφασιν. Μηνύματα φέρει χαρμόσυνα σωτηρίας καὶ ἐλευθερίας καὶ εἰς τὸ ὑπὸ ἐπαχθέστατον ζυγὸν δουλείας κατακείμενον ἡμέτερον Ἔθνος! Γαβριὴλ ὁ Ἀρχάγγελος εὐαγγελίζε-ται τῇ Παρθένῳ τὴν δι' Αὐτῆς φανέρωσιν τοῦ ἀρρήτου μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας! Γερμανὸς ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ πρωτόθρονος πάσης Ἀχαΐας, ποιμενάρχης δὲ τῆς τῶν Παλαιῶν Πατρῶν Μητροπόλεως, πιστὸς διαγγελεὺς τῆς Θείας Βουλῆς, ἀγγέλλει τοῖς Ἑλλησι τῆς σωτηρίας τοῦ Γένους ἡμῶν τὸ κεφάλαιον! Μαρία, ἡ ἀγνή Παρθένος, δέχεται τὸν ἀρχαγγελικὸν ἀσπασμὸν ἐν φόβῳ καὶ ταραχῇ, διαλογιζομένη «ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος!» Καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος πληροφορεῖται ἐν ταραχῇ τὸ μέγα ἄγγελμα τῆς Ἐθνεγεροσύνης! Διότι διηπόρει πῶς ἔσται τοῦτο τὸ μέγα θαῦμα, ὁ Δαβὶδ νὰ κατανικήσῃ τὸν Γολιάθ; Ἀλλὰ δέχεται τοῦ Λαβάρου τὴν ὑψωσιν ὡς ἐπιταγὴν τῆς Θείας Βουλῆς καὶ ὡς ἀπαρχὴν τῆς σωτηρίας τοῦ Γένους! Ὡς ἡ Παρθένος διεταράχθη ἐπὶ τῷ ἀρχαγγελικῷ Εὐαγγελισμῷ, οὕτω καὶ τὸ Γένος ἡμῶν διεταράχθη, οὐχὶ ὑπὸ ἀπιστίας βληθέν, ἀλλ' ἐξ ἀπορίας τοῦ πῶς γενήσεται ὁ ἀδύναμος καὶ ταπεινὸς ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς τὸν ἀντικείμενον ἰσχυρὸν καὶ πεφουσιωμένον! Ἀλλὰ

πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν τὸν Παντοδύναμον καὶ φιλόανθρωπον, τὸν τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων προστάτην καὶ φύλακα, καὶ ὡς ἡ Παρθένος εὔρε χάριν, οὕτω καὶ ἡ Ἑλλὰς «εὔρε χάριν» παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἡ πίστις αὐτῆ ἐνίσχυσε τὸ Ἔθνος ἡμῶν εἰς τὸ νὰ διεξαγάγῃ τὸν Ἀγῶνα τῆς Ἐλευθερίας αὐτοῦ ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ. Ἡ Πίστις τοῦ Ἔθνους ἐκβάλλει τὸν φόβον, ἀψηφεῖ τοὺς κινδύνους, ὑπερπηδᾷ τὰ ἐμπόδια καὶ ἡ πρότερον πεφοβισμένη ἔλαφος-Ἑλλὰς μεταβάλλεται εἰς ἀτρόμητον λέαιναν, προκειμένου νὰ σώσῃ τοὺς λεοντιδεῖς τῆς! Καὶ ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο τοῖς Ἑλλησι τὴν Ἐλευθερίαν! Ἐχαρίσατο τὴν Ἐλευθερίαν ὡς ἐπίστεψιν τῆς εἰς Αὐτὸν Πίστεώς του καὶ ὡς ὑπερτάτην ἀμοιβὴν τῶν θυσιῶν του. Τιμήσωμεν λοιπὸν τὴν ἀπὸ Θεοῦ Χάριν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους ἡμῶν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας καὶ τῆς φθορᾶς! Ἀλλὰ δοξάσωμεν τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ἡμῶν τε καὶ παντὸς τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης, ἣν ὁ ἀρχαγγελικὸς Εὐαγγελισμὸς προσεκόμισε τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῆς κυφορίας τῆς Παρθένου Μαρίας!

2. Τὸ νὰ ἀναλύσωμεν τὴν θεολογικὴν καὶ δογματικὴν σημασίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ κεκρυμμένον τοῦτο

Μυστήριο τῆς Θείας Οἰκονομίας καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν πάσας τὰς διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας σαρκώσεως δωρεὰς καὶ πῶς καὶ διὰ τί «τὰ πάντα γέγονε καινὰ» ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σαρκωθέντι (Β' Κορ. 5,17· Ἀποκ. 21,5), τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ἀκόμη καὶ ἐὰν ἠθέλομεν δώσει ἐπιγραμματικὴν ὅλως διατύπωσιν τῆς ἐκ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Παρθένου ἐκχυνομένης σωτηριώδους Χάριτος διὰ τὸν ἄνθρωπον. Διὸ καὶ περιοριζόμεθα νὰ ἐπισημάνωμεν ἐν μόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθόν, τὸ ἐκ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπορρέον, τὸ ἀγαθὸν τῆς Ἐλευθερίας! Τὸ ὑπέρτατον τοῦτο ἀγαθόν, ὅπερ ὕμνησαν ἀπαξάπαντες οἱ σοφοὶ τῆς κλασικῆς Ἀρχαιότητος καὶ οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι ἀνύψωσαν εἰς τὴν κορυφὴν πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν καὶ ἐθεώρησαν ὡς τὸ ἄκρον ἄκρον τῶν ἐφετῶν, ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν καὶ τὸ εὖ διανοεῖσθαι καὶ τὴν τε τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ πάντα διασώζειν καὶ τὴν πρόοδον καλλιεργεῖν καὶ τὴν Πολιτείαν φυλάττειν καὶ τὴν κοινωνίαν προάγειν καὶ τὸν συνάνθρωπον ὠφελεῖν καὶ τὸν οἶκον ἀγαπᾶν καὶ τὰ τέκνα θάλπειν καὶ γενικῶς τὰ ἀγαθὰ πράττειν καὶ ἐν παντὶ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὠφελίμων—κοινωνῶν τε καὶ προσωπικῶν—ἀγωνίζεσθαι καὶ μοχθεῖν.

3. Ἐλευθερία! Τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα! Ἐλευθερία! Τὸ τῶν πάντων καλλώπισμα καὶ μελέτημα, ὡς θὰ ἔλεγε καὶ ὁ μέγας τῆς Θεολογίας Μύστης Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ καὶ Ναζιανζηνός! Ἐλευθερία! Τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἰς δευτέραν μοῖραν τάσσονται πάντα τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου! Ἐλευθερία! Ἐννοια καθ' ἑαυτὴν ἀπλή, ἀλλὰ ἐν τῇ περιεκτικότητί της πολλὰ σημαίνουσα. Ἐξ οὗ καὶ ποικίλαι ἐρμηνεῖαι, αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τῶν σοφῶν καὶ αἱ διδόμεναι καὶ σήμερον ὑπὸ πολλῶν. Ὁ Πλάτων κραυγάζει: «ἐλευθερία ἡγεμονία βίου· αὐτοκράτεια ἐπὶ παντί· ἐξουσία τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐν βίῳ· ἀφειδία ἐν χρήσει καὶ ἐν κτήσει οὐσίας» (Ψευδ. Πλάτ., Ὀροι 412 δ). Ἄλλ' ὁ συντάκτης τοῦ νόθου τούτου ἔργου

δὲν λησμονεῖ νὰ δώσῃ καὶ πληρέστερον ἐν ἠθικῇ ἐννοία ὄρισμὸν τῆς Ἐλευθερίας, λέγων: «ἐλεύθερον τὸ ἄρχον ἑαυτοῦ» (Ὀροι, 415 α). Ὁ Ἀριστοτέλης πάλιν, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐννοιῶν, ἃς ἀποδίδει εἰς τὸ πολῦσημον τῆς Ἐλευθερίας, χαρακτηρίζων ἰδίᾳ τὴν πολιτικὴν Ἐλευθερίαν, λέγει ὅτι αὕτη εἶναι «ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχὴ» (Πολιτ. Ι 2, σ. 1255β 20). Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι Ἐλευθερία εἶναι «τάξις, νόμος» (Πολιτ. ΙΙΙ 11, σ. 1287α 18).

4. Δὲν εἶναι πρόθεσις ἡμῶν νὰ λεπτολογήσωμεν ἐπὶ τοῦ πολυσήμου τῆς ἐννοίας τῆς Ἐλευθερίας, ἄλλωστε οὔτε ὁ χῶρος τὸ ἐπιτρέπει οὔτε καὶ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ἢ διδομένη ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων σοφῶν καὶ τῶν νεωτέρων κοινωνιολόγων ἐρμηνεῖα τοῦ πολυτίμου τούτου διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθοῦ τῆς Ἐλευθερίας. Ἐπισημαίνομεν ἀπλῶς τὸ πόσον νεωστὶ παρηρημηθεύθη καὶ ἡ ἀπλή ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς ἐννοια τῆς ἀνθρωπίνης Ἐλευθερίας. Ἦδη ὁ σοφώτατος Πλάτων χαρακτηρίζει «πονηρὰν ἀναίσχυντίαν τὴν διὰ τινος ἐλευθερίας ἀποτεολμημένην» (Νόμ. ΙΙΙ, 701α/β). Καὶ ὁ Ἰσοκράτης θεωρεῖ, ὅτι ἡ κακὴ ἀγωγή τοῦ πολίτου ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ «ἠγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παρρησίαν ἰσονομίαν, τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα ποιεῖν εὐδαιμονίαν»! (Ἰσοκρ. 7,20). Καὶ ὁ Πλάτων καταλήγει ἀποφθεγματικῶς ἀποφαινόμενος: «Θεὸς δὲ ἀνθρώποις σῶφροσι νόμος, ἄφροσι δὲ ἡδονή»! (Πολιτ. 355α). Ὁ δὲ Διογένης ὁ Λαέρτιος «ἐλευθέρους» ἐχαρακτήρισε τοὺς σοφοὺς, «τοὺς δὲ φαύλους δούλους» (VII, 121), καὶ ἐπάγεται: «εἶναι γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐξουσίαν αὐτοπραγίας, τὴν δὲ δουλείαν στέρησιν αὐτοπραγίας. εἶναι δὲ καὶ ἄλλην δουλείαν τὴν ἐν ὑποτάξει, καὶ τρίτην τὴν ἐν κτήσει τε καὶ ὑποτάξει, ἣ ἀντιτίθεται ἢ δεσποτεία, φαύλη οὖσα καὶ αὐτὴ». Ὁ ἄνθρωπος ἐν ἔχει ἀκώλυτον καὶ ἀνανάγκαστον, τὴν προαίρεσιν, λέγει ὁ Ἐπίκτητος: «ἄνθρωπε, προαίρεσιν ἔχεις ἀκώλυτον φύσει καὶ ἀνανάγκαστον» (Ἐπικτ., Διατρ. Ι 1,12). Ἐπομένως, «...ἐὰν θέλῃς, ἐλεύθερος εἶ· ἐὰν θέλῃς»,

ἐφ' ὅσον ὁμως «πάντα κατὰ γνώμην ἔσται ἅμα τὴν σὴν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ» (Ἐπικτ., Διατρ. II,15,1)!

5. Ἄλλ' ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ μετὰ σοφίας καὶ χάριτος πάντα τὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀφορῶντα μελετήσαντες, οὕτως ἀποφαίνονται, τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς σήμερον, οἱ ζῶντες καὶ κινούμενοι καὶ ἀναπνέοντες ἐν τῇ «καινῇ κτίσει» (Β' Κορ. 5,17), τῇ ὑπὸ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀνακαινισθεῖση καὶ ἀναμορφωθείση; Εὐηγγελίστατο ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ τῇ Παρθένῳ τὴν ἐν σαρκὶ σύλληψιν τοῦ προαιωνίου Λόγου. Πρὸς ποῖον σκοπὸν; Ἰνα ἐλευθερωσῆ ἡμᾶς. Πόθεν; Ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας. Διὸ καὶ κραυγάζει ὁ θεῖος Ἀπόστολος: «ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ» (Ρωμ. 6, 18). Καὶ τί δὲν σημαίνει ἡ φράσις! Δουλεία καὶ ἡ μὲν, δουλεία καὶ ἡ ἄλλη! Ἄλλ' ἡ μὲν τυραννίαν δηλοῖ ἕξωθεν, ἡ δὲ ὑπακοὴν ἐκ προαιρέσεως. Ἡ μὲν εἶναι βασανιστικὴ, θάνατον ἐπιφέρουσα ἡ δὲ χαρισματικὴ, εἰρήνην, χάραν καὶ μακαριότητα χορηγοῦσα! Καὶ συνεχίζει ὁ θεῖος Παῦλος: «ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν» (αὐτόθι). Καὶ συνεχίζει: «τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (αὐτόθι 6,21-23).

6. Τὸ «Χαῖρε» λοιπὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον ἀπευθυνθὲν ἀναφέρεται καὶ εἰς πάντα χριστιανόν, διότι ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ἐγεννήθη, ἐδίδαξεν, ἐσταυρώθη, ἐτάφη καὶ ἀνεστήθη ὡς ἄνθρωπος, Θεὸς ὢν ὁ Κύριος, «ἵνα καὶ ἡμᾶς θεοποιήσῃ», ὡς λέγει καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος. Εὐηγγε-

λίσατο τῇ Παρθένῳ καὶ ἡμῖν πᾶσιν ὁ Ἀρχάγγελος τὴν ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας ἀπελευθέρωσιν προαναγγείλας. Εὐηγγελίστατο καὶ τῷ Ἔθνει τῶν Ἑλλήνων ὁ τῶν Παλαιῶν Πατρῶν Ἀρχιερεὺς τὴν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας καὶ τῆς τυραννίας τοῦ τετρακαιωνίου ἐχθροῦ ἀπελευθέρωσιν προμηνύων. Ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας εὐαγγελίζεται ὁ Ἀρχάγγελος τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ἡμερομηνίαν τῆς 25ης Μαρτίου. Ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους εὐαγγελίζεται ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Λαβάρου καὶ τῆς κηρύξεως τῆς Ἐθνεγεροσίας. Τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν Ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν προαναγγέλλει καὶ ἡ ἐν Τήνῳ ἀνεύρεσις τῆς τιμίας εἰκόνης τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Παρθένου! Δοξάσωμεν λοιπὸν τὸν πανάγαθον Θεὸν διὰ τὴν χαρισθεῖσαν ἡμῖν Ἐλευθερίαν ἀπὸ τε τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἐθνικῆς δουλείας! Μόνον ἐὰν γνωρίζωμεν καλῶς τί ἐστὶν Ἐλευθερία ἐν Χριστῷ καὶ ποῖα τὰ δωρούμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χάρισματα τῷ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐλευθερωθέντι ἀνθρώπῳ, εἴμεθα εἰς θέσιν καὶ νὰ ἀξιολογήσωμεν ἐπαξίως καὶ τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθὸν τῆς Ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανε! Μόνον οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν καὶ τὴν ἐθνικὴν Ἐλευθερίαν, ἣν ἐχαρίσαντο οἱ Ἥρωες Ἀγωνισταὶ τοῦ 1821 καὶ μόνον οὕτω δυνάμεθα νὰ διασφαλίσωμεν ταύτην ἀπὸ πάσης ἕξωθεν ἐπιβουλῆς. Ὁ Εὐαγγελισμὸς ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ φοβῶνται πλέον, ἐφ' ὅσον πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν, ὡς τὸν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν αὐτῶν. Μόνον τότε οἱ πιστοὶ δύνανται νὰ διακηρύττωσιν, «εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν»;

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Α' ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΝΑΤΟΛΑΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ*

Ἀπὸ τοῦ ζ' αἰῶνος προσετέθη ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ καὶ πρότερον ἐνιαχοῦ καὶ ἐνίοτε ἀπαντῶσα τυρινὴ ἐβδομάς. Ὁ τρόπος τῆς νηστείας τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος ἐμεινεν ὁ αὐτός, ὡς περιεγράφη ἀνωτέρω (Ἰω. Δαμασκηνοῦ, PG 95,69. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, PG 99,1700). Διὰ τὰς ἄλλας ἐβδομάδας ὑπάρχουν ἀρκεταὶ πληροφορίαι. Ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης (5ον αἰῶνα), λέγει ὅτι δὲν ὑπῆρχε σχετικὴ ἔγγραφος διάταξις καὶ ὅτι μεγάλη ποικιλία ἐπεκράτει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν νηστείαν ταύτην. Οἱ μὲν ἔτρωγον μόνον ξηρὸν ἄρτον, οἱ δὲ καρπούς καὶ αὐγά, οἱ δὲ καὶ ἰχθῦς, οἱ δὲ καὶ πτηνά. Ὁ Σωκράτης ἐπαινεῖ καὶ κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ταύτης. «Οἱ μὲν γὰρ πάντῃ ἐμψύχων ἀπέχονται, οἱ δὲ τῶν ἐμψύχων ἰχθῦς μόνους μεταλαμβάνουσι, τινὲς δὲ σὺν τοῖς ἰχθῦσι καὶ τῶν πτηνῶν ἀπογεύονται, ἐξ ὕδατος καὶ αὐτὰ κατὰ τὸν Μαιῦσέα, γεγενῆσθαι λέγοντες, οἱ δὲ καὶ ἀκροδύων (καρπῶν) καὶ ῥῶν ἀπέχονται, τινὲς δὲ καὶ ξηροῦ ἄρτου μόνον μεταλαμβάνουσιν... καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς περὶ τούτου ἔγγραφον ἔχει δεῖξαι παράγγελμα, δῆλον ὡς καὶ περὶ τούτου τῇ ἐκάστου γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἐπέτρεψαν οἱ ἀπόστολοι, ἵνα ἕκαστος μὴ φόβῳ μηδὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθὸν κατεργάζεται» (Ἐκκλ. ἱστ., 5,22). Ἐν τούτοις, ὅτε ὁ Σωκράτης ἔγραφε ταῦτα, ὑπῆρχεν ἐκκλησιαστικὴ διάταξις περὶ νηστείας γραπτῆ, ἀλλ' ὄχι γενικοῦ κύρους. Ἡ τοπικὴ σύνοδος τῆς Λαοδικείας (360) εἶχεν ὀρίσει δι' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς ξηροφαγίαν (50ὸς κανὼν). Ὁ ὅρος «ξηροφαγία» περιλαμβάνει τροφὰς φυτικὰς ἀλλ' ἄνευ ἐλαίου. Ἡ μεγάλη αὕτη αὐστηρότης δὲν ἐκράτησεν, ἀλλὰ διεμορφώθησαν δύο ἄλλοι τρόποι νηστείας. Ὁ πρῶτος τρόπος μαρτυρεῖται ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (9ον αἰῶνα), ὁ ὁποῖος ὁμιλῶν περὶ τῆς νηστείας τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, λέγει· «ξηροφαγίαν ἢ καὶ ὕσπρεα ἄνευ ἐλαίου, οὔτε ὄϊνον, πᾶρεξ Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, ἐσθίωμεν δὲ καὶ ὀστρακόδερμα πάντα ἀνόστεα καὶ ταρίχια ἀνεδοιάστως» (Χρονικὴ διδασκαλία τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, PG 99, 170). Ὁ δεῦτερος τρόπος τῆς νηστείας μαρτυρεῖται ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (8ον αἰῶνα), ὁ ὁποῖος λέγει· «Ἐν αἷς καὶ τυροῦ καὶ τῶν τοιούτων μετὰ τῶν κρεῶν ἀποχαί» (PG 95,69). Δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ἐλαίου, καὶ

οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι τῆς χρήσεως ἐλαίου ἐξηροῦντο ἡ τετάρτη καὶ ἡ παρασκευή.

Αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ ἀναφέρουν νηστείαν μιᾶς ἐβδομάδος μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πάντων (5,20,14). Ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι εἶχον ἀρχίσει τὸ κήρυγμα μετὰ τὴν πεντηκοστήν, διὰ τοῦτο ἐν γένει αἱ μετ' αὐτὴν ἡμέραι ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἐνεκα τούτου ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νηστεία ἐν συριακαῖς πηγαῖς ὀνομάζετο νηστεία τῶν Ἀποστόλων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη εἰσαχθῆ εἰς τὴν Ἀνατολήν ἢ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς 29ης Ἰουνίου. Νηστεία εἰσήχθη ἐπίσης πρὸ τῶν Χριστουγέννων, ἀρχικῶς ὀλιγοήμερος. Αἱ δύο αὗται νηστεῖαι, κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν νηστείαν τοῦ Πάσχα, ἐγίναν τεσσαρακονθήμεροι. Τοῦτο ἐγένετο (6ον αἰῶνα) παρὰ τοῖς μοναχοῖς τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης. Περὶ τῶν δύο νέων τεσσαρακοστῶν κάμνει λόγον πρῶτος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης (7ον αἰῶνα), ζήσας ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ (PG 89, 668), ἔπειτα ὁ Κων/πόλεως Νικηφόρος († 815, Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνοταγμα 5, 428 καὶ ἐξ.) καὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης († 826, PG 99, 1714 καὶ 1716), ἀμφοτέρω ἀντιπροσώποι τοῦ μοναχικοῦ βίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ τέλους τοῦ 8ου καὶ 9ου αἰῶνος. Ἡ μετὰ τὴν πεντηκοστήν νηστεία δὲν διτηρήθη τεσσαρακονθήμερος, ἀλλὰ περιορίσθη. Ὅτε εἰσήχθη ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἡ νηστεία αὕτη συνεδέθη μετὰ τῆς ἑορτῆς ταύτης. Θεόδωρος ὁ Στουδίτης († 826) ἀφ' ἐνὸς μὲν ῥητῶς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὑπῆρχον τρεῖς νηστεῖαι τοῦ ἔτους, Πάσχα, Χριστουγέννων καὶ ἁγίων Ἀποστόλων (Χρον. διδασκαλία τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου, PG 99, 1693 καὶ 1696), ἀφ' ἑτέρου δὲ παρ' αὐτῶ πρῶτην φορὰν παρουσιάζεται καὶ ἄλλη νηστεία, (ἢ νηστεία τῆς Θεοτόκου), δηλονότι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου πρὸ τῆς 15ης Αὐγούστου (PG 99, 1703). Αἱ νηστεῖαι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Θεοτόκου εἰς τοιαύτην ἔκτασιν καὶ ἔντασιν ἐπεβλήθησαν ὡς ὑποχρεωτικαὶ κατ' ἀρχὰς μόνον εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπεβλήθησαν ὡς τοιαῦται καὶ εἰς τοὺς μὴ μοναχοὺς, κληρικούς καὶ λαϊκοὺς, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἰβ' αἰῶνος. Περὶ τὸν ἑνατον αἰῶνα ἀναφέρονται καὶ μεμονωμέναι νηστεῖαι, ὡς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτ.), τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων κ.λπ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 39 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Ἐξ αὐτῶν προκύπτει, ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς νηστείας

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ «ΓΕΝΕΣΙΣ»,*

(Συμφωνία και αντίρρησης)

β'. Θεολογία και Κοσμολογία.

Μετά τὰ λεχθέντα, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὰς θεωρητικὰς βάσεις ἐπαφῆς ἢ διαφοροποιήσεως μεταξύ τῆς Ἀστροφυσικῆς καὶ τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, θὰ παραθέσωμεν, ἐνδεικτικῶς μόνον, συγκεκριμένα θέματα, ἐφ' ὧν τίθεται τὸ ἐρώτημα τῆς συμφωνίας ἢ τῆς διαφωνίας.

1) Καὶ πρῶτον ἡ ὕλη. Εἰς τὸ θέμα τοῦτο ὑπάρχει παλαιὰ ἀντίθεση μεταξύ Θεολογίας καὶ μέρους τῆς Φιλοσοφίας, τῆς ὑλιστικῆς, τῆς πρώτης δεχομένης τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν τῆς ὕλης, τῆς δευτέρας ὁμιλοῦσης περὶ προϋπάρξεως ἢ συνυπάρξεως τῆς ὕλης κ.λπ.

Κατὰ τὴν Γένεσιν, ὁ Θεὸς δημιουργεῖ, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἀπὸ αἰῶνων ἐρμηνείαν, «ἐκ τοῦ μηδενός» (ex nihilo). Ἡ φράσις ὅμως «ἐκ τοῦ μηδενός» ἀπαντᾶται, ὡς ἀποτύπωσις γραπτῆ τῆς παλαιᾶς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως, εἰς τὸ Β' Μακκ. 7,28.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 113 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶχε τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διάρκειαν τῶν νηστειῶν, εἰς τὸν τρόπον τοῦ νηστεύειν καὶ εἰς τὸ εἶδος τῆς κατὰ τὴν νηστείαν χρησιμοποιουμένης τροφῆς, παρατηρουμένης μιᾶς βαθμιαίας αὐξήσεως τῶν νηστειῶν ἐξ ἐπιδράσεως κυρίως τοῦ τυπικοῦ τῶν μοναστηρίων. Αἱ σημαντικαὶ ὅμως διαφοραὶ περὶ τὴν νηστείαν δὲν παρέβλαπτον τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. «Ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησιν» (Εἰρηναῖος παρ' Εὐσεβίῳ). Ἀνεξαρτήτως αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως ὁ θεσμὸς τῆς νηστείας παραμένει διὰ τὴν Ἐκκλησίαν θεσμὸς σπουδαῖος, μέσον πνευματικῆς ἀνατάσεως, κυριαρχίας τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς σαρκός, ἐνισχύων τὴν θέλησιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πατερικὴ καὶ λειτουργικὴ δὲ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθοῦσα καὶ ἐν προκειμένῳ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καθ' οὓς «οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ στόματος», δηλαδή ἐκ τῆς καρδίας, ἀγαθῆς ἢ πονηρᾶς, κινεῖ τὸν ἄνθρωπον, τονίζει, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀποχὴν ἐκ τῶν τροφῶν τὴν πνευματικὴν νηστείαν, τὴν ἀποχὴν δηλονότι ἀπὸ κατακρήτων πράξεων. «Νηστεύσωμεν νηστείαν πνευματικὴν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ, ἀποχὴν ψεύδους καὶ ἐπιπορίας κ.λπ.». «Οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρωσῆς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἄσκησις σὺν ἀγιασμῶ...» (Δοξαστικὸν τῶν αἰῶνων Ε' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν).

Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ

Ὁ Θεὸς δημιουργεῖ ἐκ τοῦ «μὴ ὄντος» καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἀβύσσου. Ἡ ἀβύσσος εἶναι διὰ τὴν Γένεσιν, ἴσως, ὅ,τι ἐκφράζεται διὰ τοῦ ὄρου «κενὸν σύνολον» τῆς θεωρίας τῶν συνόλων.

Ἡ Ἀστροφυσικὴ ἀσχολεῖται μὲ οἰανδήποτε μορφήν ὕλης καὶ ἐνεργείας, ἢ ὁποῖα ὑπάρχει εἰς τὸ σύμπαν. Καὶ ἡ μὲν ὕλη ὑπάρχει κυρίως ὡς πλάσμα (δηλ. ἀέρια ἰονισμένα, εἴτε λόγῳ ὑψηλῶν θερμοκρασιῶν εἴτε λόγῳ ἀκτινοβολιῶν), ἢ δὲ ἐνέργεια ἐμφανίζεται ὑπὸ διαφόρους μορφάς, ὡς φῶς, ὡς θερμότης, ὡς κινητικὴ ἐνέργεια, ὡς ἠλεκτρισμὸς κ.λπ.

Πάντα ταῦτα, δηλαδή τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς μορφάς τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας, εἰς οὐδεμίαν ἀντίθεσιν ἔρχονται πρὸς τὴν Γένεσιν, διότι ἐντάσσονται ἄριστα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς δημιουργίας.

Πρόβλημα δημιουργεῖται, ὅταν ἡ Ἀστροφυσικὴ δίδῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἀρχέγονον ἐρώτημα «πὸ θεν ἢ ὕλη;», διότι, μὴ δυναμένη νὰ πράξῃ ἄλλως, διατυπώνει ἐν δόγμα, ἢ εἰς τὴν γλῶσσάν της, μιαν «παράδοχον».

Καὶ οὕτω ὡς παραδοχὴν δέχεται τὴν προϋπαρξίν

διαπιστοῖ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν πιστῶν ἐν τῇ σημερινῇ κοινωνίᾳ δὲν τηροῦν πάσας τὰς περὶ νηστείας διατάξεις, λόγῳ τῶν συγχρόνων συνθηκῶν ζωῆς καὶ τῶν δυσκολιῶν αὐτῆς. Πάντα ταῦτα ἐπιβάλλουν, ὅπως ἡ νηστεία καταστῆ ἡπιωτέρα καὶ ὅπως συντομευθῇ χρονικῶς. Τοῦτο δέ, ἵνα μὴ δημιουργῶνται προβλήματα συνειδήσεως ἐκ τῆς παραβάσεως τῶν αὐστηρῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, δηλητηριάζοντα τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν πιστῶν.

Ἡ μεταβολὴ τῶν σήμερον ἰσχυόντων ἐν σχέσει πρὸς τὴν νηστείαν δὲν προσκρούει εἰς τὰς περὶ νηστείας ἀρχάς. Αἱ διαφοραὶ αἰ ὑφιστάμεναι εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς νηστείας ἢ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς, ὡς καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς νηστείας, ὡς εἶδομεν, δὲν ἔθετον ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν. «Ὅρα μὴ τις σε πλανήσῃ ἀπὸ ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς... εἰ μὲν γὰρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, τέλειος ἔσῃ, εἰ δ' οὐ δύνασαι, ὁ δύνῃ τοῦτο ποιεῖ. Περὶ δὲ τῆς βρώσεως, ὁ δύνασαι βάστασον...» (Διδαχὴ 12 Ἀποστ. VI, 1-3).

Τὸ δικαίωμα τῆς τροποποιήσεως τῶν περὶ νηστείας διατάξεων καὶ τῆς προσαρμογῆς αὐτῶν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, ἀνήκει εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητῆς Παν/μίου

τῆς ὕλης, τὴν ἐφ' ἀπαξ ἢ τὴν συνεχῆ δημιουργίαν τῆς ὕλης πρὸς διατήρησιν, εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, τῆς πυκνότητος τοῦ σύμπαντος, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται.

Ἐάν, συνεπῶς, διατυποῦται διὰ μιᾶς θεωρίας περὶ δημιουργίας τῆς ὕλης ἀντίρρησις εἰς τὸ δόγμα τῆς Γενέσεως, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐν δόγμα τῆς Ἀστροφυσικῆς διεκδικεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰς βάρος ἐνὸς ἐτέρου δόγματος. Μία παραδοχὴ ἔναντι ἐνὸς δόγματος ἐξ ἀποκαλύψεως. Δὲν εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀντιρρήσεως, ἀλλὰ ἡ ἐπιστημονικὴ εἰκασία.

Ἐπιστημονικὴ ἀπάντησις εἰς τὸ θέμα τοῦτο προϋποθέτει ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα, τί εἶναι ὕλη; ἢ τί εἶναι ἐνέργεια; Ἀλλὰ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ Ἀστροφυσικὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἀπαντήσῃ.

Τὰ κοσμολογικὰ πρότυπα.

«Ἡ κοσμολογία ἐρευνᾷ τὴν διανομήν, συμπεριφορὰν καὶ ἐξέλιξιν ὄλων τῶν συγκεντρώσεων τῆς ὕλης εἰς τὸ σύμπαν. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην τῶν μακρᾶς κλίμακος ἰδιοτήτων τοῦ σύμπαντος» (Δ. Κωτσάκης, ἐνθ' ἀν. σ. 29).

Αὕτη, ἵνα δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν συνοπτικὴν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος — δηλαδὴ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ σύμπαντος μὲ ἀνθρώπινα μέτρα —, δημιουργεῖ ἐν πρὸ τυπῶν. Κατασκευάζει ἐν νοητικὸν σχῆμα περὶ τοῦ κόσμου. Ὁ κατασκευαστὴς αὐτοῦ τοῦ νοητικοῦ σχήματος εἶναι ὁ Ἀστροφυσικὸς καὶ παλαιότερον ἦσαν ἄνθρωποι παρατηροῦντες τὸν κόσμον καὶ στοχαζόμενοι περὶ τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε σωρείαν «προτύπων», δημιουργεῖ σήμερον* καὶ θὰ δημιουργῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ἄνθρωπος φύσει ἔχει ἀνάγκην μιᾶς ὀλοκληρωμένης εἰκόνας περὶ τοῦ σύμπαντος καὶ οὐχὶ μιᾶς ἀναλυτικῆς, δηλαδὴ τμημάτων ἀσυνδέτων μεταξύ των.

Αὐτὰ τὰ κοσμολογικὰ πρότυπα στηρίζονται εἰς ὀρισμένας παραδοχάς, δηλ. δόγματα, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεμία ὑπόθεσις δύναται νὰ διατυπωθῇ.

Τοῦτο ἔχει τὰς ἐξῆς ἐπιπτώσεις εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἀστροφυσικῆς πρὸς τὴν Γένεσιν. Ἐπειδὴ ὁ μὲν συγγραφεὺς τῆς Γενέσεως ἐχρησιμοποίησεν ἐν «πρὸ τυπῶν», τὸ ὁποῖον ἐξελάμβανε τὸ σύμπαν ὡς διωροφον καὶ γεωκεντρικόν, ὁ δὲ σημερινὸς ἀστροφυσικὸς ἔχει ἀντιρρήσεις διὰ τὸ «πρὸ τυπῶν» τοῦτο, ὁ πιστός, εἰς τὸν ὁποῖον καταλήγει ἡ ἀντίρρησις, αἰσθάνεται δυσάρεστα. Τί νὰ δεχθῇ καὶ τί νὰ ἀπορρίψῃ.

Καὶ ὅμως ἡ λύσις εἶναι ἀπλή. Ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως πληροφορία περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου προσεφέρθη πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν μέσῳ τοῦ τότε παραδεδεμένου «προτύπου». Ἐάν ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἡ Ἀστροφυσικὴ ἠλλαξέ τὸ πρότυπὸν τῆς, δη-

μιουργεῖται διὰ τὴν Θεολογίαν ἢ ὑποχρέωσις τῆς ἐρμηνείας τῆς Γενέσεως καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ἀσφαλῶς θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ σύγχρονον πρότυπον. Τοῦτο σημαίνει ὅτι μία τοιαύτη ἀντίρρησις εἶναι τυπικοῦ χαρακτῆρος καὶ οὐχὶ οὐσιαστικοῦ.

Αἱ φάσεις τῆς δημιουργίας.

Εἰς τὴν Γένεσιν (1,3) ἔχομεν τὴν μὲν πρώτην («μῖαν») ἡμέραν τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτός: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς», τὴν δὲ τετάρτην (Γεν. 1,14) τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον.

Τοῦτο ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῆς παλαιότερας Φυσικῆς, διὸ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος εἰς τὴν Ἑξάήμερον (ὀμιλία βη), ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα μὲ τὴν ἐξῆς ἀξιοθαύμαστον καὶ προφητικὴν ἐξ ἐπόψεως ἐπιστήμη ἐρμηνείαν: «Ἔστι δὲ οὐδὲν μαχόμενον τοῦτο τοῖς περὶ φωτός εἰρημένους. Τότε μὲν γὰρ αὐτὴ τοῦ φωτός ἡ φύσις παρήχθη· νῦν δὲ τὸ ἡλιακὸν τοῦτο σῶμα ὄχημα τῷ πρωτογόνῳ ἐκείνῳ φωτὶ παρεσκευάσται».

Διακρίνει δηλαδὴ τὴν φύσιν τοῦ φωτός ἀπὸ τὸ φωτεινὸν σῶμα, τὸν ἥλιον, αἰῶνας πολλοὺς πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Φυσικῆς ἐπιστήμης ἀνευρέσεως τοῦ φωτονίου. Καὶ πολὺ πρὸ τῆς διατυπώσεως τῆς κρατούσης θεωρίας περὶ φάσεων τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, ἡ ὁποία θεωρία διακρίνει μεταξύ τῆς περιόδου τῆς ἀκτινοβολίας, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ 10ον δευτερόλεπτον τῆς δημιουργίας καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ ἔτους αὐτῆς, καὶ τῆς περιόδου τῆς ὕλης, καθ' ἣν ἐδημιουργήθη ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη κ.λπ.

Εἰδικώτερον, ὡς πρὸς τὰς φάσεις τῆς δημιουργίας, τὴν διάρκειαν αὐτῶν καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ σύμπαντος πρέπει, πέραν ὧν ἐλέγχθησαν ἀνωτέρω περὶ γλώσσης καὶ κοσμολογικῶν προτύπων, νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἐξῆς:

Πρῶτον, ἡ διαίρεσις τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμέρας εἶναι ταυτόσημον πρὸς τὴν διαίρεσιν εἰς περιόδους, ὑπὸ τῆς Ἀστροφυσικῆς. Ἡ ὑφισταμένη διαφορά ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν ἢ τὸ περιεχόμενον εἶναι συνάρτησις τοῦ προτύπου, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῖ ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς τῆς Γενέσεως. Ἡ χρονικὴ διάρκεια ἐκάστης περιόδου τῆς δημιουργίας κυμαίνεται, κατὰ τὴν Ἀστροφυσικὴν, ἀπὸ κλάσματος τοῦ δευτερολέπτου μέχρι καὶ δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἐνῶ ἡ Γένεσις ὀμιλεῖ περὶ «ἡμερῶν». Λίαν ἐνωρὶς ὅμως ἡ ὀρθόδοξος ἐρμηνεία καθώρισεν ὅτι ἡ λέξις «ἡμέρα» πρέπει νὰ νοῆται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς περιόδου, «ἵνα —κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον— τὸ συγγενὲς ἔχη πρὸς τὸν αἰῶνα».

Ὁ αὐτὸς Μ. Βασίλειος προσθέτει εἰς ἕτερον σημείον «κἂν ἡμέραν εἴπῃς, κἂν αἰῶνα, τὴν αὐτὴν ἐρεῖς ἔννοιαν» (ὀμιλία β') καὶ ἐπιλέγει: «ὥστε μᾶλλον καταστάσεων ἡμῖν καὶ πραγμάτων ποικίλων διαφορὰς, ἀλλ' οὐχὶ περιγραφὰς καὶ πέρατα καὶ διαδοχὰς

* Τὸ ἰσχύον σήμερον πρότυπον εἶναι τὸ προταθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀϊνστάϊν (1915), ὡς συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ W. de Sitter (1917) καὶ Hubble (1929), καθ' ὃ τὸ Σύμπαν εἶναι τετραδιάστατον.

αίωνων ἐκ τούτου δείκνυσθαι». Ὁρθῶς, διότι ἡ κατηγορία τοῦ χρόνου προσιδιάζει εἰς τὴν ὕλην, τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐδέποτε εἰς τὸν Θεόν.

Πρὸς τὸ θέμα τοῦτο συναρτᾶται καὶ ἡ περὶ ἡλικίας τοῦ σύμπαντος ἀντίληψις.

Κατὰ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον τῆς Π. Διαθήκης τὸ ἔτος 1973 εἶναι τὸ 5632 ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, κατὰ δὲ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον (μετάφρασις τῶν Ο') εἶναι τὸ 7481 ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

Κατὰ τὴν Ἀστροφυσικὴν τὸ σύμπαν ἔχει ἡλικίαν 10 δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Πῶς δέον νὰ ἐρμηνευθῆ ἡ διαφορά;

Ἡ διαφορά ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς διαρκείας ἐκάστης φάσεως τῆς δημιουργίας, διότι ἡ Π. Δ. γράφει ἡμέρας καὶ οἱ ὑπολογίσαντες τὴν ἡλικίαν τοῦ σύμπαντος ὑπελόγησαν ταύτας ὡς εἰκοσιτετράωρα, δηλαδὴ οὐσιαστικῶς δὲν τὰς ὑπελόγησαν. Κατὰ τὴν Ἀστροφυσικὴν ὅμως μόνον ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δημιουργίας μέχρι καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς πέμπτης φάσεως τῆς δημιουργίας ἀνέρχεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἔτη.

Ἡ διαφορά ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν ὀφείλεται σαφῶς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς διαρκείας τῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ ἡ «ἀντίρρησης» αὕτη τῆς Ἀστροφυσικῆς μεταβάλλεται εἰς συμφωνίαν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅσα περὶ τῆς χρονικῆς ἐννοίας τῆς λ. «ἡμέρας» ἐν τῇ Γενέσει ἐλέχθησαν ἀνωτέρω.

Ἡ Κοσμολογικὴ Ἀρχή.

Μία παραδοχὴ (=δόγμα) τῆς Ἀστροφυσικῆς εἶναι ἡ λεγομένη κοσμολογικὴ ἀρχή. Δηλαδὴ δέχεται ὅτι ἡ θέσις τοῦ πλανήτου μας εἰς τὸ σύμπαν δὲν εἶναι ἰδιάζουσα καὶ ἀσυνήθης, ἀλλὰ μία θέσις μετὰ τὰς αὐτὰς ιδιότητες, ὅπως πᾶσα ἄλλη εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ παραδοχὴ αὕτη παλαιότερον ἀπετέλεσε πέτραν σκανδάλου, διότι ἡ Γένεσις χρησιμοποιεῖ πρότυπον γεωκεντρικόν.

Ἡ ἐν προκειμένῳ ἐνδεχομένη διαφωνία μεταξὺ Ἀστροφυσικῆς καὶ Γενέσεως ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Γένεσις ἐχρησιμοποίησε τὸ κοσμολογικὸν πρότυπον τῆς Ἀστροφυσικῆς τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγράφη.

Ἡ μέτρησις τοῦ χρόνου.

Εἰς τὴν Γένεσιν (1,14) διατυποῦται ἡ ἰδέα τοῦ καθορισμοῦ καὶ τῆς μετρήσεως τοῦ χρόνου διὰ τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡλίου, σελήνης κ.λπ. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, ἡ ὁποία εἶναι παγκόσμιος καὶ μαρτυρεῖ τὴν συνάρτησιν κόσμου καὶ χρόνου, ἡ Ἀστροφυσικὴ προσέφερε καὶ νέας δυνατότητας μετρήσεως τοῦ χρόνου, ἀπείρως ἀκριβεστέρας, τὰς ῥαδιοπηγὰς ἢ πάλσαρς. «Κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν — Δ. Κωτσάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 23 — εἶναι ἡ σταθερότης τῆς περιόδου τῶν λαμβανομένων παλμῶν με ἐκτάκτως μεγάλην ἀκρίβειαν τῆς τά-

ξεως τοῦ δεκάκις ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ δευτερολέπτου... Δύνανται ἐπομένως νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς πρότυπα (ὠρολόγια)».

Τέλος, πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι ἡ Ἀστροφυσικὴ ὑποβοηθεῖ, διὰ τῶν καταθλιπτικῶς δυσπροσίτων ἀριθμῶν, δι' ὧν δηλοῦται ἡ ἔκτασις, τὸ βάθος, ἡ δύναμις τοῦ ὕλικου σύμπαντος, εἰς τὴν καλυτέραν κατανόησιν βιβλικῶν ἐκφράσεων, ὡς λ.χ. Κύριος τῶν δυνάμεων (Γιαχβὲ Σεβαώθ).

«Ἐπὶ πλέον — κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ καθηγητοῦ Π. Τρεμπέλα — ὅσῳ περισσότερον ἡ φύσις σπουδάζεται καὶ ἀνακαλύπτονται τὰ μυστικὰ αὐτῆς, τόσῳ μᾶλλον καὶ ἡ μοιρολατρεία καὶ αἱ ποικιλόμορφοι δεισιδαιμονίαι τοῦ λαοῦ καταπολεμοῦνται, καὶ προσθέτει τι ἐξόχως σημαντικὸν διὰ τὸν Ἑρμηνευτὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναγνώστην τῆς Ἀγίας Γραφῆς — θρησκευτικαὶ δὲ καὶ θεολογικαὶ ἀντιλήψεις καὶ παρερμηνεῖαι τῆς Γραφῆς, ὀφείλουσαι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν εἰς πεπλανημένας θεωρίας περὶ τῆς φύσεως, διορθοῦνται» (Ἐγκυκλοπαιδεία Θεολογίας, σ. 179-80).

Ἡ Ἀστροφυσικὴ προητοίμασε τὴν μετάβασιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν σελήνην, γεγονός τὸ ὁποῖον «ἤνοιξε νέαν ἐποχὴν — κατὰ τὸν ἀειμνηστον Πατριάρχην Ἀθηναγόραν (1969) — ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς εἰς νέαν ἐμβάθυνσιν εἰς τὴν θεολογίαν τῆς ὅλης δημιουργίας».

Ὁρθῶς, διότι οἱ ἀστεροναῦται ἠσθάνθησαν εἰς τὴν σελήνην ὑπερήφανοι καὶ δυνατοὶ διὰ τὸ ἐπίτευγμα, ἀλλὰ καὶ μικροὶ καὶ ἀσθενεῖς, ἀτενίζοντες τὴν μικρὰν γῆν ἀνατέλλουσαν. Συναισθήματα δηλαδὴ ἀνάμικτα, ὡς τὰ προδιέγραψε με ἀριστουργηματικὸν τρόπον ὁ συνθέτης τοῦ 8ου Ψαλμοῦ.

«Κύριε ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν... τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἢ Υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν; ἢ λάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλοις, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν· καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου».

ΗΛΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΙΑΝΟΙΑ

ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ*

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τοὺς διαδόχους τοῦ Σωκράτους καὶ τὰς ἰδρυθείσας μικροτέρας Σωκρατικὰς Σχολάς, ὡς εἶναι ἡ Μεγαρική καὶ ἡ Ἡλειο-Ἐρετρική, ἡ Κυνική καὶ Κυρηναϊκή μὲ τοὺς ἐκπροσώπους των. Θὰ προχωρήσωμεν καὶ θὰ σταθῶμεν μὲ εὐλάβειαν καὶ θαυμασμὸν ἐμπρὸς εἰς τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν τοῦ Πλάτωνος, τοῦ πλέον δαιμονίου μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους. Υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς Περικτιόνης ἔζησε ἀπὸ τὸ 427-347 π.Χ. Μόλις εἰκοσαετῆς ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Σωκράτην. Ἡ γνωριμία αὕτη ὑπῆρξεν ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὴν ζωὴν του. Τὸ πνευματικὸν του ἔργον ὑπῆρξε μνημειῶδες καὶ ἀθάνατον. Ἡμεῖς, δι' ἀνεπάρκειαν τοῦλάχιστον χρόνου, θὰ ἀρκεσθῶμεν ἢ μᾶλλον θὰ περιορισθῶμεν κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν, ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ, τὰς περὶ ἀνθρώπου καὶ ἠθικῆς δοξασίας του. Μαθητὴς μεγάλου διδασκάλου ὁ Πλάτων, συμμερίζεται τὰς ἀπόψεις ἐκείνου ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου. Θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸ σπουδαιότερον τῶν ὄντων, τόσον ὡς ἄτομον, ὅσον καὶ ὡς κοινωνικὴν μονάδα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχὴν, αὕτη εἶναι τὸ πλέον σημαντικὸν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν πίστιν του ταύτην ὁ Πλάτων δίδει ἐν μεταφυσικὸν θεμέλιον, τὰ ἴχνη τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται εἰς τὸν Γοργίαν. Πιστεύει εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰωνιότητα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ὑπῆρχε πρὸ καὶ ὑπάρχει καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν ψυχὴν ἀνήκει ὁ κόσμος τῶν ἀοράτων καὶ αἰωνίων, ἐνῶ εἰς τὸ σῶμα ἀνήκουν τὰ ὄρατὰ καὶ ἐφήμερα. Ἀπὸ τὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν πρόσκαιρον ἔνωσίν της μὲ τὸ σῶμα εἰς μίαν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν ἐξαρτᾶται τὸ ἐπὶ πόσας φοράς καὶ εἰς ποίαν μορφήν θὰ ἀναγεννηθῆ. Εἰς τὴν πέραν τοῦ κόσμου τούτου ζωὴν ἀναμένει τὴν ψυχὴν κρίσις ἐνώπιον Δικαστηρίου, ἐπὶ τῆς ὁποίας κρίσεως θὰ βαρύνῃ ἢ συμπεριφορὰ της εἰς τὴν γῆν. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐλευθέραν βούλησιν καὶ δύναται νὰ ἐπιλέξῃ ἀβιάστως μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ. Βάσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ βουλευτικοῦ τῆς ψυχῆς ὀρίζεται καὶ κρίνεται ἡ μοῖρά της: «αἰτία ἐλομένου· Θεὸς ἀναίτιος», λέγει εἰς τὴν Πολιτείαν του⁷.

Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθικῆς ὁ Πλάτων παραδέχεται ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἀρετὴ, ὡς ὑψίστη ἠθικὴ ἐνέργεια, δύναται νὰ διδαχθῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀποψις αὕτη παραμερί-

ζεται εἰς τὸν Γοργίαν, ὅπου τὸ κακὸν ἐμφανίζεται ὡς νόσος ψυχικὴ, ἣτις δύναται καὶ πρέπει νὰ θεραπευθῆ διὰ τοῦ κολασμοῦ. Ἡ Πλατωνικὴ ἠθικὴ στηρίζεται ἀπολύτως ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τοῦ λογικοῦ καὶ εἶναι, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης, ἐντελῶς ἀνεξάρτητος τῆς θρησκείας.

Ἡ θρησκευτικὴ θεωρία τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἓνας φιλοσοφικὸς μονοθεϊσμός, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ θεότης ταυτίζεται μὲ τὴν ιδέαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν Πρόνοιαν. Ὑποστηρίζει τὴν ἄποψιν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἔργον τοῦ λογικοῦ καὶ ἀντίγραφον τοῦ κόσμου τῶν ιδεῶν. Ταυτίζει τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν. Ὁ Θεὸς εἶναι μέτρον δι' ὅλα· εἶναι τὸ τέλειον. Χρέος ἀνθρώπου εἶναι νὰ ὁμοιάσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, μὲ τὸν Θεὸν (Νομ. IV 716).

Μὲ τὴν μεσολάβησιν τῆς Ἀρχαίας Ἀκαδημίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξακολουθοῦν νὰ διδάσκονται καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος αἱ φιλοσοφικαὶ δοξασίαι του μὲ διαφόρους ἀποχρώσεις, ἰστάμεθα ἤδη ἐμπρὸς εἰς ἓνα ἄλλον γίγαντα τῆς σκέψεως, τὸν Σταγειρίτην Ἀριστοτέλην, υἱὸν τοῦ Νικομάχου, ἰατροῦ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα. Ἐζησε ἀπὸ τὸ 384-322 π.Χ. Ἡ ἔξοχος ἐκείνη διάνοια ἠνδρώθη ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Πλάτωνος. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸν βίον του, οὐδὲ μὲ τὸ πολυσχιδὲς ἔργον του ἐν τῷ συνόλῳ του. Θὰ ἦτο καὶ παράτολμον καὶ ὁμολογουμένως ἀδύνατον. Θὰ ἐρανισθῶμεν ἐκ τοῦ πλουσίου πνευματικοῦ λειψύματος τοῦ μεγάλου φιλοσόφου καὶ θὰ προβάλωμεν, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς βασικὰς καὶ θεμελιώδεις ἀρχὰς του περὶ ἠθικῆς, τὰς ὁποίας εὐτυχῶς εὐρίσκομεν συγκεντρωμένας εἰς τὴν τελικὴν τῶν μορφῶν εἰς τὸ ἔργον του Ἠθικὰ Νικομάχεια.

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, σκοπὸς πάσης ἀνθρωπίνης ἐνεργείας εἶναι ἡ εὐδαιμονία, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν τελειότητα τῆς ὑπάρξεως, νοουμένης καθ' ἑαυτήν. Ἡ καθαντὸ εὐδαιμονία συνίσταται εἰς τὴν ἀρετὴν. Διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν εὐδαιμονίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὀριμότητα καὶ τελειότητα. Τὸ θετικώτερον στοιχεῖον τῆς Ἀριστοτελικῆς εὐδαιμονίας εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἱκανοποίησις. Ἐνάρετος εἶναι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὐφραίνεται μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὀραίου καὶ ὁ ὁποῖος, χάριν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ἱκανοποιήσεως, θυσιάζει μετὰ εὐχαριστήσεως πάντα τὰ ἄλλα⁸. Ἡ ἠθικὴ, ὡς ἀρετὴ, ἔχει τὴν ἕδραν της

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 107 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

7. Πλάτ. Πολιτεία X, 617 d. e.

8. Ἠθικὰ I 5-11, X 1-9 πρβλ. VII 12-15.

οδσιαστικά εις τὴν βούλησιν. Γίνεται δὲ ἡ βούλησις ἀρετὴ μόνον, ὅταν εἶναι σταθερὰ ἰδιότης (ἔξις), φρόνημα στερεωμένον ἐπάνω εἰς ἀξίωμα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται μόνον εἰς τὸν ὄριμον ἄνθρωπον.

Ὁ Ἄριστοτέλης ἀναγνωρίζει, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου κατοικεῖ κάτι τὸ «Θεῖον», ὁ νοῦς, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ καθιστᾷ ἀθάνατον τὸν ἑαυτὸν του, ὑπακούων εἰς τὰς κρατίστας ἐν αὐτῷ παρορμήσεις τοῦ θεικοῦ πυρῆνος. «Οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινούντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα οὐδὲ θνητὰ τὸν θνητόν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν πρὸς τὸ ζῆν κατὰ τὸ κράτιστον τῶν ἐν αὐτῷ»⁹.

Ἀπέναντι, τέλος, τῆς θρησκείας ἡ θέσις τοῦ Ἄριστοτέλους εἶναι σαφής. Ὁ ἴδιος ἀποκρούει προσωπικῶς τὴν λαϊκὴν θρησκείαν μὲ τὰς ἀνθρωπομορφικὰς παραστάσεις τῆς οὐσίας τῶν θεῶν, καίτοι ἀναγνωρίζει εἰς αὐτὴν μίαν πρακτικὴν ἀξίαν καὶ σκοπιμότητα διὰ τὴν ἀγωγήν τοῦ λαοῦ. Διὰ τὸν Ἄριστοτέλη ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν ὄντων, ἡ κινούσα τὸν κόσμον. Διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ ὑποστηρίζει ὅτι ὄχι μόνον ὁ κόσμος ἀπαιτεῖ μίαν ἐσχάτην αἰτίαν τῆς γενέσεώς του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου φανερῶνται μία προαισθησις τοῦ Θεοῦ¹⁰. Καίτοι ὁ Ἄριστοτέλης ἴσταιται ἐναντι τῆς θεότητος μὲ ἔκθαμβον σεβασμόν, δὲν προσδοκᾷ ὅμως οὐδεμίαν πρόνοιαν ἐξ αὐτῆς διὰ τὰ τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἀφήκαμεν τὸν Σταγειρίτην φιλόσοφον μὲ τὴν πολυπραγμοσύνην του, ἀποκομίσαντες ἐκ τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν του ὅ,τι ἠδυνάμεθα. Διανύομεν πλέον τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδον καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ σταθμεύσωμεν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Ποικίλης Στοᾶς. Δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τοὺς ἰδρυτὰς τῆς Στοᾶς, οὔτε μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ συστήματος τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας. Καὶ πάλιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς θὰ παρατάξωμεν τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ κόσμου, τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν σχέσιν του πρὸς τὸν Θεόν.

Κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ὅλαι αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐκδηλοῦνται ὡς ἐνέργειαι ἐν τῷ κόσμῳ, προέρχονται ἀπὸ μίαν ἀρχικὴν δύναμιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐνότητος τοῦ κόσμου, τῆς συνοχῆς καὶ τῆς συμφωνίας τῶν μερῶν του. Ἡ τελειότης, ἡ ἁρμονία καὶ ἡ σκοπιμότης τῆς διατάξεως τοῦ κόσμου, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ λογικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, μαρτυροῦν καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐσχάτη αὐτὴ αἰτία τοῦ κόσμου πρέπει νὰ εἶναι ὁ τελειότατος λόγος, τὸ ἀγαθώτατον καὶ φιλανθρωπότατον ὄν, ἐν μίᾳ λέξει ἡ Θεότης. Ἐχει δὲ ἡ Θεότης τὰς ἰδιότητας αὐτὰς, διότι ἡ σύστασις τῆς εἶναι ἐκ τελείας ὕλης. Διὰ τὴν δημιουργίαν τὸν κόσμον ὁ Θεὸς μετεμόρφωσε μέρος τοῦ συστατικοῦ του καὶ κατώκησε ἐντὸς αὐτοῦ ὡς

δύναμις μορφοπλαστικὴ (Λόγος σπερματικός). Μετὰ τὸν θάνατον αἱ ψυχαὶ — κατὰ τὸν Στωϊκὸν Κλεάνθην ὄλαι, κατὰ δὲ τὸν Χρύσιππον μόνον αἱ ψυχαὶ τῶν σοφῶν — θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ὑπάρχουν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ κόσμου, ὁπότε θὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Θεότητα. Διὰ τὸν ἄνθρωπον μόνον ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀγαθόν. Ἡ στωϊκὴ ἀρετὴ ἔχει τὸν χαρακτήρα πάλης ἐναντίον τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται νόσοι τῆς ψυχῆς. Ὑποχρέωσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐκριζώση τὰ πάθη. Ἡ σοφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη θεῖων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ σοφὸς εἶναι τὸ ἰδανικὸν πάσης τελειότητος καὶ, συνεπῶς, πάσης εὐδαιμονίας. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἄποψις τῶν Στωϊκῶν, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι συγγενεῖς μεταξύ των, ὅλοι ἔχουν τὴν ἰδίαν καταγωγήν καὶ τὸν ἴδιον προορισμόν, ὅλοι τελοῦν ὑπὸ ἓνα νόμον, εἶναι πολῖται τῆς ἰδίας μῆς πολιτείας, μέλη ἑνὸς σώματος. Οἱ Στωϊκοὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑποστηρίζουν καὶ διδάσκουν ὅτι ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ δεῖξωμεν συγγνώμην καὶ φρόνησιν καὶ πρόθυμον ὑποστήριξιν ἀκόμη καὶ ἐναντι τῶν ἐχθρῶν μας. Μὲ τὰς πράγματι ἐξόχως φωτεινὰς αὐτὰς ἰδέας, δικαίως ὁ Στωϊκισμὸς ἐμφανίζεται ὡς ὁ γνήσιος ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνιστικῆς καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, διότι διανοίγει καὶ ἐτοιμάζει τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν πρὸς τὸ ἀπόλυτον καὶ τὸ τέλειον, τὸ ὁποῖον ἦλθε, μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, νὰ προσφέρει εἰς τὸν κόσμον ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ.

Ἀντιπαρερχόμενοι τοὺς Κυνικοὺς τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, οἵτινες ἐδημιούργησαν τὴν νεωτέραν Κυνικὴν Σχολήν, καθὼς καὶ τοὺς Ἐπικουρεῖους, καθ' ὅσον, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, δὲν προσέφερον τι τὸ νέον διὰ τὴν προαγωγήν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, φθάνομεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίῳ-Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία εἰς τὴν προμετωπίδα φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ Φίλωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως.

Ὁ Ἰουδαϊσμός, παρὰ τὴν ἀπομόνωσίν του καὶ τὴν ἀποκλειστικότητά του, δέχεται κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἀνεπαισθήτως μὲν πλὴν βαθέως τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀνατολικῶν καὶ ἑλληνικῶν δοξασιῶν. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ Φίλωνος συμπίπτει χρονικῶς μὲ τὴν περίοδον τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἀνήκει ὅμως μὲ ὀλόκληρον τὸ περιεχόμενον τῆς εἰς τὴν ἑλληνιστικὴν ἐποχὴν. Ὁ Φίλων ἐγεννήθη μεταξύ τοῦ 20 καὶ 30 π.Χ. καὶ ἀπέθανε μετὰ τὸ 40 μ.Χ. Ζηλωτῆς τῆς πατρώας Θρησκείας καὶ πλήρης εὐλαβείας, τρέφει ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Μωϋσέα. Τὰ θεωρεῖ θεόπνευστα, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι θαυμαστής καὶ μαθητῆς τῶν ἑλλήνων φιλοσόφων. Τὸ σύστημά του ἀποτελεῖ συγκερασμόν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Θεολογίας. Ἀφετηρίαν τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος ἀποτελεῖ ἡ θεότης. Ὁ Θεὸς τοῦ Φίλωνος εἶναι τελειότερος ὑπὲρ πᾶσαν τελειότητα, ἀγαθότερος ὑπὲρ πᾶσαν ἀγαθότητα, ἀνώνυμος καὶ ἀκατάληπτος. Διὰ τὸν προσδιορισμόν του οὐδὲν προσήκει κατηγορηματικὰ ἐκ τῶν πεπερα-

9. Ἡθικ. Νικομ. X 7 b 1177 b 31 κ. ε.

10. Ἄριστ. Περὶ οὐρανοῦ III p. 284 b 3: ἡ μαντεία ἢ περὶ τὸν Θεόν.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ*

Κατά την διάρκεια του έφτεινου έορτασμού τών Έλληνικών Γραμμάτων τὸ Κεντρικόν Ἐκπαιδευτικόν Συμβούλιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας προσεκάλεσε τοὺς Ὀμογενεῖς Φοιτητὰς εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Λονδίνου εἰς μίαν διάλεξιν, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγ. Σοφίας.

Ἐπειδὴ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα εἶναι καὶ θεωροῦνται ὄργανα τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ συντελεστικὰ τῆς ἀνανεώσεως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦτο προεκρίθη ὡς θέμα ἐπὶ τῷ έορτασμῷ τούτῳ ἡ περιγραφή τῶν σπουδαιότερων κινήσεων ἐντὸς τῆς πορείας τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐστήριζαν καὶ κατηύθυναν τόσον ὁ Ἑλληνισμός, ὅσον καὶ ὁ Χριστιανισμός.

Ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ δὲν φαίνεται νὰ περιρίζεται εἰς τὴν ἐκθεσιν ἀπλῶν συμβάντων, διότι οὔτε ἡ ἱστορία καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀπλή παράθεσις γεγονότων. Ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι μᾶλλον ἡ σύνοψις ὠριμένων ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν σταθμοὺς καὶ συνεπειὰς θετικὰς ἢ ἀρνητικὰς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ σκέψιν. Αἱ ἐνεργεῖαι αὗται ἐδημιούργησαν καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀντικατοπτρίζουν τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν βηματισμὸν εἰς τὴν πρόοδον καὶ φανεροῦν τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τὰ διάφορα εἶδη τῆς δουλείας καὶ τὴν διηνεκὴ ἀναβίωσιν τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν, ποὺ ἀποκαλύπτει ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ.

* Διάλεξις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ έορτασμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων πρὸς τοὺς ἐλληνορθόδοξους φοιτητὰς τῶν Παν/μίων τοῦ Λονδίνου, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Καθηδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου, τῆ 28η/1ου/1973.

σμένων ἐνοιῶν. Εἶναι ἡ πρώτη αἰτία τῶν πάντων μὲ ἀπόλυτον καὶ διηνεκὴ ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ κόσμου. Καὶ ὅπως οἱ Στωϊκοὶ ὀμιλοῦν διὰ «δικούσας ἀπορροὰς» τῆς Θεότητος μεταξὺ ὄλου τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ὁ Φίλων μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου ἀναγνωρίζει διὰ μέσα ὄντα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει δυνάμεις καὶ τὰ ὁποῖα παριστάνει ὡς ιδιότητας ἢ ἐννοίας τῆς Θεότητος ἢ καὶ ὡς ἐκτελεστὰς τῆς θελήσεώς της. Ὅλαι ὁμως αὗται αἱ δυνάμεις συγκεφαλαιῶνονται εἰς μίαν, τὸν Λόγον. Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου, ἡ σοφία καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὄργανον τῆς δημιουργίας καὶ διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου, ὁ «δεύτερος Θεός», τὸ ἀρχέτυπον τοῦ κόσμου, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία περιβάλλεται τὸ σῶμα τοῦ κόσμου ὡς ἐσθῆτα. Μὲ τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ τοῦ Λόγου ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἀτάκτου ἀναμίξεως τῶν στοιχείων, ὁ ὁποῖος κόσμος ἔχει ἐκ τούτου ἀρχὴν, δὲν ἔχει ὁμως τέλος. Ἡ φιλοσοφία

Μὲ βᾶσιν τὴν ἐννοίαν αὐτὴν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐγένετο διὰ μέσου τῶν αἰῶνων προσπάθεια πρὸς ἐρμηνείαν τῆς ἱστορίας. Δύο διακεκριμένα Σχολαὶ παρουσιάσθησαν ὡς ἐκπροσωποῦσαι τὴν ἐρμηνείαν αὐτὴν. Ἡ μία εἶναι ἡ προσπάθεια τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἄλλη ἡ προσπάθεια τῶν διανοουμένων τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς καὶ τῶν φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἕλληνες ἀναπτύξαντες εὐρύτερον τὴν παιλοτέρην παράδοσιν διὰ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος ἐξέλαβον τὴν πορείαν τῆς ἱστορίας ὡς διαγράφουσαν κύκλον, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποῖου κινουῦνται τὰ γεγονότα καὶ ἐπαναλαμβάνονται. Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι γνωστὴ ὡς ἀνακύκλισις τῶν πάντων. Τὴν παρουσιάζει ὠραϊότατα ὁ Ἐμπεδοκλῆς (ε' αἰὼν π.Χ.). Κατ' αὐτὸν ἡ ἰδεώδης μορφή τῆς ὑπάρξεως συνταυτίζεται μὲ τὸν Σφαῖρον, ὅπου τὰ πάντα ἠρεμοῦν καὶ εἰρηνεοῦν καὶ γαλήνη ἐπικρατεῖ, διότι τὸ στοιχεῖον ποὺ λέγεται Φιλότης διακυβερνᾷ τὸ περιεχόμενον τοῦ Σφαίρου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως εἰσχωρεῖ εἰς τὸν Σφαῖρον ἓνα στοιχεῖον νέον καὶ ξένον, τὸ ὁποῖον λέγεται Νεῖκος. Αὐτὸ δημιουργεῖ ταραχὴν καὶ ἀντίδρασιν κατὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς γαλήνης καὶ ἐκδιώκει τὴν Φιλότητα, διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ἀκαταστασία, ἡ βία, ὁ θόρυβος καὶ ὁ πόλεμος.

Τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Νείκους ὀλίγον κατ' ὀλίγον θεραπεύει ἡ Φιλότης, ἡ ὁποία κατορθώνει καὶ ἐπανεισέρχεται εἰς τὴν ὑπαρξίν σιγά-σιγά καὶ μετατρέπει τὴν ἀνησυχίαν εἰς ἠρεμίαν καὶ τὴν ταραχὴν καὶ τὸν πόλεμον εἰς εἰρήνην καὶ γαλήνην καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πάντων ἐντὸς τοῦ Σφαίρου, ὅπου ἡ μακαριότης καὶ ἡ εἰ-

τοῦ Φίλωνος καὶ ἡ θεολογία του εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰς δοξασίας τοῦ Πλάτωνος, τῶν Στωϊκῶν, τοῦ Πλωτίνου καὶ τῶν Πυθαγορείων. Ἡ ἠθικὴ του παραδέχεται ὡς ἀγαθὸν μόνον τὴν ἀρετὴν καὶ ζητεῖ τὴν ἐκρίωσιν τῶν παθῶν. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν τὸ ἀγαθὸν καὶ μόνον ἢ πρὸς τὸν Θεὸν πίσις στηρίζει τὴν σοφίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις πάσης ἀρετῆς. Εἰς τὴν θρησκευτικὴν τελείωσιν διακρίνει ὁ Φίλων βαθμίδας. Τὸ τέλειον, τὴν θέωσιν του ἐπιτυγχάνει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐκστάσεως, ὁπότε δέχεται τὸν ἀνώτερον φωτισμὸν, τὴν ἀκήρατον ἐπιστήμην, ἡ ὁποία δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν διδασκτὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν· «οὐ γηῖνοις καὶ φθαρτοῖς τρέφεται ἡ ψυχὴ, ἀλλ' οἷς ἂν ὁ Θεὸς ὀμβρήσῃ λόγοις ἐκ τῆς μεταρσίου καὶ καθαρᾶς φύσεως, ἦν οὐρανὸν κέκληκεν»¹¹.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

11. Φιλ. Περί γιγάντων 47.

ρήνη βασιλεύει. Πάλιν όμως εισέρχεται σιγά-σιγά εντός του Σφαιρίου το Νείκος και δημιουργείται ή ίδια ανώμαλος κίνησης. Τήν επικράτησιν του Νείκουσ διαδέχεται ή είσοδος και ή επικράτησις πάλιν τής Φιλότητος και ή αποκατάστασις των πάντων, διά να ανατραπή όμως άργά ή γρήγορα.

Η ανακύκλισις αύτη τής Ιστορίας φαίνεται κυρίως εις τά έργα του Πλάτωνος και δὴ εις τὸν Φαῖδρον και τὸν Φαῖδωνα, όπου ο φιλόσοφος παρουσιάζεται ως παραδεχόμενος τήν μετεμψύχωσιν και περιγράφει τήν γνώσιν ως ανάμνησιν παρωχημένης εμπειρίας και τήν αποκατάστασιν των πάντων, θεωρία ή οποία επηρέασε τήν Χριστιανικήν Θεολογίαν διά του Νεοπλατωνισμού του Πλωτίνου και του αλεξανδρινου μεγάλου Θεολόγου Ὁριγένους.

Η άλλη άποψις διά τήν έρμηνείαν τής Ιστορίας είναι ή των Ἰουδαίων και ή των Χριστιανών. Κατά τήν άποψιν αύτην ή ιστορία δέν είναι κύκλος, επί τής τροχιάς του οποίου επαναλαμβάνονται τά γεγονότα, αλλά γραμμή, ή οποία έχει και άρχην και τέλος. Ἐπί τής γραμμής αύτης προχωρεῖ ή ζωή των ανθρώπων ως άτομων μοναδικών και ανεπαναλήπτων και των λαών ως ομάδων με χαρακτηριστικά ιδιάζοντα, επί των οποίων φαίνεται τής παραδόσεως ή επίδρασις και ή δύναμις. Είς τήν άρχην τοποθετεῖ ή Ἁγία Γραφή τὸ ἄλφα και εις τὸ τέλος τὸ ὠμέγα. Και τήν μεν αυθεντικήν έννοιαν τής άρχής τής Ιστορίας, δηλαδή τὸ ἄλφα, κωδικοποιεῖ ή Παλαιά Διαθήκη διά των αρχικών λέξεων τής Γενέσεως «έν άρχῇ ὁ Θεός έποίησε», τήν δέ επισφραγιστικήν τής Ιστορίας λήξιν διαζωγραφίζει ή Καινή Διαθήκη εις τήν παραβολήν τής Δευτέρας Παρουσίας με τās λέξεις: «όταν έλθη» και με τήν δήλωσιν εις τήν Ἀποκάλυψιν «Ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα και τὸ ὠμέγα, ή άρχή και τὸ τέλος».

Με τήν άποψιν αύτην τήν Ἰουδαιοχριστιανικήν περι τής έννοίας τής Ιστορίας συμφωνεῖ και ή επιστημονική σύγχρονος έρευνα, ή οποία αποκλείουσα τήν αιωνιότητα τής ὕλης και του σύμπαντος, παραδέχεται τήν χρονικήν άρχην αυτού και υπολογίζει διά του φασματοσκοπίου τήν σύνθεσιν και τήν ηλικίαν αυτού διά διαφόρων μεθόδων και προαναγγέλλει και τὸ τέλος αυτού διά του νόμου τής έντροπίας, κατά τήν οποίαν ή έλκτική δύναμις τής Ισοροπήσεως και ή θερμογόνος ακτινοβολία του ήλιου ή των ήλιων εξαντλεῖται και τά πάντα θανατοῦνται και ὁ χαλασμός διαδέχεται τήν κοσμικήν κίνησιν.

Φερόμενοι επί τής γραμμής ταύτης τής Ιστορίας, που έχει άρχην και τέλος, εύρίσκομεν ότι ή ιστορία έχει και μέσον, τὸ οποίον τήν διαιρεῖ εις δύο μεγάλας περιόδους, τās οποίας προεκάλεσεν ένα μέγα γεγονός, τὸ γεγονός των γεγονότων, τὸ αφυπνιστικὸν γεγονός τής αξίας του ανθρώπου, έν τῷ οποίῳ ὁ προαιώνιος Λόγος σαρκούται και γεννάται ως άνθρωπος εις τήν Βηθλεέμ, ὁ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

Τὸ μέγα αυτό γεγονός που πλουτίζει τήν φύσιν του ανθρώπου με τήν χάριν τής θεότητος, έγινετο ή γενεσιουργός αίτια του νεωτέρου πολιτισμοῦ. Διότι αυτό τὸ γεγονός έδωκεν ώθησιν εις τήν απελευθέρω-

σιν του ανθρώπου από τὸν φόβον και τὸ άγχος τής μισαλλοδοξίας και τής άγνοίας, από τὸ βάρος τής πολυμόρφου δουλείας και τής άδικίας και πάσης άλλης καταθλιπτικῆς καταστάσεως που εκράτει τὸν άνθρωπον δέσμιον τής δεισιδαιμονίας και τής αυθαιρεσίας.

Ἰδιαιτέρως τὸ μέγα αυτό γεγονός έδωκε τήν πληρεστέραν άπάντησιν εις τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα που έβασάνιζεν επί αιῶνας τὸν άνθρωπον, τὸ πρόβλημα τής θεογνωσίας, διότι έτοποθέτησε τὸν Τριαδικὸν Θεόν εις τὸ πλαίσιον τής άγάπης, τὸν συνεταύτισε με τήν άγάπην και τήν συγγνώμην, τὸν έτοποθέτησεν έντός και εκτός του κόσμου και τὸν απεκάλυψεν ως Πατέρα και προστάτην και φιλόανθρωπον σωτήρα πάντων των ανθρώπων.

Δικαίως ὅθεν τοποθετεῖται ή γέννησις του Χριστου εις τὸ μέσον τής Ιστορίας, ή οποία από τότε διακρίνεται εις Προχριστιανικήν και Μεταχριστιανικήν.

Και ήμεῖς κινούμενοι εκ του μέσου προς τὸ τέλος τής Ιστορικῆς γραμμῆς του πολιτισμοῦ δυνάμεθα, επισκοποῦντες εκ του παρόντος τὸ παρεθόν, να διακρίνωμεν ὀλίγα ὀρόσημα, έκαστον των οποίων ἴσταται και θεωρεῖται μαρτύριον τής εποχῆς και τής κινήσεως, που έχάραξεν ἕχνη εις τήν πορείαν του πολιτισμοῦ και ένδεικτικὸν τής συμβολῆς που προσέφευεν εις τήν θεώρησιν των αίνιγμάτων και των προβλημάτων του ανθρώπινου βίου.

Δικαίως και καθήκοντως τά σπουδαιότερα γεγονότα τής Ιστορίας του πολιτισμοῦ μελετῶνται και έρευνῶνται εις τά Σχολεία και τά Πανεπιστήμια. Και οι έρευνηταί, αναλόγως των έντυπώσεων που αφήνουν εις τήν κρίσιν των τά διάφορα γεγονότα, τοποθετοῦν αυτά, έκαστος εις ανάλογον βαθμὸν τής αξιολογικῆς κλίμακος, ως γενεσιουργά αίτια εποχῆς και επίδράσεως εύρειας επί του πολιτισμοῦ.

Ἀνέγνωσα εις διάφορα βιβλία και περιοδικά πολλές αξιολόγους διαβαθμίσεις διαφόρων μελετητῶν, αἱ οποῖαι πολλάκις, ένῶ φέρουν εις φῶς υποκειμενικάς προτιμήσεις, συμφωνοῦν με τās διαβαθμίσεις που προετίμησαν άλλοι. Διά τοῦτο μήτε πρωτοτυπία εἶναι δυνατὸν να παρουσιασθῇ εις τās αξιολογικάς αυτές κρίσεις μήτε και κατάκρίσις δύναται να δικαιολογηθῇ, αν συμπίπτουν αἱ παρατηρήσεις των κρινόντων τās κινήσεις που αφήσαν εποχῆν εις τὸν πολιτισμόν.

Ἐπί παραδείγματι, πολλοὶ εύρωπαῖοι θεωροῦν τήν ανακάλυψιν τής τυπογραφίας υπό του Johannes Gutenberg (1455), ή τήν πτώσιν τής Κωνσταντινουπόλεως (1453) ή τήν διαμόρφωσιν τής Ἀναγεννήσεως τὸν ιε' αἰῶνα, ή τήν Γαλλικήν επανάστασιν (1792) ή τήν Ἑλληνικήν επανάστασιν (1821) ως γεγονότα που αφήσαν βαθεῖα ἕχνη εις τήν πορείαν τής Ιστορίας του πολιτισμοῦ, ως εποχιακά ὀρόσημα, που πάντοτε θα αναφέρονται ή θα αξιολογοῦνται ως πολύτιμα ὀδηγητικά εμπνευστήρια εις τήν πορείαν τής ζωῆς.

Οἱ Ἀμερικανοὶ μελετηταί προκρίνουν άλλα γεγονότα ως αξιοπρόσεκτα. Και δὴ θεωροῦν ως εποχιακά γεγονότα τήν ανακάλυψιν τής Ἀμερικῆς τὸ (1492),

τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀκτίνων R o e n t g e n τὸ 1895, τὰς ἀκτίνας δηλαδὴ X Rays, τὴν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Wright ἀνακάλυψιν τοῦ ἀεροπλάνου τὸ 1903 καὶ τὴν παρουσίαν τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος ὑπὸ τοῦ Albert Einstein (1910), ἡ ὁποία συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀτομικῆς καὶ πυρηνικῆς ἐνεργείας καὶ ἕτερα ἄλλα.

"Ἄλλοι πάλιν ἐπισημαίνουν ὡς ἐποχὰς δηλωτικὰς τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ διαφόρους ἀνακαλύψεις διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν, ἀνακαλύψεις φυσικῶν νόμων, ἀγνώστων τὸ πρῖν, ὡς ὁ τῆς βαρύτητος, ὁ τῆς θερμοδυναμικῆς, ὁ τῆς ἐντροπίας κ.λ.π. οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν ἀναφερθέντων δικαίως δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὅτι ἐδημιούργησαν ἐποχὴν καὶ ἄφησαν σφραγίδα ἀνεξίτηλον ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰς τὰ ἐπόμενα θὰ ἐρμηνευθοῦν δι' ὀλίγων αἰσποδαιότεραι κινήσεις πού ἐστάθησαν ὡς ὁρόσημα καὶ ἄφησαν τὰ ἴχνη τῆς ἐποχῆς των εἰς τὴν καθ' ὅλου πορείαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων μέχρι καὶ τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἐκλογή τῶν κινήσεων πού θὰ ἀναφερθοῦν καὶ πού ἐδημιούργησαν σχολὰς καὶ ἄφησαν ἐποχὴν, δὲν διεκδικεῖ μὴτε μοναδικότητα μὴτε πρωτοτυπία. Βασίζεται μᾶλλον ἢ ἐκλογή εἰς προσωπικὴν, ὑποκειμενικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία συμπίπτει μὲ ἄλλων τὰς προτιμήσεις. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως τε γεγονότα τοῦ παρελθόντος σημαντικὰ καὶ γενεσιουργὰ θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν ἀποτελεσμάτων, ὠφελίμων ἢ βλαβερῶν νὰ μὴ ἐντυπωσιάσουν ἐξ ἴσου ἢ διαφόρως, κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Διὰ τοῦτο προσθέτω ὅτι ἡ ἐκλογή πού παρουσιάζω, συμφωνεῖ μὲ πολλῶν ἄλλων τὰς προτιμήσεις καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν γεγονότων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμπίπτῃ μὲ ἄλλων μελετητῶν τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ πολιτισμοῦ.

Εἶναι μᾶλλον κοινὴ ἢ ἀναγνώρισις, ὅτι ὀκτὼ ἱστορικὰ ὁρόσημα ἀναγνωρίζονται ὡς ἐντυπωσιακὰ καὶ γενεσιουργὰ συνεπειῶν πού σφραγίζουν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πορείαν τοῦ πολιτισμοῦ.

Πρώτη σφραγὶς εἶναι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Κοπερνίκου εἰς τὴν ἀστρονομίαν, δευτέρα εἶναι ἡ ἐπανάστασις τοῦ Δαρβίνου εἰς τὴν ζωολογίαν μὲ τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως, τρίτη ἔρχεται ἡ ἐπανάστασις τοῦ F r e u d εἰς τὴν ψυχολογίαν.

Ὁ Νικόλαος Κοπέρνικος, ἱερεὺς Πολωνός, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἥλιον καὶ ὅχι ὁ ἥλιος περὶ τὴν γῆν. Ἔτσι ὁ γνωστὸς γεωκεντρικὸς, πού μέχρι τὸ 1543 ἐθεωρεῖτο ἀδιαμφισβήτητος βεβαιότης κεκυρωμένη καὶ ὑπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐσείσθη καὶ μὲ τὸ βιβλίον τοῦ Κοπερνίκου «De revolutionibus orbium coelestium» ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι εὐρύτερον ἀπὸ ὅσον τὸ ὑπελόγιζον οἱ εἰδικοί πρὸ καὶ μετὰ Χριστόν.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς νέας αὐτῆς κοσμολογικῆς γνώσεως πολλὰ ἐγράφθησαν καὶ ἐλέχθησαν μὲ ἀπαισιόδοξον προοπτικὴν διὰ τὴν πορείαν τῆς Χριστιανικῆς

Θρησκείας ὑπὸ πολλῶν ἀγνοούντων ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι ἐγχειρίδιον ἀστρονομίας, μὴτε βιβλίον κοσμολογίας καὶ χημείας. Παρὰ ταῦτα ὅμως, ἡ Ἐκκλησία συνέχισε τὴν σωτηριώδη ἀποστολὴν καὶ ὑπηρεσίαν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ νέοι δὲν ἔπαυσαν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς καὶ ἡ ἱστορία ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία δὲν ἠλλάξε μὴτε ὑπεχώρησεν εἰς δυναμισμὸν κατὰ τὴν μετακοπερνίκειον περίοδον, ἀλλὰ παρέμεινεν ὡς ἦτο καὶ κατὰ τὴν προκοπερνίκειον ἐποχὴν.

Τὸ ἴδιον παρετηρήσαμεν ὅλοι εἰς τὰς ἡμέρας μας πρὸ καὶ μετὰ τὴν διείδυσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ διάστημα καὶ κατὰ διαφόρους ἐπισκέψεις τῶν Ἀμερικανῶν ἀστροναυτῶν εἰς τὴν σελήνην. Ὅπως ἡ Κοπερνίκειος ἐπανάστασις δὲν ἐμείωσε τῆς Θρησκείας τὴν αὐθεντίαν, ἄλλο τόσον ἡ διείδυσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ διάστημα καὶ τὸ βᾶδιμά του ἐπὶ τοῦ σεληνιακοῦ ἐδάφους ἐφανέρωσεν ὅτι αἱ κινήσεις τῶν οὐρανίων σφαιρῶν καὶ τὰ ὅρια τοῦ σύμπαντος εἶναι καὶ θὰ εἶναι εὐρύτερα πάντοτε ἀπὸ ὅ,τι οἱ νοητικοὶ μας ὑπολογισμοὶ δύνανται νὰ προδιατυπώσουν καὶ νὰ ἐξακριβώσουν. Αἱ ἐκτάσεις τῆς δημιουργίας καὶ ἡ πλοκὴ τῶν φαινομένων καὶ τὰ μυστήρια τοῦ πυρηνικοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ τὰ νοήματα δὲν καταμετροῦνται μὲ τὶς ἴστες καὶ μὲ τὶς γιάρδες καὶ μὲ τοὺς φακούς τῶν τηλεσκοπίων. Πάντοτε ἡ πραγματικότης καὶ ἡ αἰτία αὐτῆς θὰ διεκφεύγῃ τοὺς ὀρισμούς μας καὶ θὰ παραμένῃ μακρὰν τῶν τεχνολογικῶν μας ἐπινοήσεων.

Δεύτερον εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὁροσῆμων ἐτέθη εἰς τὴν μετὰ Χριστόν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως, ὁ Δαρβινισμός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν F r e u d ἐδημιούργησε κατάστασιν καὶ διήρσε τὴν ἱστορίαν τῆς γνώσεως εἰς προδαρβίνειον καὶ μεταδαρβίνειον ἐποχὴν.

Τὸ 1859 ὁ Charles Darwin διέτύπωσεν τὴν θεωρίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐνεφανίσθη ἀμέσως ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἢ ἐν रिπτῇ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἐχρειάσθη μακρῶν αἰώνων ἐξέλιξιν ἀνάμεσα εἰς τὰς ζωικὰς μορφὰς διαπερῶν ἀπὸ τοὺς ἀπλοῦς ὀργανισμοὺς εἰς τοὺς συνθετωτέρους.

Καὶ τότε ὁ κόσμος ὁ διανοούμενος καὶ οἱ θρησκευόντες καὶ οἱ ὡς ἀλάθητοι νομιζόμενοι ἐπιστήμονες εἶπαν καὶ ἔγραψαν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη ἐπέφερε τελειωτικὸν κτύπημα κατὰ τῆς θρησκείας. Ἄλλ' ἡ ἱστορία ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἐπέδρασεν ἀρνητικῶς καὶ ἐχθρικῶς κατὰ τῆς θρησκείας, διότι κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία εἶχε τὴν μεγίστην ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς ἱεραποστολικὴν ἐπέκτασιν. Ἄλλως τε ἡ θεωρία δὲν εἶναι ἀπολύτως νέα, δὲν εἶναι προϊόν τοῦ 19ου αἰῶνος, διότι ἐκφαίνεται εἰς τὴν Γένεσιν τοῦ Μωϋσέως, περιγράφεται εἰς τὰ φιλοσοφήματα τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ ἔμεινεν ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον θεωρία καὶ ὑπόθεσις. Τὸ μόνον πού προσετέθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν διὰ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Δαρβίνου καὶ τῶν μετέπειτα ἀκολούθων αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἐχαρκτηρίσθη ἐνεργουμένη ὑπόθεσις ἢ Working Hypo-

thesis. Μέχρι σήμερα έμεινε εις τὰ όρια τής θεωρίας ως αναπόδεικτος. Καί ως δέν δυνάμεθα νά αποδείξωμεν πειραματικώς και μαθηματικώς ή λογικώς τήν ύπαρξιν του Θεου, τοιουτοτρόπως δέν δυνάμεθα νά αποδείξωμεν πειραματικώς και μαθηματικώς ή λογικώς ως αλήθειαν τήν ύπόθεσιν τής θεωρίας τής εξέλιξεως.

Αί νέαι ανακαλύψεις τής βιολογίας συνεκράθησαν δικαίως και αυθεντικώς με τὰ κεφάλαια τής πίστεως, χωρίς νά μειώσουν ή νά υποσκάψουν τήν αυθεντικήν αλήθειαν αυτής ως μυστικής αλήθειας ύπό του Θεου φανερούμενης. Δέν άρνούνται αι ανακαλύψεις αύται τήν ύπαρξιν του ανθρώπου ως δημιουργήματος του Θεου, αλλά μόνον διαφοροποιούν τήν μέθοδον και τήν χρονικήν διαδρομήν τής δημιουργίας. "Άλλως τε, δέν είναι δυνατόν νά παροραθί τó περιστατικόν στοιχείον έν τή έκφράσει κοσμολογικών και βιολογικών πραγματικοτήτων, αριθμών και όνομάτων έν τή συνθέσει των άγιογραφικών έκφράσεων και περιγραφών.

Τί είναι λοιπόν ό άνθρωπος; Είναι μόνον σώμα, ως μερικοί ύπολογίζουν και παραδέχονται σήμερα έρμηνεύοντες τήν θεωρίαν του Δαρβίνου; Δέν διαφοροποιεί ή παρουσία του νοϋ και του αισθήματος τόν άνθρωπον άπό όλα τὰ σωματικά όντα; Ποίος ό αυτοσκεπτόμενος και κρίνων τήν θέσιν του εις τόν κόσμον των ζώντων όργανισμών; Πώς αυτός έξέρχεται των όρίων τής φυσικής ύπάρξεως και κρίνει τήν κίνησιν και τήν προέλευσιν τής ύπάρξεώς του; Έδω φαίνεται λογική δυσκολία, κατά τήν όποίαν ή παρουσία του νοϋ γίνεται όχι άπλή βάσις διακρίσεως του ανθρώπου εις όλην τήν κλίμακα των ζώντων όργανισμών, αλλά και αίτια έκτοπίσεως έκ τής ζωικής κλίμακος και έξόδου άπό τόν κύκλον τής φυσικής ύπάρξεως και κυριαρχικήν τρόπον τινά έξάσκησις κριτικής επί τής φυσικής ζωής.

Τί σημαίνουν όλα αυτά; Ούδεις λογικώς σκεπτόμενος δύναται νά άρνηθί τὰ κοινά στοιχεία του ανθρώπου με τὰ ζωα. Καί ή Αγία Γραφή και ή Όρθόδοξος Λατρεία τονίζουν ταύτα και τήν συσχέτισιν αυτήν (Ψαλμ. 103ος, εύχή 11η Όρθρου). "Άλλ' ένώ δέν ύποβιάζει τήν αλήθειαν τής συγγενείας αυτής, δέν παρασιωπά και τήν διάκρισιν, διότι ό άνθρωπος δέν είναι άπλώς ζώον μέσα εις τó βασιλείον τής ζωής και ένα κύτταρον μέσα εις τὰ ζώντα κύτταρα τής ύπάρξεως, αλλά μοναδικόν και ξεχωριστόν κύτταρον άπό όλα τὰ γνωστά και σωματικά κύτταρα τής βιολογικής κλίμακος.

Έπί πλέον είναι δικαίον νά σημειωθί, ότι ή θεωρία τής εξέλιξεως, ένώ δέν αποδεικνύεται πειραματικώς και δέν άπορρίπτεται ύπό των έπιστημόνων, ήδη ήρchiσε νά εύρίσκη έδαφος και εις τας σκέψεις των Θεολόγων και των Φιλοσόφων. "Ήδη αι κατηγορήσεις των Ρωμαιοκαθολικών Χριστιανών και άπό πολλού των Προτεσταντών έπασαν νά παρουσιάζουν τήν παλαιάν έπιχειρηματολογίαν τής αποδείξεως τής θεωρίας ως άποβλήτου και άντιθήσκου. Ό γνωστός δέ Έρευς Θεολόγος και Παλαιοντολόγος Pierre de Chardin,

φαίνεται δεχόμενος τήν θεωρίαν, αι δέ έρμηνείαι του προσφερόμεναι έν εύλαβεία πολλή πρós τόν Δημιουργόν τής ζωής, τόν «δι' οϋ τὰ πάντα», δέν προσεκάλεσαν αντίδρασιν έκδηλον, μήτε ώδήγησαν τήν Ρωμαιοκαθολικήν Έκκλησίαν εις Veto και καταδίκην. "Άλλως τε δέν πρέπει νά λησμονώμεν ότι ή εξέλιξις, έν αύτη ως νόμος έξηγή τήν ποικιλίαν των βαθμίδων τής ζωής, δέν οδηγείται άσκόπως και αυτομάτως, ως άπό αιώνων παρετήρησεν ό Σωκράτης, άλλ' ύπό τής δυνάμεως του Θεου, τήν ύπαρξιν του όποιου δέν έπολέμησεν ό Δαρβίνος, ει μη μόνον μερικοί έκ των έπιχειρησάντων νά εύρουν δι' αυτής βάσιν άθεϊστικής σκέψεως και έρμηνείας τής ζωής.

Κατόπιν των όλίγων τούτων επί του δευτέρου όροσήμου που έσφράγισεν άνεπιτήλως τήν ιστορίαν του πολιτισμού, πλησιάζομεν τó τρίτον, τας ιδέας του Sigmund Freud. Πράγματι αι ιδέαι του ψυχιάτρου αυτού τής Βιέννης έδημιούργησαν και σχολήν και έποχήν και, ως γνωρίζομεν όλοι, έξασκοϋν δυναμικήν έπίδρασιν επί τής συγχρόνου ψυχοθεραπευτικής έπιστήμης και τής έν γενεί έρεύνης των ψυχικών λειτουργιών του ανθρώπου.

Άναμφιβόλως αι ιδέαι του Freud προσεκάλεσαν πολλές παρανοήσεις και διεμόρφωσαν έπιχειρηματολογίαν άρνήσεως τής θρησκευτικής και πνευματικής φύσεως του ανθρώπου. "Άλλ' ή Έκκλησία ούτε υπεχώρησε πρós του Freud ούτε και ήλλαξε τήν πορείαν των άπόψεών της μετά τόν Freud. "Η ψυχανάλυσις, παράγωγον τής έξομολογήσεως, δέν παρήγαγεν έπιχειρηματολογίαν βάσιμον πρós καταστροφήν των θεμελιών τής Χριστιανικής έμπειρίας και πίστεως. Υπάρχουν σήμερα χιλιάδες χριστιανοί που μετέρχονται τó επάγγελμα του ψυχαναλυτου και διάσημοι χριστιανοί ιεροκήρυκες όπαδοι του Freud που διευθύνουν ψυχοθεραπευτικάς κλινικάς και συνέγραψαν αξιόλογα βιβλία, σχετιζόμενα με τας ψυχικάς άνωμαλίας και ταραχάς, ως υπάρχον και άθεοι όπαδοι του Freud. Οί θέλοντες οδηγείαν πρós αξιολόγησιν άπόψεών των του Freud, ως διαβάσουν τήν «Κλίμακα» του Ιωάννου του συγγραφέως αυτής και τούς λόγους του Ισαάκ του Σύρου.

Και πώς ή Έκκλησία και οι διδάσκαλοι αυτής άντεμετώπισαν τας άπόψεις του Freud; Διά τής αληθείας άφ' ένός και διά τής έρεύνης των θεωριών του πράγματι μεγάλου και ρηξικελεύθου αυτού ψυχολόγου. Ό Freud άπλούστατα έδίδαξεν ότι οι άνθρωποι επηρεάζονται περισσότερο άπό τὰ κεκρυμμένα κίνητρα που ύπάρχουν εις τὰ βάθη τής συνειδήσεως έκάστου, παρά άπό τας έξωτερικάς προσωπικάς επιδράσεις και τας επιδιώξεις. Καί τούτο δέν δείχνει, ως έσφαλμένως διετυπώθη, ότι ό άνθρωπος δέν είναι έλευθερος πριν νά γίνη ύπεύθυνος. Ό Freud ούδέποτε υπεστήριξε τήν ιδέαν τής άνευθύνου ψυχικής λειτουργίας και τήν εκμηδένισιν τής έλευθερίας του ανθρώπου. Τοιούτου είδους άντιλήψεις ήσαν γνωστά πρós του Freud και διετυπώθησαν ύπό διανοουμένων και φιλοσόφων τής άρχαίας Έλλάδος. Από τó 500 π. Χ. συνεζητείτο ό ντετερμινισμός, κατά τόν ό-

ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΣΧΕΣΙΣ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΖΩΗΝ*

Λειτουργική ἐλευθερία.

Εἰς τὴν Λατρείαν ὑπῆρχεν ἀνεκαθεν συνύπαρξις τοῦ οὐσιώδους καὶ τοῦ ἐπουσιώδους. Ἀμφότερα ἀπετέλουν συστατικά στοιχεῖα αὐτῆς, τὸ μὲν οὐσιώδες ὡς ὁ ἀναλλοίωτος καὶ πρωταρχικὸς πυρῆν, τὸ δὲ ἐπουσιώδες ὡς τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνότης, ἡ ὁποία ἐβασίζετο εἰς τὴν σύμπτωσιν ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους, οὐδέποτε ἐταντίζετο μὲ τὴν ὁμοιομορφίαν, ἥτις ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν καὶ ἄρα τὸ ἐπουσιώδες (unitas, uniformitas). Ἐνῶ δηλ. ἡ Λειτουργία ἐπρεπε ἀπαραιτήτως νὰ περιέχῃ τὰ βασικά τμήματα, τὰ ἐκφράζοντα τὴν Πίστιν τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἀληθείας περὶ τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρχε πλήρης ἐλευθερία εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐκφρασιν, οὕτως ὥστε κάθε λαὸς νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκάστη Ἐκκλησία ἀνέπτυσε τὸ λειτουργικὸν τῆς ἔργον ἀναλόγως τῶν ἐκφραστικῶν τοπικῶν ἀντιλήψεων, ἀναγκῶν καὶ ἐθίμων. Οὕτε ἡ Ἀνατολή ἀντέγραφε τυφλῶς τὴν Δύσιν, οὕτε ἡ Δύσις ἐμμεῖτο κατὰ γράμμα τὴν Ἀνατολήν. Ὅσοι ἐκ τῆς Δύσεως ἐμελέτων τὰς ἱεράς Ἀκολουθίας τῶν ἀρχαίων λειτουργικῶν κέντρων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀντιοχείας, ἐπέστρεφον προσαρμόζοντες ὅσα ἐθεώ-

ρουν ἐνδιαφέροντα εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πληρώματος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλωστε, ἕκαστος λειτουργικὸς τύπος δὲν ἐνεφανίσθη ἀκριβῶς, ὅπως διασώζεται σήμερον. Ὑπέστη ἐξελίξεις, διήλθεν ἀπὸ διάφορα στάδια, κατὰ τὰ ὁποῖα δύναται ὁ ἐρευνητὴς νὰ ἴδῃ τὴν ἐπίδρασιν ποικίλων θεολογικῶν ρευμάτων καὶ τῶν ἐνδιαφερόντων ἐκάστης ἐποχῆς. Χριστολογικοὶ ἀγῶνες, ἀντιαιρετικοὶ περισπασμοί, ἔχουν ἀφήσει τὴν σφραγίδα τῶν εἰς πολλὰς ἐκ τῶν λειτουργικῶν εὐχῶν, εἰς πολλοὺς ὕμνους καὶ ἀκολουθίας. Δὲν εἶναι ἐπομένως ὑπερβολή, ὅταν λέγεται, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν τόμῳ τῆς Λατρείας diversitas καὶ pluralismus πάντοτε μὲ τὴν ἐννοίαν καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι διατηρεῖται ἐνιαῖον τὸ δόγμα καὶ ἡ ἀκεραιότης τῆς ἀδιαιρέτου Πίστεως, ἀνεξαρτήτως χρόνου καὶ τόπου. Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐνότητος καὶ τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα καθίσταται ἐμφανὴς ἡ Παράδοσις τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον συχνῶτα ἡ Λειτουργία συνδέεται μὲ τὴν ἐκκλησιολογίαν καὶ τὴν σωτηριολογίαν.

Τὴν ποικιλίαν αὐτὴν ἐν τῇ ἐνότητι ὑπερασπίζουσι ἀρχαιότατοι συγγραφεῖς καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Προστρέχομεν εἰς μερικὰς μόνον μαρτυρίας, αἵτινες ἐπιβεβαιώνουν κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον τὸν βαθμὸν τῆς ἐνιαίας πί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 109 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

ποῖον ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἐλεύθερος μήτε προσωπικότης, ἀλλ' ἐν αὐτόματον μηχανήμα, ἓνα robot, καὶ δὲν τὸ γνωρίζει. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐκλογή καὶ ἡ εὐθύνη καὶ ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ ἐλευθέρως θέλησις ἐθεωρήθησαν μῦθος καὶ φαντασιώδεις ἐπινοήσεις.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐλεύθερος εἶναι καὶ ὑπευθύνως ἀποφασίζει καὶ κύριος τῆς ζωῆς του εἶναι. Αὐτὸ ἐξάγεται ἀπὸ τὴν αὐτοκριτικὴν καὶ τὴν παρατήρησιν καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν καὶ ἀπὸ τὴν σύγκρισιν ἀνθρώπου καὶ ζώου.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν τριῶν αὐτῶν περιόδων ποὺ σφραγίζουν τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ, ὑπάρχουν καὶ ἀγνωρίζονται ὑπὸ πολλῶν καὶ ἄλλαι ἀπόψεις ὡς ἐποχιακὰ ὀρόσημα εἰς τὴν διαδρομὴν τῆς ἱστορίας τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν. Ἐπὶ παραδείγματι, αἱ ἰδέαι τοῦ γνωστοῦ Ἑλβετοῦ συγγραφέως Jean Jacques Rousseau (1778). Αὐτὸς εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ contrat Social, ὅπου διαζωγραφίζει τὸν ἄνθρωπον ποὺ ἔζη πολὺ καλὰ, μέχρις ὅτου τὸν

διέφθειρεν ὁ πολιτισμὸς. Αἱ ἰδέαι τοῦ Rousseau θεωροῦνται ὅτι ἄφησαν ἐποχὴν καὶ ἔμειναν ὡς ὀρόσημον τέταρτον εἰς τὴν ἱστορίαν, διότι ἐνέπνευσαν σκεπτικισμὸν καὶ ἀμφιβολίαν κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ὁ πολιτισμὸς ἔγινε κατ' αὐτὸν ἀφορμὴ νὰ παραβιασθῶν τὰ φυσικὰ ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔζη ἐξ ἀρχῆς εὐχарιστημένος ὁ ἄνθρωπος. Διὰ τὸν Rousseau ἡ φυσικὴ κατάστασις πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἡ ἀληθὴς κατάστασις τῆς ἐλευθερίας, τῆς βασιζομένης ἐπὶ τοῦ λόγου. Δὲν ἠρώτησεν ὅμως, ἀν ἡ φυσικὴ αὐτὴ κατάστασις ἦτο ἱστορικῶς πραγματικὴ. Δι' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἐτοιμος, διὰ νὰ εἶναι καλός, εὐτυχὴς καὶ ὑγιής καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς γονεῖς διὰ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Δὲν ἐρευνᾷ ὅμως τὰς ψυχολογικὰς αἰτίας, ἕνεκα τῶν ὁποίων, παρὰ τὰς φροντίδας τῶν γονέων, ὁ ἄνθρωπος γίνεταί ἐκφυλός, ἐκτρέπεται εἰς πράξεις πᾶν ἄλλο ἢ δηλωτικὰ καλωσύνης, εὐτυχίας καὶ γαλήνης.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Θεατεῖρων καὶ Μ. Βρετανίας ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

στεως, ἐκφραζομένης ὁμως κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀναφορὰς καὶ Εὐχὰς τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Πάντοτε ἐσέβοντο τὸ τοπικὸν χρῶμα καὶ τὰς ἀντίληψεις, χωρὶς διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβάλουν ὀρισμένον λειτουργικὸν ρυθμὸν: (Facultas, possibilitas, obligatio).

Ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος, ἀναφερόμενος εἰς τὸν Εἰρηναῖον τοῦ Λουγδούνου, διασώζει ἐκφρασιν τοῦτου σχετικὴν πρὸς τὸ γεγονός ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν ἐθίμων ἐπιβεβαιοῖ τὸ ὁμοειδὲς τῆς ὁμολογουμένης ὑφ' ὅλων κοινῆς Πίστεως¹. Ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος διαβλέπει εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν διαφορῶν ἐθίμων τῶν πιπτόντων εἰς τὴν ἀντίληψίν μας, ὡς καὶ τῶν διαφορετικῶν συνηθειῶν, ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα τῆς ὠραιότητος καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ².

Τὴν λειτουργικὴν καὶ ἐκφραστικὴν ποικιλίαν ἐν τῇ ἐνότητι τῆς Πίστεως εὐρίσκομεν ἐκδηλουμένην σαφέστατα εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἡ ποικιλία ἐπικρατεῖ. Ἡ ὁμοιομορφία ἀποφεύγεται. Ἡ ἐνότης ἐναρμονίζεται μὲ τὴν διαφορότητα. Τὸ αὐτὸ δόγμα, μία ἡ Πίστις, ἀλλὰ ἐκδηλούμενα διαφοροτρόπως, ἀκόμη καὶ ἐκφραζόμενα λεκτικῶς κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἑνὸς ἐκάστου λαοῦ. Ἡ διαφορὸτης αὕτη ὄχι μόνον δὲν ξενίζει τὸν σύγχρονον ἐρευνητὴν, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὸν ἱκανοποιεῖ. Διότι φανεράννει τὸν βαθμὸν τοῦ σοφάτα ἐκδηλουμένου σεβασμοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ τρόπου σκέψεως καὶ διανοήσεως ἐκάστου τόπου. Τὴν πραγματικότητα αὕτην περιγράφει ὁ ἱ. Αὐγουστίνος. Παρομοιάζει τὴν ποικιλίαν αὕτην μὲ τὸν ποικιλόχρωμον χιτῶνα τῆς βασιλείσης, ὅπως ἀλληγορικῶς παρουσιάζει τὴν Ἐκκλησίαν ἢ Παλαιὰ Διαθήκη.

«Ποῖος εἶναι ὁ χιτῶν αὐτὸς τῆς βασιλείσης (Ἐκκλησίας), χιτῶν πολύτιμος καὶ ποικιλόμορφος; Εἶναι τὰ μυστήρια τῆς διδασκαλίας διατυπωθείσης εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ὑπάρχει μία γλῶσσα Ἀφρικανική, μία ἄλλη Συριακή, ἢ Ἑλληνική, ἕτερα ἢ Ἑβραϊκή καὶ τόσα ἄλλα ἐπὶ πλέον. Τὸ βαρύτεμον καὶ πολύχρωμον ὕφασμα τοῦ χιτῶνος τῆς βασιλείσης εἶναι κατεσκευασμένον ἀπὸ τόσας γλώσσας. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ὑπάρχουσα αὕτη ποικιλία τοῦ χιτῶνος ἐναρμονίζεται εἰς μίαν ἐνότητα. Ὡσαύτως ὅλαι αὐταὶ αἱ γλῶσσαι ἐναρμονίζονται καταπληκτικῶτα εἰς μίαν ἐνιαίαν πίστιν. Ἀναμφιβόλως εἰς τὸν χιτῶνα ὑπάρχει καὶ ποικιλία καὶ διαφορὸτης, ἀλλὰ χωρὶς ἀντιθέσεις καὶ ἀνακολουθίας»³.

Ὡπως διαπιστώνει ὁ ἐρευνητὴς, ἡ Πατερικὴ σκέψις δὲν ἀποκλείει τὴν διαφοροποίησιν εἰς τὴν ἐκφρασιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅπως αὕτη ἀπεκαλύφθη ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Διότι εἰς τὸ βάθος οὐδεμία γλῶσσα ἀνθρωπίνη δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἀπολύτως τὸ περιεχόμενον ἑνὸς ὄρου θεολογικοῦ. Κάθε ἀνθρωπίνη ὀρολογία ἀποτελεῖ μίαν σχετικὴν

ἀπόπειραν πρὸς διατύπωσιν τοῦ θεοῦ δόγματος. Ἡ διάδοσις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος ἀφήκε πάντοτε ὅλην τὴν ἐλευθερίαν, ὥστε τὰ κύρια δόγματα τῆς ἐν Χριστῷ λυτρώσεως νὰ ἐρμηνεύωνται κατὰ τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν νοοτροπίαν ἐκάστου λαοῦ. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν πληθώραν καὶ τὴν ποικιλίαν θεολογικῶν σχολῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐν ἀναφορᾷ μὲ τὴν Κατήχησιν, τὴν Ἀπολογητικὴν καὶ τὴν Ἠθικὴν διδασκαλίαν.

Ἡ κοινὴ ἀγάπη βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς κοινῆς Πίστεως. Οὐδέποτε εἰς τὴν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῆς συνθέσεως, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπόλυτος ὁμοιομορφία εἰς τὴν ἐκφρασιν τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας αὐτῆς Πίστεως. Τὰ σημεῖα ὁμως τῆς διαφορότητος αὐτῆς οὐδόλως ἐμποδίζουν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐνότητος περὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ δόγμα.

Λεκτικαὶ καὶ λατρευτικαὶ διαφοραὶ ἀνέκαθεν ἐχώριζον τὰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας καὶ Ἐπισκοπάς. Ὡς συνδετικὸς ὁμως κρίκος ὑπῆρχεν ἡ ἀγάπη. Τῷ 443 Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας παραμερίζει ὠρισμένας θεολογικάς του θέσεις, διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ μὲ τὸν Ἰωάννην Ἀντιοχείας, ὅταν ἐβεβαιώθη, ὅτι πέραν τῶν διαφορετικῶν ἐκφράσεων τὰ πάντα ἦσαν ταυτόσημα.

Ἰλαρίων ὁ Παταύων (368 μ.Χ.) εἰς τὸ περίφημον ἀντιαιρετικὸν του ἔργον de Synodis⁴, διὰ μακρῶν ἀναλύει τὴν ποικιλίαν διατυπώσεως τῆς Πίστεως ὑπὸ τῶν διαφορῶν ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ Συνόδων. Μελετήσας ὅλως ἰδιαίτερος τοὺς θησαυροὺς τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, μεταφέρει εἰς τὴν σκέψιν τῆς Δύσεως ὅ,τι ὠραῖον ἀνεῦρε. Ἐμπλουτίζει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν Ἐξηγητικὴν, τὴν Ὑμνογραφίαν καὶ τὴν Δογματικὴν μὲ ὄρους τῆς Ἀνατολῆς. Συναδελφώνει καὶ ἐναρμονίζει τὰ διάφορα χαρακτηριστικὰ δύο διαφορετικῶν κόσμων, δύο πολιτισμῶν μὲ διάφορον γλῶσσαν καὶ παιδείαν. Γεφυρώνει τὴν λατινικὴν σκέψιν, ἀντιπροσωπευομένην ὑπὸ τοῦ Τερτυλλιανοῦ καὶ Κυπριανοῦ, μὲ τὴν ἑλληνικὴν τοιαύτην, καίτοι ἐκάστη διατηρεῖ τὴν χάριν καὶ τὴν αὐτοτέλειάν της.

Ἡ ἀδελφότης δὲν ἀποκλείει διαφορότητας (differentiation), οὐχὶ εἰς τὰ οὐσιώδη, ἀλλ' εἰς τὰ ἐπουσιώδη. Ἡ χριστιανικὴ πίστις δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς ὁδοστρωτὴρ, ἰσοπεδῶνον ὑπὸ τὴν πῆσιν του τὰ πάντα. Ἐκάστη Ἐκκλησία ἐλευθέρως καὶ κατ' ἰδιαίτερον τρόπον δύναται νὰ λατρεύῃ τὸν Τριαδικὸν Θεὸν καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὰς πεποιθήσεις αὐτῆς, κινουμένη πάντοτε εἰς τὸν χῶρον, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται ἐνότης τῆς Πίστεως καὶ κοινωνία τῆς ἀγάπης.

* * *

Διασκελίζομεν μερικοὺς αἰῶνας καὶ φθάνομεν

1. Ἐκ. Ἰστ. Ε' 24,18.

2. Epist. XIV, 2,32.

3. Enarrat. in Psalm. 44,24; P.L. 36,509.

4. Ἡ πραγματεία αὕτη φέρεται ὡς τὸ 13ον βιβλίον τοῦ δογματικοῦ ἔργου De Trinitate, ὅπου ἐκτίθεται ἡ περὶ Ἀγ. Τριάδος διδασκαλία P.L. 10, 479-546.

Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ*

Εἰσαγωγή.

Συχνάκις κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν γίνεται λόγος διὰ τὸν μοναχισμόν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας. Ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὁ μοναχισμὸς διέρχεται κρίσιν, κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν. Εἰς τὴν Ρου-

* Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ εἰσαγωγή ὑπὸ ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ.

εἰς τὸν 9^ο αἰῶνα. Τὸ Βυζάντιον εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀκμὴν του. Ὁ ἱ. Φώτιος ἀναπτύσσει πρωτοφανῆ ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν, κυρίως εἰς τὸν χώρον τῶν Βαλκανίων. Ἡ Βουλγαρία, διὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βόριδος, δέχεται τὴν πίστιν (858) καί, λόγω τῆς ὁμοιότητος τῆς νοοτροπίας μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, ἐφαρμόζει τὸ βυζαντινὸν τυπικόν. Ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Νικόλαος Γ', ἐπωφελούμενος πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ λατινικὰ λειτουργικὰ ἔθιμα. Τοῦτο δίδει εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἱ. Φώτιον νὰ ἐκθέσῃ τὰς σκέψεις του ἐν προκειμένῳ.

Ὁ ἱ. Φώτιος βλέπει τὴν λατρευτικὴν ζωὴν ὑπερεθνικὴν. Δὲν ἀνέχεται δεσμὰ γλωσσικὰ ἢ ἔθνικα. Ἐκάστη ἐπὶ μέρος Ἐκκλησία εἶναι ἐλευθέρα ν' ἀναπτύξῃ ὄρισμένα λειτουργικὰ ἔθιμα ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν. Ὑπάρχει ἐνότης εἰς τὰ οὐσιώδη, ὄχι ὅμως ὁμοιομορφία. Διὰ τοῦτο καὶ καταπολεμεῖ τὸν φανατισμὸν τῶν Τριγλωσσιστῶν ἢ Πιλατιανῶν. Οὗτοι ἐδίδασκαν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ ἄλλας γλώσσας. Μόνον ἡ ἐλληλική, ἢ ἑβραϊκὴ καὶ ἡ λατινικὴ ἐπιτρέπονται. Κάθε ἄλλη γλώσσα εἶναι ἀνίερος, βάρβαρος καὶ δὲν συμβιβάζεται, κατ' αὐτοῦς, μὲ τὴν Λατρείαν. Ὁ ἱ. Φώτιος παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ, ὅτι ἐπιβάλλεται εὐρύτης καὶ κατανόησις τοῦ πνεύματος τῆς προσευχῆς. Ὁ πιστὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τί ψάλλει καὶ τί προσεύχεται. Εἶναι νόμιμον ἐπομένως νὰ χρησιμοποιῶνται ἄλλαι γλώσσαι, «ἄλλα σχήματα καὶ τύποι γραμμάτων καὶ ἀπήχησιν καὶ σημασίαν φωνῆς ἑτεροειδῆ τε καὶ ἄλλοτριωτάτην»⁵.

Ἡ ἐνότης ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν γραμμὴν του. Τὴν ἁρμονίαν δὲν ἀποτελεῖ ἡ τυφλὴ ἀντιγραφή παντὸς ὅ,τι γίνεται ἄλλοῦ καὶ ἄλλοτε, ἀλλ' ὅ,τι ἁρμόζει, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἀναγκῶν τῆς μῆσ καὶ ἀδαιρέτου Πίστεως. Ὅχι μόνον διότι εἶχεν ἐνώπιόν του νέα ἔθνη, ζητοῦντα ἀπὸ τὸ Βυζάντιον κατευθυντηρίου γραμμὰς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς λειτουργικῆς καὶ ποιμαντικῆς τῶν ζωῆς, ἀλλὰ γενικότερον, διότι εἶχε συναίσθησιν τῶν θεμελιωδῶν γνωρισμάτων τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Διὰ

μανίαν ἐν τούτοις δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ γενικὸς οὐτός κανὼν. Ἐκεῖ, παρὰ τὰς κρατούσας εἰδικὰς συνθήκας, ὁ μοναχισμὸς προβάλλει ἀκμαῖος καὶ σφριγηλός. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἰουστινιανοῦ αἱ ἱεραὶ Μοναὶ ἀνεκαινίσθησαν ὄχι μόνον κτιριακῶς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως ἐμψύχου δυναμικοῦ.

Αὕτη λοιπὸν ἡ μοναστικὴ ἀνανέωσις εἰς τὴν Ρουμανίαν προσήλκυσε καὶ προσελκύει πολλοὺς ἐπισκέπτας εἰς τὴν χώραν ταύτην, οἱ ὅποιοι καὶ

τοῦτο καὶ ὀρίζει ὡς πρὸς τὰς διαφόρους ἐκφράσεις καὶ παραδόσεις:

«Διαφορὰν... καὶ ἀνομοιότητα.. ἐν ταῖς μυστικαῖς θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ἱεουργίαις... ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἐν ταῖς ἐπικλήσεσι... ἐν τάξει καὶ ἀκολουθίᾳ ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει καὶ τῇ βραχύτητι, ἐν πλήθει καὶ ὀλιγότητι»⁶.

Ἄλλου προσθέτει:

«Ἡ τῶν εἰρημένων ἐτερότης τε καὶ παραλλαγή τὴν ἐνοειδῆ καὶ θεσποῖον Χάριν τοῦ Πνεύματος ὑποδέξασθαι οὐ διεκάλυπεν... Ἄλλαι μὲν γὰρ καθ' ἐκάστην τάξιν καὶ βαθμὸν εὐχαί, ἄλλαι δὲ τελεταί, καὶ ὑπουργαὶ πάλιν ἕτεραι, ἄλλαι δὲ καιρῶν παραφυλακαὶ καὶ δοκιμασίαι τρόπων ἕτεραι... Οὕτως ἐν οἷς ἔστι πίστις τὸ ἀθετούμενον, οὐδὲ κοινοῦ τε καὶ καθολικοῦ ψηφίσματος ἐκπτώσις... Ἄλλων παρ' ἄλλοις ἔθων τε καὶ νομίμων φυλαττομένων, οὔτε τοὺς φύλακας ἀδικεῖν, οὔτε τοὺς μὴ παραδεξαμένους παρανομεῖν, ὀρθῶς ἂν τις κρίνειν εἰδῶς διορίσασαι»⁷.

Σαφῶς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω σκέψεων, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει περιθώριον ἐλευθέρως κινήσεως, χωρὶς νὰ δεσμεύεται κατ' ἀνάγκην ἀπὸ ἀντιλήψεως πεπαλαιωμένας. Κινουμένη καὶ ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναται, ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, νὰ ἀνανεώσῃ καὶ νὰ μεταρρυθμίῃ πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον τῆς τέχνης τῆς Ποιήσεως καὶ Ἐκφράσεως. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι σῶμα στατικόν. Εἶναι δυναμικὴ μυστικὴ κοινωνία, διὰ τοῦτο ζῆ τὸ σήμερον, χωρὶς νὰ προδίδῃ τὸ χθές. Φέρει εἰς καθημερινὴν ἐπαφὴν μὲ ἕνα εἶδος οὐρανίου πορθμείου τὸν ἀνθρώπον μὲ τὸ ὑπερπέραν:

«Διαπορθμεύει ἡμῖν τὴν ἐκεῖθεν ἀγαθοειδῆ καὶ θεῖαν εὐμένειαν... Ἄνωθεν κινουμένη καὶ ὑπηρετουμένη ταῖς ἀνωθεν ἐπιπνοαῖς προσκομίζει τὸν ἐν οὐρανοῖς θησαυρὸν ἡμῖν τοῖς ὀστρακίνοις σκεύεσι»⁸.

(Συνεχίζεται)

† ὁ Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

5. Τὰ Ἀμφιλόχεια, Ἐρώτησις σε' Ρ.Γ. 101,949.

6. Ἐπιστολὴ Β' Ἀπολογητικὴ Ρ.Γ. 102,608.

7. Ἐπιστ. β' Ἀπολογητ. Ρ.Γ. 102,605.

8. Τὰ Ἀμφιλόχεια ἐρώτ. ρια' Ρ.Γ. 101,656.

ἐπανακάμπτοντες διατυπώνουν τὰς ἐντυπώσεις των εἰς ἄρθρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ εἰς αὐτοτελεῖς μονογραφίας.

Ὡς τόσον θὰ ἦτο, νομίζομεν, πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ ἀκούσῃ κανεὶς τοὺς ἰδίους τοὺς Ρουμάνους νὰ ὀμιλοῦν διὰ τὴν σύγχρονον κατάστασιν τοῦ μοναχισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα των. Θὰ ἐδίδοτο τοιούτοτρόπως ἡ εὐκαιρία νὰ διασταυρώσῃ πᾶς τις ἐνδιαφερόμενος τὰς πληροφορίας καὶ νὰ συναγάγῃ ἀντικειμενικώτερα συμπεράσματα.

Μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν ἤχθημεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα τὸ κείμενον μιᾶς ὀμιλίας, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς τὴν Ὁξφόρδην κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1969 ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Πλοϊεστίου) μὲ θέμα: Μοναστικὴ ἀνανέωσις εἰς Ρουμανίαν. Τὸ κείμενον τῆς ὀμιλίας αὐτῆς ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν Sobornost, εἰς τὴν ἀγγλικὴν (ἀρ. τ. 10/1970), τὸ παραθέτομεν δὲ ἐν συνεχείᾳ εἰς μίαν μετάφρασιν καταλλήλως διεσκευασμένην, ὅπου τοῦτο ἐκρίνετο ἀναγκαῖον.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν καταβάλλεται σήμερον ἰκανὴ προσπάθεια διὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ ἰδικοῦ μας μοναχισμοῦ—ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ δημοσιεύσις τοῦ νέου Νόμου περὶ ἱερῶν Μονῶν—, τὸ κείμενον τοῦτο προσφέρεται ὡς μία συμβολὴ εἰς τὰς προσπάθειάς τῆς ἐπὶ τοῦ μοναχισμοῦ Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Μοναστικὴ ἀνανέωσις εἰς τὴν Ρουμανίαν.

«Ὁ πατὴρ Πλακίδας Desseille, πολὺ γνωστὸς διὰ τὴν πνευματικότητά του, ἡγούμενος τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν (Aubagne) καὶ συγγραφεὺς μεταξὺ ἄλλων καὶ ἐνὸς «ὁδηγοῦ τῆς πνευματικῆς ζωῆς», ὡς καὶ ἐνὸς ἔργου περὶ «τοῦ πνεύματος τοῦ Παχωμιακοῦ Μοναχισμοῦ», εἶχεν ὀμιλήσει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σειρᾶς «Συνομιλία Μοναστικὴ» εἰς τὸ Ermeton τοῦ Βελγίου περὶ τοῦ μοναχισμοῦ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου καὶ τοῦ κανόνος του.

Πρὸ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν συνάντησιν εἶχον ὀμιλήσει καὶ ἐγὼ διὰ μερικὰς χαρακτηριστικὰς φάσεις τοῦ μοναχισμοῦ εἰς τὴν σύγχρονον Ρουμανίαν. Ὁμίλησα ἐκεῖ περὶ Κανονισμοῦ, Παραδόσεως καὶ Ἐλευθερίας, περὶ τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ζωὴν, περὶ Ἀσκητισμοῦ καὶ Θεωρίας καὶ ἄλλων συναφῶν θεμάτων, δίδων πολλὰ παραδείγματα ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν Μοναχῶν καὶ ἀπ' ὅ,τι ὀνομάζομεν «κανόνα» εἰς τὸν ἰδικόν μας μοναχισμόν.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν τοῦ Π. Desseille παρέτηρησε κάποιος ὅτι τόσον ἐκεῖνος, ὅσον καὶ ἐγὼ εἶχομεν ὀμιλήσει περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, μολονότι ὁ μὲν Π. Desseille ἀνεφέρετο εἰς τὸν βίον τῶν μοναχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ τετάρτου αἰῶνος,

ἐνῶ ἐγὼ ὀμίλησα περὶ τῆς συγχρόνου καθημερινῆς ζωῆς.

Πολὺ πιθανὸν νὰ ἀπορῆτε ἀκούοντες αὐτό. Θὰ ἠμπορούσατε βεβαίως νὰ σκεφθῆτε ὅτι τὸ νὰ διατηρῆται σήμερον μία παράδοσις, ὅπως ἀκριβῶς ἦτο κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα, τοῦτο θὰ ἐσήμαιεν ἓνα πολὺ ἐξωκαθημερινὸν (ἀναχρονιστικόν) τρόπον ζωῆς, ἀρμόζοντα μόνον εἰς κάποιον πολὺ ἀπηρχαιωμένον κόσμον.

Παρὰ ταῦτα, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω, ὅτι θὰ ὀμιλήσω διὰ μίαν «ἀνανέωσιν». Οὐχ ἤττον ὅμως θέλω νὰ καταστήσω σαφές, ὅτι εἰς τὴν θρησκείαν, ὅσάκις ἀναμορφώνομεν ἢ ἀνανεώνομεν κάτι, δὲν ἔχομεν παρὰ μίαν ἀποκατάστασιν, μίαν καλινόρθωσιν.

Εἰς τὴν θρησκείαν ἔχομεν τὴν ἀλήθειαν ἀπ' ἀρχῆς. Καὶ διὰ τοῦτο «ἀνανεοῦσθαι» εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τὸ ἐπιστρέφειν εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν. Ἐπιστροφή ἐπομένως εἶναι ἡ ἀποκατάστασις καὶ πάλιν τοῦ προτύπου τῶν ὀργανωτῶν τοῦ μοναχισμοῦ, ἡ ἀποκατάστασις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς, καθὼς ἐκεῖνοι τὰ ἐθεμελίωσαν ἐπάνω εἰς τὰ ὑποδείγματα τῆς Βίβλου.

Ἡ διαφύλαξις τῶν ἀρχετύπων χαρακτηριστικῶν εἶναι διαφύλαξις τῆς ἀληθοῦς προσωπικότητος. Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν συνεπάγεται μίαν στατικὴν ἢ μίαν ἀπομεμονωμένην (ἀπολιθωμένην) κατάστασιν. Προϋποθέτει μᾶλλον μίαν ἀνάπτυξιν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει ἀνάπτυξις. Καθὼς ὅμως ἓνας ἄνθρωπος μένει πιστὸς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του εἰς τὴν προσωπικότητά του, εἰς τὴν ταυτότητά του, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς οἰκογενειακοὺς του καὶ συγγενικοὺς δεσμούς, τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν μοναχισμόν. Ἡ ἄλλως, διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν ἔκφρασιν ποῦ ἔγινε γνωστὴ διὰ τοῦ J. A. T. Robinson, ὁ μοναχισμὸς πρέπει νὰ παραμείνῃ «τίμιος πρὸς τὸν ἑαυτὸν του».

Μία ἀνανέωσις εἶναι οὕτω πως, ὅπως θὰ σᾶς τὴν ἐκθέσω. Θὰ διαπιστώσατε ὅτι οὐδόλως πρόκειται περὶ μιᾶς στενοκεφάλου προσπάθειας, προκειμένου νὰ διαφυλάξωμεν ζωντανὰ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἤδη εἶναι νεκρά καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς εἶναι φυσικόν, ἀδυνατοῦν νὰ ξαναζήσουν εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἐποχὴν. Ἀντιθέτως μάλιστα. Αὐτὸς ὁ ἀνανεωμένος μοναχισμὸς ἔχει ἀνακαλύψει τὸν τρόπον τῆς προσαρμογῆς τόσον καλῶς, ὅσον ἐπίσης καὶ τῆς πιστότητος εἰς τὴν παράδοσιν.

Αὐτὴ ἡ χρυσὴ τομὴ εἶναι πράγματι τὸ πρόβλημα τοῦ Δυτικοῦ μοναχισμοῦ σήμερα. Εἰς τὴν Ρουμανίαν ἐν τούτοις ἔχομεν διέλθει ἀπὸ τὴν περίοδον ταύτην καὶ ἀκόμη κινούμεθα πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ἐνδεχομένως, χωρὶς τόσην μεγάλην ταραχὴν καὶ συζήτησιν, ὅσην εἰς τὴν Δύσιν, τοῦτο ὅμως συμβαίνει ἕνεκα τοῦ ἀπλοῦ γεγονότος, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν διαφυλάξει τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἔχομεν κατὰ καιροῦς προσαρμόσει, ὅσάκις τοῦτο καθίστατο ἀναγκαῖον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας τοῦ μοναχισμοῦ.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ*

Θέσεις και απόψεις

Ἡ σωματική και ψυχική ἀγνότης και καθαρότης τοῦ ἀνθρώπου (ἀνδρὸς και γυναικός), πρὸ και μετὰ τὸν γάμον, δὲν ἀποτελεῖ θέμα κοινωνικῆς ἠθικῆς και δεοντολογίας, ἀλλ' οὐσιαστικὴν προϋπόθεσιν μιᾶς πλήρους και ὀλοκληρωμένης συζυγικῆς ζωῆς¹⁴. Συνεπῶς, ἡ συζυγικὴ ἀπιστία, μοιχεία και πορνεία, καταδικάζεται ὄχι ἀπλῶς διότι ἀντίκειται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν και τὸ κοινὸν αἴσθημα, ἀλλὰ διότι προσβάλλει θανασίμως και ἀνατρέπει αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τοῦ χριστιανικοῦ γάμου. Διότι ὁ γάμος εἶναι ὑπόθεσις ὄχι μόνον τῶν συζύγων, ἀλλὰ, κυρίως, τοῦ Θεοῦ και ἀποτελεῖ ἰσοβίον ἐν Χριστῷ κοινωνίαν και ἔνωσιν ψυχῶν και σωμάτων πρὸς συνέχισιν τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ και αἱ ἐκτὸς τοῦ γάμου σαρκικαί

σχέσεις τῶν ἀγάμων ἀπαγορεύονται ἀπολύτως, ἀκριβῶς διότι φθείρουν και καταστρέφουν τὴν εἰκόνα τοῦ χριστιανικοῦ γάμου. Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀνωτέρω θεμελιωδῶν σκέψεων, οὐδεμίαν ἀπολύτως θέσιν ἔχει ἡ πολυγαμία ἐν τῷ χριστιανισμῷ¹⁵, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ φαινόμενον πτώσεως και καταπτώσεως τοῦ ἀνθρώπου και τοῦ πολιτισμοῦ¹⁶. Τοῦτο ἀποδεικνύεται και ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τόσον ἡ ψυχολογία, ὅσον και ἡ ἀνθρωπολογία, θεωροῦν ὡς μόνην φυσιολογικὴν και ψυχολογικῶς ἀναγκαίαν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

14. I. M. Παναγιωτοπούλου, Ὁ Σύγχρονος Ἀνθρώπος, Ἀθήναι 1966, σ. 77: «Ὁ Χριστιανισμὸς ἐκήρυξε τὴν προέχουσα ἀξία τῆς ἀγνείας και εἶδε στὸ γάμο, περισσότερο ἀπὸ τὴν σαρκικὴν σύζευξη, τὴ μυστικὴ ἔνωση τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων, μιᾶ δυαδικῆ πορεία πρὸς τὴν θέωση. Ἡ σαρκικὴ σύζευξη δὲν εἶναι ἀπόλαυση, εἶναι ὁ ἀναπότρεπτος τρόπος τῆς μετάδοσης τοῦ θείου δωρήματος τῆς ζωῆς...».

15. Ἀρχ. Ἀποστόλου Χριστοδοῦλου, Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, Χάλκη 1896, σ. 440. Ὡς μονογαμία νοεῖται ἡ σύναψις ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς ἐνὸς μόνου γάμου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, πολυγαμία δὲ ἡ σύναψις δύο ἢ περισσοτέρων γάμων, διαδοχικῶς, λόγῳ θανάτου τοῦ συντρόφου, ἢ λόγῳ διαζυγίου, ἢ και ὅταν ὁ ἀνδρὸς ἔχη συγχρόνως πολλὰς γυναίκας (πολύγυνος-πολυγυνία), ἢ μία γυναῖκα πολλοὺς συγχρόνως ἀνδρας (πολύανδρος-πολύανδρία). Βλ. και Ὑακίνθου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 17.

16. Μάρκου Σιώτου, Ἐρμηνεία εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίαν τοῦ Κυρίου, ἐν περιοδ. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ, ἔτος 1962, κ. ἐ., ἔθνα εἰρητύτη και πλουσιωτάτη ἀνάλυσις.

Τώρα δὲ δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ συμπληρώσωμεν μίαν λεπτὴν μόνον και ἡρεμὸν ἐπιστροφὴν. Τονίζομεν, ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἰδέαν ταύτην, ὅτι τὸ νὰ προοδεύσῃ ὁ μοναχὸς εἰς τὴν προσωπικὴν του πνευματικὴν ζωὴν, τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν σημαίνει νὰ εἶναι τίμιος μετὰ τὸν ἑαυτὸν του μέσα εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, ἀφ' ἑτέρου ὁμοῦ προϋποθέτει ἐπίσης μίαν ἐπιστροφὴν. Ἐνα καλὸ ἐπιχείρημα πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εὐρίσκομεν τὸ ὅτι αὐτὸ εἶναι πολὺ παράξενο νὰ τὸ ἴδῃ τις, καίτοι μερικὰ μοναστικά τάγματα εἰς τὴν Δύσιν ἀνακαλύπτουν τὸν ἑαυτὸν των μετὰ τὸ νὰ ἀφίστανται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν των (μετὰ τὰ περίπλοκα ἐνδύματά της, περιπλόκους ὑπηρεσίας της και τοὺς περιπλόκους κανόνας και ὑποσχέσεις κ.λ.π.), ταυτοχρόνως ὁμοῦ διαπιστώνουν ὅτι εἶναι περιπεπλεγμένα εἰς τὸν κόσμον χωρὶς κάποιο θετικὸν ἀποτέλεσμα.

Πιστεύομεν ὅτι τοῦτο συμβαίνει, διότι τὰ τάγματα τῆς Δύσεως εὐρίσκονται μακρὰν ἀπὸ τὴν παράδοσιν των, ἀπὸ τὴν ἀρχέτυπον μοναστικὴν παράδοσιν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι παράδοσις εἶναι μία δυναμικὴ πραγματικότητα. Προϋποθέτει μίαν μόνιμον ἀναγέννησιν και συγχρόνως μίαν συνεχῆ τροφὴν ἀπὸ τὰς ρίζας. Πιθανῶς ἡ ἐξήγησις τῆς ἀνικανότητος τῶν τοιούτων μοναχικῶν ταγμάτων, εἰς τὸ νὰ συναντήσουν τὸν σύγχρονον κόσμον, νὰ εὐρίσκειται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ἔχουν μείνει τόσον πιστά

εἰς τινὰς μεσαιωνικὰς ἢ μετεπαναστατικὰς τῆς Γαλλίας ἀνανεώσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν ἴσως «μοντέρνες» εἰς τὸν ἰδικὸν των καιρὸν και τόπον, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι κατέστησαν ἀπληραϊστέα μετὰ ταῦτα και τοιοῦτοτρόπως συγχρόνως ἔχασαν τόσον τὴν ἐννοιαν τῆς ἀρχικῆς των παραδόσεως, ὅσον και τὴν ἔννοιαν τοῦ συγχρόνου ἀνανεωθέντος κόσμου.

Ἡ ἀνανέωσις εἰς τὸν Ρουμανικὸν μοναχισμὸν ἐπετεύχθη διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀποκαταστάσεως, μετὰ τὴν διπλὴν ὁμοῦ φροντίδα: νὰ διαφυλάξωμεν τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ και νὰ προσεγγίσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς παραδόσεως.

Ἐχω τὴν γνώμην, ὅτι θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ παρυσιάσω πέντε σημεῖα αὐτοῦ τοῦ θέματος, τὰ ὁποῖα και εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα, ὥστε νὰ συλλάβωμεν στάδια αὐτῆς τῆς ἀνανεώσεως εἰς τὴν πρᾶξιν, και νὰ μελετήσωμεν αὐτὸν τὸν ἀνανεωμένον μοναχισμὸν εἰς τὰς παρούσας και τὰς μελλοντικὰς προοπτικὰς του εἰς τὴν Χώραν μας. Τελικὸς δὲ στόχος μου θὰ εἶναι νὰ σημειώσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς δυνατότητος ἀνταλλαγῆς πείρας μετὰξὺ Ἀνατολῆς και Δύσεως σήμερα.

(Συνεχίζεται)

† Ἐπισκόπου Πλοῖεστίου
ANTΩΝΙΟΥ ΠΛΑΜΑΔΕΑΛΑ

κατάστασιν τὴν μονογαμίαν, τὸν θεσμόν τῆς ὁποίας υἰοθέτησαν καὶ νομοθετικῶς κατοχύρωσαν ἀκόμη καὶ τὰ μὴ χριστιανικά κράτη.

Κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὁ γάμος ἀποτελεῖ τὸ προσωπικώτερον ζήτημα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ κοινωνία τῶν σωμάτων ἀποτελεῖ ἀποκλειστικὴν ὑπόθεσιν τοῦ συζυγικοῦ μόνον βίου καὶ ἔκφρασιν ὁλοκλήρου τῆς συζυγικῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ καθ' ὅλου χριστιανικὴ διδασκαλία οὐδόλως ἀναγνωρίζουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ δικαίωμα τῆς σεξουαλικῆς ἐλευθερίας, πράττουν δὲ τοῦτο ὄχι ἀπλῶς πρὸς προστασίαν τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν προσωπικότητα. Ὁ γάμος ἀποτελεῖ φαινόμενον ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν καὶ ἐπομένως κυριαρχεῖ εἰς αὐτὸν ἡ προσφορά, καὶ εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ἐνῶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὕλικῶν πραγμάτων ὁ προσφέρων πτωχεύει, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ πνεύματος, ἀντιθέτως, ὁ προσφέρων πλουτεῖ¹⁷. Εἰς τὴν ζωὴν οὐδεμία ἔνωσις προσώπων ἔχει τόσον ἱερὸν καὶ βαθὺ περιεχόμενον, τόσον μόνιμον καὶ ἐνσυνείδητον χαρακτήρα, ὅσον εἰς τὸν γάμον. Οἰαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ συνθήκαι, αἱ θεμελιώδεις αὐταὶ βάσεις πρέπει νὰ παραμείνουν καὶ νὰ διατηρηθοῦν ἀμετακίνητοι, ἡ δ' Ἐκκλησία δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη περὶ γάμου ἀντιλήψεις ἀντιθέτους πρὸς ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἐθέσπισεν ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

5. Ὁ σκοπὸς τοῦ Γάμου.

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῆς Ἁγ. Γραφῆς «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων σχετικῶν χωρίων, καθορίζεται, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι εἰδικὸς καὶ γενικὸς. Καὶ εἰδικὸς μὲν σκοπὸς (ἡ ὑποκειμενικὸς) τοῦ γάμου θεωρεῖται ἡ ἀγάπη, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἠθικὴ τελείωσις καὶ ὁλοκλήρωσις τῶν συζύγων, γενικὸς δὲ σκοπὸς (ἡ ἀντικειμενικὸς) εἶναι ἡ τεκνογονία, ἡτοι ἡ δημιουργία καὶ ἀνατροφή τέκνων. Βεβαίως, οἱ δύο αὐτοὶ σκοποὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν μεμονωμένοι καὶ ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ στενῶς συνδεδεμένοι μεταξύ των, διότι μόνον διὰ τῆς συνυπάρξεως καὶ συνεργασίας ἀμοτέρων τῶν ἐπὶ μέρους τούτων σκοπῶν ἐπιτυγχάνεται ὁ ὑψηλὸς σκοπὸς τοῦ γάμου. Παρὰ ταῦτα ὅμως πολλάκις δημιουργεῖται θέμα ἀξιολογήσεως καὶ ἱεραρχήσεως τῶν ἀνωτέρω δύο μερικῶν σκοπῶν καὶ τίθεται πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ ποῖος εἶναι ὁ πρωτεύων καὶ κύριος σκοπὸς τοῦ γάμου.

Κατωτέρω ἐκτίθενται, ἐν συντομίᾳ, θέσεις καὶ ἀπόψεις τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν συνεχείᾳ δὲ, μὲ βάσιν πάντοτε τὴν Ἁγ. Γραφὴν καὶ τὰ Πατερικὰ κείμενα, ἐπιχειρεῖται ἐξέτασις τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς.

17. Κ. Δεδούλου, Ἡ Ζωὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, Ἀθήναι 1961, σ. 33.

Ἡ θέσις τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου δὲν εἶναι σαφής. Ἐνῶ βασικῶς διδάσκει ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ τεκνογονία, πολλάκις, εἰς δηλώσεις καὶ εἰς συνέδρια, ὑπερτονίζει τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τοῦ γάμου, ἡτοι τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τῶν συζύγων, ἡ ἐπιχειρεῖ συνδυασμὸν ἀμοτέρων τῶν σκοπῶν. Κατὰ τὴν ἀρχικὴν φάσιν (Ἁγ. Ἀμβρόσιος, Αὐγουστίνος, Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτος κ.λπ.), ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἴσως καὶ τῆς Ἀριστοτελικῆς καὶ Πλατωνικῆς σκέψεως, ὡς πρῶτος καὶ κύριος σκοπὸς τοῦ γάμου ἐθεωρεῖτο ἡ ἀναπαραγωγή, ἡ δημιουργία καὶ ἀνατροφή τέκνων¹⁸. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ περιελήφθη ὡς διάταξις καὶ εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἄρθρον 1013¹⁹. Ὁμοίως ἡ Ἐγκύκλιος «Casti connubii» τῆς 31-12-1930 τοῦ Πάπα Πίου τοῦ 11ου ὑποστηρίζει ὡς πρωτεύοντα σκοπὸν τοῦ γάμου τὴν τεκνογονίαν: «Ἡ πρᾶξις τοῦ γάμου ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν τῆς ἔχει γιὰ προορισμὸ τῆς τὴν τεκνογονίαν...»²⁰. Τὴν αὐτὴν θέσιν ὑποστηρίζει καὶ δήλωσις τῆς 3-3-1961 τῶν Καρδινάλιων καὶ Ἀρχιεπισκόπων τῆς Γαλλίας²¹. Ὁ Πάπας Πῖος ὁ 12ος, ὁμιλῶν τὴν 19ην Μαΐου 1956, πρὸς τὰ μέλη τοῦ ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας συνελθόντος Β' Διεθνoῦς Συνεδρίου ἐπὶ τῆς Γονιμότητος καὶ Στειρότητος, ἐδήλωσε ῥητῶς ὅτι: «...Ἡ μητρότης ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ δὲν νοεῖται εἰμὴ μόνον ἐντὸς τοῦ γάμου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ εἶναι καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τοῦ Μυστηρίου τούτου. Τὸ συνάπτειν γάμον δὲν συνεπάγεται ἀναγκαστικῶς καὶ τὴν ἀπόκτησιν τέκνου, διότι ὁ γάμος δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ τέκνον ὡς πρὸς ἄμεσον ἀντικείμενον...»²². Ἡ πρόσφατος Ἐγκύκλιος τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ', «Περὶ ἀναμεταδόσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς» (Humanae vitae), σελ. 8-9, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπιχειρεῖ συνδυασμὸν καὶ συνεργασίαν τῶν ἐπὶ μέρους δύο σκοπῶν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως δὲν παραλείπει νὰ τονίσῃ ὅτι: «...Ὁ γάμος καὶ ἡ συζυγικὴ ἀγάπη προορίζονται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, διὰ τὴν τεκνογονίαν καὶ διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων...».

Ἡ ἀντίληψις αὐτῆ τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας, περὶ

18. Κατὰ τὸν ἱερὸν Αὐγουστίνον, ἡ τεκνογονία εἶναι ὁ σκοπὸς ὄχι μόνον τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ ἐκάστης συνερέσεως τοῦ ἀνδρογόνου, Βλ. Περιοδικὸν ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΣΚΕΨΙΣ, τόμ. 1959, σ. 62.

19. C.J.C. 1013 «Matrimonii finis primarius est procreatio atque educatio prolis... secundarius mutuum adiutorium et remedium concupiscentiae», ἡτοι, πρῶτος σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ τεκνογονία καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων καὶ δεύτερος ἡ διὰ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας καὶ ἀγάπης τελείωσις τῶν συζύγων, καθὼς καὶ ὁ κατευνασμὸς τῆς φιληδονίας, Βλ. Ἀρχιμ. Μαξίμου Δασκαλάκη, Ἡ ἀποφυγὴ τῆς τεκνογονίας ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, Ἀθήναι 1952, σ. 9-10.

20. Ἀκτῖνες, ἀριθ. 240/1963, ἄρθρον: Τὸ Πρόβλημα τοῦ περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων.

21. Ενδοκιμον, ἐνθ' ἀν. σ. 166, καὶ Ὑακίνθου, σ. 30.

22. Χρυσ. Κωνσταντινίδου, Μητροπολίτου, Τεχνιτὴ γονιμοποίησις καὶ Θεολογία, Ἰσταμποῦλ 1959, σ. 18.

της τεκνογονίας ως πρώτου και κυρίου σκοπού του γάμου, δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστον την Όρθόδοξον Έκκλησίαν, της οποίας ή θέσις παραμένει μάλλον άσαφής, διότι ούδέποτε εξετέθη ύπευθύνως ό σκοπός του γάμου²³. Άντιθέτως, τó όλον θέμα, τόσον σπουδαίον και ιερón δια την κοινωνικήν και ήθικήν ζωήν του ανθρώπου, εδρίσκειται εις χείρας άνευθύνων και άναρμοδίων ήθικολόγων και έξομολόγων... Συνεπώς, όσα έν συντομία θα έκτεθούν κατωτέρω, αποτελούν μίαν προσπάθειαν προσεγγίσεως του θέματος.

Είναι γεγονός, ότι εις την Όρθόδοξον Έκκλησίαν βαθύτερον έχει μελετηθή ή άγαμία, παρά ό γάμος. Οί μεγάλοι Πατέρες της Έκκλησίας ήσυχλήθησαν περισσότερο με τόν άγαμον (μοναχικών) βίον και όλιγώτερον με τόν έγγαμον (συζυγικών). Ός εκ τούτου, πολλά προβλήματα και πτυχαι του έγγάμου βίου, με τεραστίαν και άγχώδη σημασίαν δια την ήθικήν ζωήν του ανθρώπου, παραμένουν έν έκκρεμότητι και άναμένουν την διερεύνησίν των. Άλλά και με αυτά άσχολοούνται περισσότερο οί άγαμοι, παρά οί έγγαμοι. Υπάρχουν εύτυχώς άρκετά άγιογραφικά και πατερικά κείμενα, τά όποία διαφωτίζουν έπαρκώς τόν σκοπόν του γάμου και προσφέρουν άρκετόν ύλικόν πρός διερεύνησιν και κατανόησιν αυτού.

Τήν άφετηρίαν του σκοπού του γάμου εδρίσκομεν εις τó ιδρυτικόν κείμενον της Π. Διαθήκης: «Και είπεν Κύριος ό Θεός· ού καλόν είναι τόν άνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αυτόν βοηθόν κατ' αυτόν» (Γενέσεως 2,18). Έκ του κειμένου τούτου καταφαίνεται, ότι πρωταρχικός σκοπός της δημιουργίας της γυναικός (Εύας), είναι ή προσφορά συντρόφου και βοηθού, ώστε «μη είναι τόν άνθρωπον (Άδάμ) μόνον», δια να επιδιώξουν και επιτύχουν άμφοτέροι, άλληλοβοηθούμενοι και άλληλοσυμπληρούμενοι, τó «καθ' όμοίωσιν». Ούτω έχομεν την θεσμοθέτησιν του γάμου ως σύζευξιν και ένωσιν του άνδρός και της γυναικός εις μίαν δυαδικήν ύπόστασιν, ώστε να πραγματοποιηται τó «και έσονται οί δύο εις σάρκα μίαν». Η φράσις αυτή «εις σάρκα μίαν» αποτελεί εικονικήν έκφρασιν της πλήρους ψυχοσωματικής ένότητας και ταυτότητος των δύο προσώπων, ώστε

να άπαρτίζουν μίαν δυσπόστατον μονάδα. Η τεκνογονία και ό πολλαπλασιασμός έρχονται ως έπακόλουθον και άποτέλεσμα της συζυγίας. Άποτελούν τó τελικόν αίτιον της συζυγίας και όχι τó ποιητικόν²⁴. Η τεκνογονία προσφέρεται ως δώρον και εύλογία του Θεού και, συνεπώς, δεν δικαιολογείται ή σύγχυσις και ή αντίστροφή της ιεραρχικής τάξεως των σκοπών²⁵. Εάν πρωταρχικός σκοπός του γάμου ήτο ή τεκνογονία, έπρεπεν ή άτεκνία, (λόγοι στειρότητος, ύγείας κ.λπ.), να αποτελέη λόγον διαζεύξεως των συζύγων, άλλ' ό Κύριος, ως είδομεν άνωτέρω, εις την περι διαζυγίου (άποστασίου) διδασκαλίαν του (Ματθ. 5,31 και 19,3-16, Μάρκου 10,2-12), ούδόλως μνημονεύει αυτήν, ένφ αντιθέτως καταδικάζει την μοιχείαν-πορνείαν, διότι καταστρέφουν την συζυγικήν ένότητα, ή όποία τίθεται εις άνωτέραν μοίραν. «Αν ή γονιμότης άπετέλει αυτοσκοπόν, ούδόλως θα διέφερεν ό άνθρωπος από τά άλλα πλασματα, τά όποία πολλαπλασιάζονται ένστικτωδώς, κατá τυφλήν έπιταγήν των φυσικών νόμων²⁶. Και έξ αυτού του άγιογραφικού κειμένου «αύξάνεσθε και πληθύνεσθε», συμπεραίνομεν ότι προηγείται τó αύξάνεσθε, όπερ, κατá τόν Μ. Βασίλειον, «έπι πάντων λεγόμενον, τοίς μεν άλόγοις ζώοις, κατá την του σώματος τελείωσιν, κατá τόν άπαρτισμόν της φύσεως είρηται, ήμίν δε τοίς λογικοίς, τó αύξάνεσθε κατá τόν έσω άνθρωπον... Αύξάνεσθε ούν αύξησιν την κατá Θεόν, τελείωσιν την κατá τόν ένδον άνθρωπον».

Βεβαίως, λέγοντες ότι πρωταρχικός σκοπός του γάμου είναι τó «αύξάνεσθε», ήτοι ή ήθική τελείωσις και ολοκλήρωσις του ανθρώπου, δεν πρέπει να εκλάβωμεν την άποψιν αυτήν μεμονωμένην και άνεξάρτητον, αλλά στενώς συνδεδεμένην με την τεκνοποιαν, ή όποία άποτελεί τόν καρπόν της συζυγικής ζωής. Άλλά και ή τεκνογονία δεν πρέπει να κρίνεται άριθμητικώς, αλλά ποιοτικώς²⁷. «Πληθύνεσθε, αλλά και αύξάνεσθε, σκοπός ή παιδοποιία, τέλος δε ή εύτεκνία» (Κλήμης Άλεξανδρείας, ένθ' άν.). Ο πνευματικός σκοπός του γάμου, ήτοι ή ήθική τελείωσις και ολοκλήρωσις των συζύγων, δεν δύναται να επιτευχθή έκτός του κλίματος και του πλαισίου της οί-

23. Γ.ω. Καρμίρη, έν Θρ. και Ηθ. Έγκυκλοπαιδεία, τόμ. 4, σ. 206. «Δεν είναι σαφώς καθορισμένον, άν κύριος σκοπός του γάμου είναι ή παιδοποιία ή ή ήθική τελείωσις του ανθρώπου. Η ΡΚαθολική Έκκλησία προκρίνει τó δεύτερον. Νομίζομεν, ότι θα ήτο δυνατόν, έξ έπόψεως Όρθόδοξου, να θεωρηθούν, ως κύριος και τελικός μεν σκοπός του γάμου ή πνευματική και ήθική τελείωσις των συζύγων, πάντες δε οί άλλοι σκοποί αυτού ως δευτερεύοντες και ένδιάμεσοι, άγοντες πρός τόν τελικόν σκοπόν». Όμοίως, βλ. Β.σ. Έξάρχοβ, Η χριστιανική οικόγενεια και ή άνατροφή των τέκνων, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 135: «...Λίαν όρθως λέγεται, υπό των θεωρητικών της χριστιανικής Έκκλησίας, ότι γάμος είναι ή δια βίου ένωσις άνδρός και γυναικός πρός άμοιβαίαν βοήθειαν και πρός τεκνογονίαν υπό την εύλογίαν της Έκκλησίας...».

24. Κ.λ ή μεντος Άλεξανδρέως, Παιδαγωγός Β', κεφ. 10. «Τοίς γεγαμηκόσι σκοπός ή παιδοποιία, τέλος δε ή εύτεκνία καθάπερ και τῷ γεωργῷ, της των σπερμάτων καταβολής αίτία μεν ή της τροφής προμήθεια, τέλος δε αυτό της γεωργίας ή των καρπών συγκομιδή...». Βλ. και Σάββα Άγουρίδου, Άγιογραφικά κείμενα περί του γάμου, έν περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 1971, σ. 402.

25. Β.σ. Κοτσμανίδη, Προβλήματα της συζυγίας υπό τó φῶς της Γραφής, έν περ. ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ, άριθ. 155/1967.

26. Ν. Άρκα, Άρχιμανδρίτου, Γάμος και Γονιμότης, έν περ. ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ, άρ. 186/1970.

27. Β.σ. Χαρώνη, Θεολόγου, νυν Έπιθεωρητού Μ.Ε., Τό Πρόβλημα της Τεκνογονίας από ήθικής άπόψεως, Καβάλλα 1966, σ. 14.

κογενείας. Ἡθικὴ τελείωσις τῶν συζύγων χωρὶς τὴν ἔννοιαν τῆς πατρότητος καὶ μητρότητος, χωρὶς οἰκογένειαν καὶ τέκνα, ἀποτελεῖ ἀτελεστάτην κατάστασιν, πλήρη κινδύνων καὶ ἐλλείψεων²⁸. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην οὐδαμοῦ φαίνεται ἡ ὑπονοεῖται, ὅτι πρωτεύων σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ τεκνογονία. Τὸ συζυγικὸν ζεῦγος παρουσιάζεται ὡς ἀδύνατος πραγματικότης, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ, μικροῦ ἢ μεγάλου ἀριθμοῦ τέκνων. Ἄν ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου ἦτο ἡ γέννησις τέκνων, ποῖαν ἀξίαν καὶ δικαιολογίαν θὰ εἶχεν ὁ γάμος εἰς περίπτωσιν στειρότητος τοῦ ἑνὸς ἢ ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, ἢ μετὰ τὴν ἀπαροδὸν τῆς γονιμότητος, ἢ ἀδυναμίαν τεκνοποιήσεως ἐκ λόγων ὑγείας κ.λπ.²⁹. Ὅτι σκοπὸς τοῦ γάμου δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε ἡ τεκνογονία, συμπεραίνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐκτὸς τοῦ γάμου τεκνογονία ἀποτελεῖ ἁμαρτίαν. Διότι, ἂν ἐτίθετο ὡς σκοπὸς τοῦ γάμου ἡ τεκνογονία, τότε πᾶσα ἐκτὸς τοῦ γάμου τεκνοποιήσις θὰ ἦτο θεμιτὴ καὶ ἐπιτρεπτή. Ἡ χρῆσις ὅμως τῶν συζυγικῶν δικαιωμάτων καὶ ἡ μεταβίβασις τῆς ζωῆς ἐπιτρέπονται μόνον ἐντὸς τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, διὰ τῆς συναντήσεως τῶν δύο φύλων, κατὰ φύσιν καὶ κατὰ νόμον. Ἐξ ἄλλου, καὶ ἐντὸς τῆς συζυγίας, σκοπὸς τῆς κοινότητος τῶν σωμάτων δὲν εἶναι μόνον ἡ φιληδονία καὶ ἡ παιδοποιία, ἀλλὰ μία βαθύτερα καὶ οὐσιαστικότερα ψυχοπνευματικὴ ἔνωσις τῶν δύο ὑπάρξεων, διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. «Αἱ συζυγικαὶ ἐξ ἄλλου σχέσεις εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὸν ἀρμονικὸν συζυγικὸν βίον καὶ δὲν ἀποβλέπουν μόνον εἰς τὴν φιληδονίαν. Αὐταὶ ἰσχυροποιοῦν καὶ ἐξυψώνουν τὴν ἀγάπην, ἐπιφέρουν τὴν ἔνωσιν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν καρδιῶν καὶ τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἰσορροπίαν τῶν συζύγων καὶ βοηθοῦν αὐτοὺς νὰ ἀντιμετωπίσουν πολλὰς ἀντιξοότητας, αἱ ὁποῖαι χωρὶς αὐτὴν τὴν ἔλξιν θὰ ἔθετον ἐμπόδια εἰς τὴν καλὴν συνεννόησιν...»³⁰.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, δίδει πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ ὄλου βάθους τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, διὰ τῶν ἐξῆς βαθυστοχάστων παρατηρήσεων: «Δύο γὰρ ταῦτά ἐστι, δι' ἅπερ εἰσενήνεκται ὁ γάμος, ἵνα τε σωφρονῶμεν καὶ ἵνα πατέρες γινώμεθα τῶν δὲ δύο τούτων προηγουμένη ἡ τῆς σωφροσύνης ἐστὶ πρόφασις. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσηλθεν ἐπιθυμία, εἰσηλθε καὶ γάμος τὴν ἀμετρίαν ἐκκόπτων, καὶ πείθων μὴ χρῆσθαι γυναικί. Τὰς γὰρ παιδοποιίας οὐχ ὁ γάμος ποιεῖ πάντως, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ρῆμα τοῦ Θεοῦ τὸν λέγον· ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Καὶ μαρτυροῦσιν ὅσοι γάμψ μὲν ἐχρήσαντο, πατέρες δὲ οὐκ ἐγένοντο. Ὡστε προηγουμένη αὕτη ἡ αἰτία, ἡ τῆς σωφροσύνης, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε ἡ οἰκουμένη πᾶσα τοῦ γένους ἡμῶν

ἐμπέπλησται»³¹. Καὶ εἰς ἄλλην ὁμιλίαν τοῦ ὁ αὐτὸς ἱερός Πατὴρ τονίζει ὅτι βασικὸς σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ σωφροσύνη, ἥτοι ἡ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ πληρωσις καὶ τελείωσις τῆς μεταξὺ τῶν συζύγων ἀγάπης, ἡ δὲ παιδοποιία καὶ κάθε ἄλλος σκοπὸς ἔρχονται εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν: «Ἐδόθη μὲν καὶ παιδοποιίας ἕνεκεν ὁ γάμος, πολλῶ δὲ πλέον ὑπὲρ τοῦ σβέσαι τὴν τῆς φύσεως πύρωσιν. Καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος λέγων· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναικᾶ ἐχέτω, οὐ διὰ τὰς παιδοποιίας. Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεται κελεύει, οὐχὶ ἵνα πατέρες γένωνται παῖδων πολλῶν, ἀλλὰ τί; ἵνα μὴ πειράξῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς, φησί. Καὶ προελθὼν οὐκ εἶπε· εἰ δὲ ἐπιθυμοῦσι παίδων· ἀλλὰ τί; Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῦνται, γαμησάτωσαν...»³². Βεβαίως, καὶ εἰς ἄλλας ὁμιλίας τοῦ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐξαιρεῖ μὲν τὴν παιδοποιίαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ θεωρῇ αὐτὴν ὡς μοναδικὸν καὶ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τοῦ γάμου: «Ἐπὶ κοινότητι βίου καὶ παιδοποιία κατηγγυήθη ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ, οὐκ ἐπ' ἀσχημοσύνη καὶ γέλωτι...»³³. Διότι, ὁ ἴδιος ἱερός Πατὴρ, προλαμβάνων τὴν θεώρησιν τοῦ γάμου ὡς μέσου καὶ μόνου παραγωγῆς τέκνων, ὑπογραμμίζει καὶ ἐπεξηγεῖ ὅτι προέχει ἡ ποιότης καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων, παρὰ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. «Ἐυτεκνία μετὰ ὀλιγοτεκνίας βελτίων ἢ πολυπαιδία μετὰ κακοπαιδείας...»³⁴.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

31. Χρυσόστομος, Ὁμιλία ΜΘ' εἰς τὸ ρητὸν «Διὰ δὲ τὰς πορνείας...».

32. Χρυσόστομος, Ὁμιλία «Περὶ Παρθενίας» κεφ. 19. Βλ. καὶ Σάββα Ἀγουρίδου, Ἀγιογραφικὰ Κείμενα περὶ τοῦ Γάμου, ἐν περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τόμ. 1971, σελ. 649, ὡς καὶ I. Κασομενάκη καὶ Ἀντ. Κόμπου, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς, Θεσσαλονίκη, 1970, σελ. 385-386.

33. Χρυσόστομος, Ὁμιλία Ε', δ', εἰς Α' Θεσσαλονικεῖς.

34. Χρυσόστομος: Ὁμιλία Η', γ', εἰς Πράξεις. Βλ. καὶ Αἰμιλιανὸν, Μητροπολίτου Καλαβρίας, Ἐν ὄψει τῆς Συνόδου, Τὸ Πρόβλημα τοῦ ἐλέγχου τῶν Γεννήσεων, ἐν περ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τόμ. 1967, σ. 689: «Δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν τὴν προτεραιότητα τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως, παρὰ τῆς ποσοτικῆς τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τέκνων δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀποφασιστικὸς παράγων τοῦ Γάμου. Θὰ προσέξωμεν καὶ τὸ εἶδος τῶν τέκνων, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς δυσκολίας, ἃς συνεπάγεται εἰς τοὺς χρόνους μας ἡ «ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου» ἀνατροφή...». Καὶ περαιτέρω ἐν σελ. 808: «Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι μία γονιμοποιήσεως μηχανή, καταδικασμένη νὰ γεννᾷ. Εἶναι, βεβαίως, καὶ ἡ διαιώνισις τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἡ ἱκανοποιήσις ταυτοχρόνως τῶν ἀδιαβλήτων φυσικῶν ἀναγκῶν, τμήματα καὶ γνωρίσματα τῆς συζυγίας. Ὑπεράνω ὅλων ὅμως ὁ προορισμὸς τοῦ Γάμου εἶναι ἡ μεταξὺ δύο προσώπων καλλιέργεια τῆς ἀγάπης εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις τῆς. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀγάπης αὐτῆς εἶναι ἡ τεκνοποιία...».

28. Βεβαίως, ἡ περίπτωσις τοῦ γνησίως ἀφιερωμένου εἰς Χριστὸν ἀγαμοῦ διαφέρει τελείως, διότι ἀποτελεῖ ἐντελῶς εἰδικὴν κατάστασιν, ἀνωτέραν τῆς τοῦ γάμου.

29. Ἀκτινες, ἀριθ. 240/1963, ἐνθ' ἀν., σ. 136.

30. Βασ. Χαρόνη, ἐνθ' ἀν., σ. 10-11.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ*

Ἀνταπόκρισις τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Καθὼς ἦτο φυσικόν, οἱ Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀντελήφθησαν τὸ μέγα ποιμαντικόν των καθήκον ἐναντι τῶν μεταναστευόντων τέκνων των καὶ κατέβαλλον ἀξιολόγους προσπάθειαις πρὸς συμπάραστασις αὐτῶν.

Ἐνδεικτικῶς παραθέτομεν ἐνταῦθα πληροφορίας ἐκ τῆς δραστηριότητος τῶν Ἱερῶν ἐκείνων Μητροπόλεων, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστή.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν συνεπῶς πλήρη ἔκθεσιν τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ἰδρύθη παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν τὸ «Γραφεῖον Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ», μὲ σκοπὸν τὴν προετοιμασίαν τῶν ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς μεταναστευόντων ἐλλήνων, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν νέων συνηκῶν ζωῆς, τὴν συμπάραστασις εἰς τὴν οἰκογένειαν μετανάστου τινὸς καὶ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς παλιννοστήσεως, πρὸς καλλιτέραν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν.

Τὸ Γραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, συνεργαζόμενον καὶ μὲ τὴν Διεύθυνσιν Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ τῆς Μ.Σ.Ε. Ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ, ἀνέπτυξε δραστηριότητα εἰς πολλοὺς τομεῖς, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1) Κατεβλήθη προσπάθεια ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν μέσῳ Ἀθηνῶν διακινουμένων διὰ Δ. Γερμανίαν ἐλλήνων ἐργατῶν.

Καθὼς εἶναι γνωστόν, βάσει τῆς ἐλληνογερμανικῆς συμφωνίας «Περὶ μεσολαβήσεως πρὸς τοποθέτησιν ἐλλήνων ἐργαζομένων εἰς τὴν Ὁμοσπονδιακὴν Δημοκρατίαν τῆς Γερμανίας», ἡ ὁποία ὑπεγράφη τὴν 30ὴν Μαρτίου 1960, τὸ «Ὁμοσπονδιακὸν Ἰδρυμα Εὐρέσεως Ἐργασίας καὶ Ἀσφαλίσεως Ἀνεργίας» προέβη εἰς τὴν ἴδρυσιν ἐν Ἀθήναις μιᾶς «Γερμανικῆς Ἐπιτροπῆς» (Deutsche Kommission) μὲ σκοπὸν τὴν ἐπιλογὴν, τὴν μεσολάβησιν πρὸς τοποθέτησιν εἰς γερμανικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν εἰς Δ. Γερμανίαν διακίνησιν ἐλλήνων ἐργατῶν¹¹. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη

στεγάζεται εἰς τὸ οἶκμα τοῦ «Ὁργανισμοῦ Ἀπασχολήσεως Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ» καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν αὐτῆς.

Εἰς τὸ ἴδιον οἶκμα παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐν ἰδιαιτέρον Γραφεῖον, πρὸς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν διακινουμένων ἐλλήνων.

Τὸ Γραφεῖον αὐτὸ ἐλειτούργησε κανονικῶς ἐπὶ ἐν διάστημα, μέχρι τῆς κάμψεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων, οἱ ὅποιοι διακινοῦνται διὰ Δ. Γερμανίαν¹². Ἦτο ἀνοικτὸν καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας εἰργάζοντο καὶ αἱ λοιπαὶ ἐλληνικαὶ καὶ γερμανικαὶ Ὑπηρεσίαι, αἱ συστεγαζόμεναι εἰς τὸ ἐν λόγω κτίριον.

Ἐνταῦθα ἐπραγματοποιούντο σχεδὸν καθημερινῶς ἐπικοινωνίαι μετὰ τῶν ἀποδημούντων, τόσον καθ' ὁμάδας, ὅσον καὶ καθ' ἰδίαν. Εἰς ἅπαντας ἐνεχειρίζετο τὸ ἡμέτερον βιβλίον «Τώρα πού θὰ φύγῃς»¹³ μετὰ μηνύματος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ δίδονται πρὸς τοὺς ἀποδημούντας λεπτομερεῖς πληροφορίες καὶ ὁδηγίαι, ἀναφερόμεναι εἰς τὰς νέας συνθήκας ζωῆς καὶ ἐργασίας καὶ καταβάλλεται προσπάθεια βαθμιαίας μεταφορᾶς αὐτῶν ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ τρόπου ζωῆς εἰς μίαν κοινωνίαν βιομηχανικήν. Διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ ῥόλου, τὸν ὁποῖον διαδραματίζει ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀποδήμων καὶ διὰ τῆς παραθέσεως τῶν διευθύνσεων τῶν ἐλλήνων ὀρθοδόξων ἱερέων τῆς Χώρας προορισμοῦ των, διευκολύνεται ἡ σύνδεσις καὶ ἡ ἐντάξις αὐτῶν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δραστηριότητα τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων ἐλλήνων ἐνοριῶν¹⁴.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διὰ Δ. Γερμανίαν μεταναστευόντων ἐλλήνων δὲν ἀποδεικνύει βεβαίως, ὅτι δὲν ὑφίσταται πλέον ἡ ἀναγκαιότης τῆς λειτουργίας τοῦ Γραφείου μας παρὰ τῇ Γερμανικῇ Ἐπιτροπῇ. Τοῦτο διότι ἡ διακίνησις, ἔστω καὶ ἡλαττωμένη, συνεχίζεται. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἡ στοργικὴ μήτηρ μόνον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συνιστοῦν μεγάλας ὁμάδας¹⁵, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συγκεντρώνονται καθημε-

12. Καθὼς εἶναι γνωστόν, κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν ὁ ἀριθμὸς τῶν διὰ Δ. Γερμανίαν μεταναστευόντων περιορίσθη σχεδὸν εἰς τοὺς ἀναχωροῦντας κατόπιν ἀτομικῶν προσκλήσεων. Πρόκειται κυρίως διὰ συζύγους ἢ ἕτερα μέλη τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐν Δ. Γερμανίᾳ εὐρισκομένων ἐλλήνων ἐργατῶν.

13. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Τώρα πού θὰ φύγῃς, ἔκδοσις Γραφείου Ἀποδήμων καὶ Διασπορᾶς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1972.

14. Ἰδὲ περὶ αὐτοῦ καί: Πάροικοι, 4-5/1973, σελ. 23 ἐξ.

15. Ὑπελογίετο, ὅτι πρὸ τῆς κάμψεως διήρχοντο περὶ τὰ 80 ἄτομα καθημερινῶς παρὰ τῆς Γερμανικῆς Ἐπιτροπῆς.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 122 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

11. Ἰδὲ ἄρθρον 3 τῆς συμφωνίας ἐν: Σ. Κλαδᾶ, Τὰ θέματα τῶν ἐν Δυτικῇ Γερμανίᾳ ἐλλήνων ἐργατῶν, Ἀθῆναι 1965, σελ. 67.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΕΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συγκείμενον ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Α. Τσοῦτσου, Ἀντιπροέδρου, καλυομένου τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτοῦ Ἀντιπροέδρου, Π. Μαροκοπούλου, Δ. Τσιροπινᾶ, Κ. Δάρα, Ἡ. Ντόκα, Ἡ. Τσικλητήρα, Γ. Σκουροτῆ, Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας, Β. Ρώτη καὶ Α. Μαρίνου, Παρέδρων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Συνεδριάσαν δημοσίᾳ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ του, τῇ 16ῃ Ἰουνίου 1972, παρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου Ἰω. Καρχαράμανου, ἵνα δικάσῃ τὴν κατωτέρω ἐκτιθεμένην ὑπόθεσιν, ἐπὶ τῇ ἀπὸ 21ης Νοεμβρίου 1970 αἰτήσεσι:

Τοῦ Μαξίμου (κατὰ κόσμον Μαρίνου) Εὐαγγέλου Βαλλικιάτου, ἀρχιμανδρίτου-ιερομονάχου Ἱερᾶς Μονῆς Ξενοφῶντος Ἁγίου Ὁρους, διαμένοντος ἐν Βαλασαμάτοις Κεφαλληνίας, παραστάντος διὰ τοῦ πληρεξουσίου του δικηγόρου Εὐαγγέλου Γιαννοπούλου, δυνάμει πληρεξουσίου, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, νομίμως ἐμπροσωπούμενης, παραστάσης διὰ τοῦ πληρεξουσίου τῆς δικηγόρου Θεοφ. Θεοδωρακοπούλου, δυνάμει πληρεξουσίου, περὶ ἀκυρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 92/1970 ἀποφάσεως τοῦ κατὰ τὸν Α.Ν.

214/1967 λειτουργούντος Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

Ἀκοῦσαν τοῦ Εἰσηγητοῦ, Παρέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας Α. Μαρίνου, ἀναγνόντος καὶ ἀναπτύξαντος τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, καθ' ἣν τὸ ἱστορικὸν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἔχει ὡς ἔπεται:

Διὰ τῆς ὑπὸ κρίσιν αἰτήσεως διώκεται ἡ, ὡς ἐν τῷ δικογράφῳ ἀναφέρεται, ἀκύρωσις ἄλλως ἀναίρεσις τῆς ὑπ' ἀριθ. 92/1970 ἀποφάσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Α.Ν. 214/1967, ὡς τοῦτο ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 50 παρ. 2 Ν.Δ. 126/1969 προβλεπομένου Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν αἰτούντα, ἀρχιμανδρίτην ἱερομόναχον, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ποιναὶ τῆς ἀργίας τριῶν μηνῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὴν ἐν Μυτιλήνῃ Ἱερᾶν Μονὴν Ὑψηλοῦ διὰ διαπραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα.

Ἀνακύπτει προεχόντως τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ ὑπὸ κρίσιν αἰτήσις ἀσκεῖται παραδεκτῶς.

Ἐφ' οὗ ὁ Εἰσηγητὴς ἀνέπτυξε τὴν γνώμην αὐτοῦ.

Ἀκοῦσαν τοῦ πληρεξουσίου τοῦ αἰτούντος, ἀναπτύξαντος καὶ προφορικῶς τοὺς λόγους τῆς ὑπὸ κρίσιν αἰτήσεως καὶ αἰτησαμένου τὴν παραδοχὴν αὐτῆς καὶ τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, αἰτησαμένου τὴν ἀπόρριψιν ταύτης.

ρινῶς κατὰ μικροτέρας ομάδας¹⁶ καὶ οἱ ὁποῖοι συναίσθάνονται ἐξ ἴσου τὴν ἀνάγκην τῆς στοργικῆς συμπαροστάσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συμπαράστασις ὅμως αὕτη ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ὑπαρξίν ὠρισμένων βασικῶν προϋποθέσεων, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ ὑπαρξὶς ἀριθμοῦ ἱκανῶν συνεργατῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀναλάβουν τὸ ἔργον αὐτό. Ἐκτὸς τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ μέριμνα ὑπὲρ τῶν μέσῳ Ἀθηνῶν διακινουμένων ἐλλήνων δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μέλημα μόνον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τοῦτο διότι οἱ μέσῳ Ἀθηνῶν διακινούμενοι ἐργάται προέρχονται ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Χώρας μας.

Ἐὰν ὅμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ αἱ Ἱερὰὶ Μητροπόλεις, Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, Νικαίας καὶ Πειραιῶς διαθέτουν ἴσως τοὺς περισσοτέρους κληρικούς συνεργάτας, τοὺς ἱκανοὺς νὰ ἀναλάβουν ἐν τοιοῦτον ἔργον, εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ ὅλον βᾶρος τῆς ἐν λόγῳ ποιμαντικῆς μερίμνης πύπτει εἰς τὰς Ἱερὰς αὐτὰς Μητροπόλεις καὶ εἰς τὴν παρὰ τῇ Μ.Σ.Ε. Ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ Διεύθυνσιν Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἡ Δ.Ι.Σ. τῆς Ἐκκλησίας

τῆς Ἑλλάδος ἐξετάσασα μετ' ἠύξημένης προσοχῆς τὸ ὅλον θέμα, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ θετικῶς τὸ πρόβλημα τῆς καλλιτέρας στελεχώσεως τῆς ἐν λόγῳ Διευθύνσεως. Κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Δ.Ι.Σ. δέον, ὅπως ὀργανωθοῦν συστηματικώτερον εἰδικὰ «Γραφεῖα Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ» εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, Νικαίας καὶ Πειραιῶς, οἱ δὲ ὑπεύθυνοι τῶν ἐν λόγῳ Γραφείων, συνεργαζόμενοι μεταξὺ των, μετὰ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς «Διευθύνσεως Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ» τῆς Μ.Σ.Ε. Ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ, δέον, ὅπως ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ κοινοῦ ἅπαντα τὰ θέματα τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῶν μέσῳ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς διακινουμένων ἐλλήνων μεταναστῶν¹⁷.

Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ καταστῇ δυνατὴ καὶ ἡ ἐπὶ σταθερωτέρας βάσεως λειτουργία τοῦ ὡς ἄνω Γραφείου παρὰ τῇ Γερμανικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ θὰ δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις διὰ νὰ εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας περισσώτερον καρποφόρος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῶν μεταναστευόντων, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται κατωτέρω λόγος.

(Συνεχίζεται) Πρεσβ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

16. Ὑπολογίζεται, ὅτι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διέρχονται σήμερον καθημερινῶς ἐν τῆς Γερμανικῆς Ἐπιτροπῆς μετ' οκοπὸν τὴν εἰς Δ. Γερμανίαν διακίνησιν, οἱ Ἕλληνες ὁρθόδοξοι ἀνέρχονται εἰς 8-10 άτομα.

17. Πάροικοι, 6-7/1973, σελ. 12.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Ἔπ. ἀριθμ. 16123/1972 ἀπόφασις τοῦ Πολυμελοῦς Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν.

Πρόεδρος : Βασίλειος Κόκκινος.

Εἰσηγητής : Ἐ. Τούντας.

Δικηγόροι : Π. Χατζῆς—Χρ. Ἰ. Νεαμονιτάκης.

Καθαίρεσις Ἐπισκόπου. — Ἀποτελέσματα. — Καθαιρέσεις δὲν ἐνεργεῖ τὰ εἰς ἐπισκόπους ἐπιτρεπόμενα. — Ἡ χειροτονία παρ' αὐτοῦ ἱερέως ἄνευ σημα-

σίας. — Ἐπίσκοποι διάδοχοι Ἀποστόλων. — Διὰ καθαιρέσεως διακόπτεται ἄλλος διαδοχῆς. — Δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατ' οἰκονομίαν ἀναγνώρισις ὡς ἐγκύρου χειροτονίας γενομένης παρὰ καθηρημένου.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγῇ ἱστορεῖται, ὅτι ὁ ἐνάγων ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος τὴν 28 Ἀπριλίου 1942 κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πάλαι ποτὲ ἐπίσκοπῆς Βρεσθένης Ματθαίου Καρπαθάκη

Ἰδὸν τὰ σχετικὰ ἔγγραφα Σκεφθὲν κατὰ τὸν νόμον,

Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀσκησιν τῆς ὑπὸ κρίσιν αἰτήσεως κατεβλήθησαν τὰ νόμιμα τέλη καὶ τὸ παράβολον, ἐκδοθέντων τῶν ὑπ' ἀριθ. 222.298, 222.299 καὶ 222.300 τοῦ ἔτους 1970 γραμματίων τοῦ Ταμείου Δικαστικῶν Εἰσπράξεων Ἀθηνῶν.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς αἰτήσεως ταύτης διώκεται ἡ ἀκύρωσις ἄλλως, ὡς ἐν τῷ δικογράφῳ ταύτης ἀναφέρεται, ἡ ἀναίρεσις τῆς ὑπ' ἀριθ. 92/1970 ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Α.Ν. 214/1967, ὡς τοῦτο ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 50 παρ. 2 Ν.Δ. 126/1969, προβλεπόμενου Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθησαν εἰς τὸν αἰτοῦντα, ἀρχιμανδριτὴν ἱερομόναχον, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ποιναὶ τῆς ἀργίας τριῶν μηνῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὴν ἐν Μυτιλήνῃ Ἱερῶν Μονῆν Ὑψηλοῦ διὰ διαπραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἀρθρον 1 Ν. 5383/1932 «Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» (φ. 110):

Πρὸς διατήρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας καὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων εἰς παράπτωμα ὡς πρὸς τὰ χρέη καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπαγγελματίας αὐτῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν καθίστανται τὰ ἐξῆς Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια: α). . . . β). . . . Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ ν. 5383/1932, ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Α.Ν. 214/1967 (φ. 220) σαφῶς συνάγεται, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν ἐν λόγῳ νομοθετημάτων προβλεπόμενα ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπικρατοῦσης ἐν Ἑλλάδι θρησκείας, τὰ οὕτω ἐν αὐτοῖς ἀποκαλούμενα «Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια», εἶναι ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἐκκλησία, ἐνεργοῦσα οὐχὶ ὡς νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου ἀσκοῦν διοικήσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ιδιότητά της ὡς θρησκευτικοῦ καὶ συνεπῶς ὡς πνευματικοῦ καθαρῶς ὀργανισμοῦ, πειθαναγκάζει τοὺς ἐκ τῶν μελῶν της κληρικούς καὶ μοναχοὺς, καὶ ἐφ' ὅσον χρόνον φέρουν οὗτοι τὰς ἐν λόγῳ ιδιότητες, νὰ ἐκπληροῦν τὰ χρέη καὶ τὰ καθήκοντα τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν καὶ καθοριζόμενα ὑπὸ τῶν διεπόντων αὐτῶν Ἱερῶν Κανόνων, δι' ἐπιβολῆς ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, αἵτινες ἔχουν χαρακτῆρα καθαρῶς πνευματικῶν καὶ ἀποσκοποῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τῆς θρησκείας βελτίωσιν τῶν ἀνωτέρω. Συν-

επῶς τὰ «ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια» ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐννομον τάξιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπικρατοῦσης ἐν Ἑλλάδι θρησκείας, δὲν εἶναι δικαστήρια τῆς Πολιτείας, ὡς τὰ ὑπὸ τῶν ἀρθρων 95 ἐπ. τοῦ Συντάγματος προβλεπόμενα, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπονέμουν τὴν κατὰ κόσμον δικαιοσύνην, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῶν, μὴ δημιουργοῦσαι ἀμέσως σχέσεις δημοσίου δικαίου, οὔτε ἀποφάσεις πολιτικῶν δικαστηρίων εἶναι ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν ἀρθρων 116 καὶ 117 τοῦ Συντάγματος, οὔτε ἐκτελεσταὶ διοικητικαὶ πράξεις ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ νόμου 3713/1928 περὶ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκδίδονται εἰς ἐφαρμογὴν διοικητικοῦ τινος νόμου, ἀλλ' εἰς ἐφαρμογὴν τῶν διεπόντων τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν Ἱερῶν Κανόνων καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πιστῆς τηρήσεως αὐτῶν.

Ἐπειδὴ, κατὰ ταῦτα, ἡ ὑπὸ κρίσιν αἴτησις, βάλουσα κατὰ πράξεως ὄργανοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπικρατοῦσης ἐν Ἑλλάδι θρησκείας, μὴ ἐχούσης, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα, χαρακτῆρα ἐκτελεστῆς διοικητικῆς πράξεως ἢ δικαστικῆς ἀποφάσεως, δεόν ν' ἀπορριφθῆ, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ὡς ἀπαράδεκτος.

Διὰ ταῦτα

Ἀπορρίπτει τὴν ὑπὸ κρίσιν αἴτησιν, διάτασει τὴν κατάπτωσιν τοῦ καταβληθέντος παραβόλου καὶ ἐπιβάλλει εἰς βάρος τοῦ αἰτοῦντος τὴν δικαστικὴν δαπάνην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ δραχμῶν ἑπτακοσίων (700).

Ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουνίου 1972.

Ὁ Προεδρεύων Ἀντιπρόεδρος Ὁ Γραμματεὺς
Α. Τσοῦτσος Ι. Καρχαμαῆνος

Ἐδημοσιεύθη δ' αὐτόθι τῇ 16ῃ Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους.

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γραμματεὺς
Α. Δήμιτσας Ι. Καρχαμαῆνος

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον πρὸς χρῆσιν τοῦ Δημοσίου

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23/10/1972

Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας
Νικ. Χαρ. Μπασσοῦκος

και ότι τὰ ἀρμόδια ὄργανα τῆς ἐναγομένης δι' ἐγγράφων τῶν πρὸς τὰς ἀστυνομικὰς Ἀρχὰς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν ἐσφαλμένως ψευδοϊερέα, αἰτοῦντα δ' ἅμα τὴν ποινικὴν τοῦ δίωξιν ἐπὶ ἀντιποιήσῃ ὑπηρεσίας λειτουργοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπιτυχόντα τὸν ἀποσχηματισμὸν του. Ἐπαγόμενος δὲ περαιτέρω ὁ ἐνάγων, ὅτι διὰ τῶν ὡς ἄνω πράξεων τῶν ὀργάνων τῆς ἐναγομένης προσεβλήθη παρανόμως εἰς τὴν προσωπικότητά του, αἰτεῖται τὴν ἄρσιν τῆς προσβολῆς καὶ τὴν παράλειψιν ταύτης ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς καὶ τὴν καταδίκην τῆς ἐναγομένης εἰς χρηματικὴν ἱκανοποίησίν του, λόγῳ ἠθικῆς βλάβης, ἐκ δραχμῶν 100.000. Οὕτως ἔχουσα ἡ ἀγωγή αὕτη εἶναι νόμῳ βάσιμος, ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 57, 59 καὶ 914 Α.Κ. καὶ δέον ὅπως ἐρευνηθῇ περαιτέρω ἂτε ἀρμοδίως καθ' ὕλην φερομένη πρὸς συζήτησιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου συνωδὰ τοῖς ἄρθροις 9 καὶ 18 ἀριθμ. 1 Κ. Πολ. Δ. Εἰρήσθω, ὅτι κατεβλήθη τὸ προσῆκον τέλος δικαστικοῦ ἐνσήμου μετὰ τῶν ὑπὲρ τοῦ ΤΝ τοῦ ΤΠΔΑ καὶ ΤΑΧΔΙΚ ἀναλογούντων ποσοστῶν, ὡς τοῦτο δείκνυται ἐκ τοῦ προσαγομένου ὑπ' ἀριθμ. 164131 ἐ.ἐ. τριπλ. εἰσπράξεως τοῦ Ταμ. Δικ. εἰσπράξεων Ἀθηνῶν καὶ ὑπ' ἀριθ. 09942 ἐ.ἐ. γραμματίου εἰσπράξεως τοῦ ΤΠΔΑ.

Ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς εἰς τοὺς καθαιρεθέντας κληρικούς ἀναφερομένους Κανόνας (Α' τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἀντιοχείας, — ἀπόκρισιν Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, — Κανόνα ΠΑ' τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, — τὰ ἄρθρα 65 τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς 31-12-1923 καὶ 15 ν. 5187/1931 τῆς Κωδικοποιήσεως τῶν Καταστατικῶν τῆς Ἐκκλησίας Νόμων «οὐ μόνον τούτους καθαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τούτους κοινωνεῖν μετὰ τὴν καθάρσειν· τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἕξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ Ἅγιος Κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετέληφε» — Ζωναρᾶ «καθαίρεισθαι αὐτούς... καὶ μηδὲ τιμῆς ἱερατικῆς ἕξωθεν μετέχειν, ὥστε καὶ τῆς ἱερουργίας κωλύονται ἢ τῆς κλήσεως ἐπισκόπων ἢ ἱερέων ἀπολαβεῖν» — Βαλσαμῶνος «σὺν τῇ ἀλειουργησίᾳ καὶ τῆς ἕξωθεν τοῦ βήματος ἀνηκούσης αὐτοῖς κανονικῆς τιμῆς ὡς ἱερούμενοις ἀπαλλοτριούσιν, οὔτε γὰρ καθέδρας, οὔτε κλήσεως ἀξιωθήσονται, οὔτε μὴν ἐτέρου προνομίου ἱερατικοῦ». — Εἰς ἐρώτησιν Η'. «εἰ χρὴ τοῦ ἐπὶ ἐγκλήματι καθαιρεθέντα ἱερέα προλέγειν τὸ Εὐλόγητός ὁ Θεός... ἢ θυμιεῖν μετὰ θυμιατοῦ...; Ἀπόκρισις: «οὐχὶ γάρ, τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ταχθήσεται». — Μ. Βασιλείου: Κανόνα 3 «εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν ἀπωσθεῖς τόπον». — Ἀποστολ. Καν. 62 «μετανοήσας ὡς λαϊκὸς δεχθήτω». — Καὶ τέλος, κατὰ τὸν ΚΑ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: α) οἱ ἐγκλήμασι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γενόμενοι καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ καὶ δεινεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι ἐν τῷ λαϊκῷ ἀπωθούμενοι τόπῳ»)· προκύπτει, ὅτι ὁ νομίμως δι' ἀποφάσεως τελεσιδικίου τοῦ ἀρμοδίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου (ν. 5383/32) καθαιρεθεὶς Μητροπολίτης μεθίσταται εἰς τὴν τάξιν, εἴτε μοναχοῦ, ἐὰν ἐξ αὐτῶν προέρχεται, εἴτε λαϊκοῦ, μη-

δεμίαν ἐξουσίαν ἔχων νὰ ἐνεργῇ τὰ εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἐπιτροπέμενα, οἷα καὶ ἡ χειροτονία ἱερέως, καὶ ὅτι ἡ παρά καθηρημένου Μητροπολίτου γενομένη χειροτονία εἶναι ἄνευ οὐδεμιᾶς σημασίας καὶ δὲν περιποιεῖ εἰς τὸν χειροτονηθέντα τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ. Τοῦτο δὲ διότι κατὰ τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας οἱ ἐπίσκοποι θεωροῦνται ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καθ' ὅσον διὰ τῆς ὑπὸ τῶν τελευταίων χειροτονίας τῶν πρώτων μετεδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ θεία Χάρις, ἣν πάλιν οἱ λαβόντες μετέδωσαν περαιτέρω διὰ τῆς χειροτονίας τῶν διαδόχων των καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, θεμελιωθείσης τοιοῦτοτρόπως τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ἄλυσσον τὴν συνδέουσαν διὰ τῆς ἀδιακόπου σειρᾶς τῶν ἐν τῷ μεταξύ χειροτονιῶν τοὺς ἐκάστοτε ἐν ζωῇ λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἰδρυτὴν τῆς καὶ ἣτις διακόπτεται διὰ χειροτονίας παρὰ προσώπου ἀποβαλόντος τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν, δοθέντος ὅτι καὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἡ χειροτονία ἀναιρεῖται καὶ καταλύεται διὰ τῆς καθαιρέσεώς του (ὅρα, Χριστοφιλοπούλου, Ἑλλ. Ἐκκλησ. Δίκαιον ἐκδ. β'. σελ. 140, 152, 153, Πάλλη, Ἐκκλησ. Δίκ. παρ. 24, Σακελλαροπούλου, Ἐκκλ. Δίκ. σελ. 411, Μπουροπούλου, Ἑρμ. Ποιν. Κώδ. σελ. 116, ΑΠ 222/34 Θ ΜΕ σελ. 662, ΑΠ 359/34 Θ ΜΣΤ 462, ΑΠ 39/56 Ποιν. Χρ. ΣΤ', σελ. 190, ΑΠ 290/56, Ποιν. Χρον. ΣΤ'. σελ. 27 ΑΠ 178/57 Ποιν. Χρον. Ζ', σελ. 372, ἐμμέσως ΑΠ 730/71 Ποιν. ἐν συμβουλίῳ Ν.Β. 20. 352, ΕΑ 90/54 ΝοΒ 2. 376, Γνωμ. Εἰσαγ. ΑΠ 1/47 Ν. Δίκ. Γ' σελ. 72, 27/47 ΕΕΝ ΙΕ σελ. 142). Εἰρήσθω δὲ, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατ' οἰκονομίαν ἀναγνώρισις, ὡς ἐγκύρου χειροτονίας γενομένης ὑπὸ ἐπισκόπου, παρ' ὃ ἔχει διακοπεῖ διὰ τῆς καθαιρέσεώς του ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ, ἣτις θεωρεῖται ὡς περιλαμβανομένη εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ παραβιάζωνται διὰ τῆς κατ' ἐπιείκειαν ἀσκήσεως τῆς οἰκονομίας (Χριστοφιλοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 102). Ἐν προκειμένῳ ἡ ἐναγομένη, ἀρνούμενη τὴν ὑπὸ κρίσιν ἀγωγὴν ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ἐνάγων οὐδέποτε ἐκτίσαστο κατὰ τοὺς ἱερούς κανόνας τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ, καθ' ὅσον ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας καθηρημένου ἐπισκόπου Ματθαίου Καρπαθάκη. Πράγματι διὰ τοῦ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1935 Π. Δ/τος δημοσιευθέντος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 105 τῆς 9-8-1935 φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως (τεῦχος Γ'), ἐκδοθέντος δὲ κατ' ἄρθρον 152 τοῦ ν. 5383/32 «περὶ ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων», καθ' ὃ «Ἡ ἐκτέλεσις καταδικαστικῆς κατ' Ἀρχιερέως ἀποφάσεως ἐνεργεῖται διὰ Π. Δ/τος προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἐκδιδόμενου», ἐνεκρίθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀπὸ 1-7-1935 ἀποφάσεως τοῦ διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς Πρωτοβαθμίου Συνδικικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς καταστάσῃ τελεσιδικίου διὰ παρελεύσεως ἀπράκτου τῆς πρὸς ἀσκήσιν ἐνδίκου μέσου προθεσμίας ἐπεβλήθη εἰς τὸν ἀνωτέρω Ματθαῖον Καρπαθάκη «ἡ ποινὴ καθαιρέσεως καὶ ἀπογυμνώσεως τέλεον παντὸς ἱερατικοῦ ἀξιώματος, βαθμοῦ καὶ τίτλου, ὑπαγωγῆς εἰς τὴν τῶν Μοναχῶν τάξιν καὶ πενταετοῦς σωματικοῦ περιορισμοῦ εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1950

'Αθήνησι τῆ 4ῃ 'Ιανουαρίου 1973

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους 'Ιεράρχας
τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3069/1572 'Εγκ. 1917/16-5-72 Συνοδικῆς 'Εγκυκλίον εἶχε γνωστοποιηθῆ ὑμῖν ἡ καθιέρωσις, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Διαρκοῦς 'Ιεραῆς Συνόδου, τῆς ΙΒ' Κυριακῆς Λουκᾶ ἐκάστου ἔτους, καθ' ἣν ἀναγιγνώσκεται ἐπ' ἐκκλησιαίς ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ περὶ τῆς θεραπείας τῶν δέκα λεπρῶν, ὡς «Πανελληνίου 'Ημέρας καταπολεμήσεως τῆς κατὰ τῶν Χανσενικῶν προκαταλήψεως». Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις περὶ καθιερώσεως τῆς 'Ημέρας ταύτης, ἀπόρροια οὖσα τοῦ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ἀγιοτάτης 'Εκκλησίας ἡμῶν ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Χανσενικῶν, γνωσθεῖσα εὐρέως, ἔτυχεν εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, ὡς καὶ πάντων τῶν ὑπὸ αἰσθημάτων γνησίας χριστιανικῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάτης διαπνεομένων ἀνθρώπων, συνεκίνησε δὲ βαθύτατα τοὺς ἐκ τῆς νόσου τοῦ Χάνσεν τέως προσβεβλημένους καὶ ἤδη πλήρως τεθεραπευμένους ἀδελφοὺς ἡμῶν, διδόντας ἐν τῇ καθιερώσει τῆς 'Ημέρας ταύτης τὴν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς ὑπὲρ πάντων μερίμνης τῆς μητρὸς 'Εκκλησίας.

'Ἡδὴ ἐγγιζούσης τῆς 21ης 'Ιανουαρίου ἐ.ἔ., καθ' ἣν ἑορτασθήσεται, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διαληφθείσης 'Εγκυκλίον, ἡ ὡς εἴρηται 'Ἡμέρα καὶ ὁργανωθήσονται κατὰ 'Ιεράς Μητροπόλεις ἐκδηλώσεις, περὶ ὧν

ἀποφασίσει ἡ ὑμετέρα Σεβασμιότης, Συνοδικῆ 'Εξουσιοδοτήσῃ ὑπομινῆσκόμεν ὑμῖν τὴν ὡς ἄνω τῆς 'Ιεραῆς Συνόδου 'Εγκύκλιον καὶ παρακαλοῦμεν, ἵνα ἐνεργήσητε δ,τι δεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐξορμήσεως ταύτης.

† 'Ο Καλαβρῦτων καὶ Αἰγιαλείας Γεώργιος,
Προεδρεύων

'Ο 'Αρχιγραμματεὺς
καὶ ἀ. α.

'Αρχιμ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1952

'Αθήνησι τῆ 12ῃ 'Ιανουαρίου 1973

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους 'Ιεράρχας
τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος.

'Ἡ Διαρκῆς 'Ιερά Σύνοδος, κατόπιν σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. 'Αλεξάνδρου, συμφῶν δὲ γνώμῃ τῆς Μονίμου Συνοδικῆς 'Επιτροπῆς ἐπὶ τῆς Θείας Λατρίας, ἠτήσατο παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας, ὡς κανονικῶς ἀρμοδίας, τὴν διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως συναριθμῆσαι ταῖς 'Αγίας τῆς 'Εκκλησίας ἡμῶν γυναιξὶ τῆς αἰδίδιμου Ἀνδίας τῆς Πορφυροπόλιδος, πρώτης Ἐβρωπαιᾶς 'Ελληνίδος Χριστιανῆς γυναικὸς δεχθείσης τὸ ἅγιον Βάπτισμα διὰ χειρῶν τοῦ 'Αγ. 'Αποστόλου Παύλου παρὰ τὸν ποταμὸν Ζυγάκτην τῶν Φιλίππων, διαρκούσης τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἀποστολικῆς περιουσίας (49-51 μ.Χ.).

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τῆς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1972 κατὰ μῆνα 'Οκτώβριον (β'), 'Επινε-

Στροφάδες 'Ιεράν Μονὴν 'Αγίου Διονυσίου». Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον ὁ ἐνάγων ἐχειροτονήθη παρὰ καθηρημένου τελεσιδίκως κατὰ τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας ἐπισκόπου, δὲν ἐγένετο κληρικὸς τῆς 'Ανατολικῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ἡ παρ' αὐτοῦ δὲ περιβολὴ δημοσίως τῆς στολῆς θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ, ὡς καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν προσηκουσῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου ἐκκλησιαστικῶν πράξεων συνιστῶσι τὰς ἀντικειμενικὰς ὑποστάσεις τῶν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 175 καὶ 176 Π.Κ. προβλεπομένων καὶ τιμωρουμένων εἰς βαθμὸν πλημμελήματος πράξεων (Μπουροπούλου, 'Ερμ. Ποιν. Κωδ. ὑπ' ἀριθ. 175 σημ. 7, Γάφου, Ποιν. Δικ. Εἰδικ. Μέρ. τευχ. Α' σελ. 112 σημ. 9, Τούση-Γεωργίου, Ποιν. Κώδ. ὑπ' ἀριθ. 175 παρ. 5). Κατὰ

ταῦτα αἰ ἐν τῇ ἀγωγῇ πράξεις τῶν ὀργάνων τῆς ἐναγομένης ἀποτελοῦσης νομικῶν πρόσωπων δημοσίου Δικαίου κατ' ἄρθρ. 1 παρ. 4 τοῦ Ν.Δ. 126/69 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος», αἵτινες μάλιστα ἀνάγονται εἰς τὸν κύκλον τῆς ὑπηρεσίας των καὶ ἐγένοντο πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νομίμων καθηκόντων των ἐν τῇ διαφυλάξει τοῦ κύρους αὐτῆς ἐπὶ τῷ τέλει λήψεως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων 'Αρχῶν προληπτικῶν καὶ κατασταλτικῶν μέτρων ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀξιοποίνους πράξεις τοῦ ἐνάγοντος, δὲν ἀποτελοῦσι παράνομον προσβολὴν τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ καὶ συνεπῶς, δέον ὅπως ἀπορριφθῇ ἡ ἀγωγή ὡς κατ' οὐσίαν ἀβάσιμος.

μήσεως ΙΑ' Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως ἐθέσπισε καὶ διορίσατο, ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἢ εἰρημένη ἀοιδίμος Ἀνδία συναριθμῆται ταῖς Ἀγίαις τῆς Ἐκκλησίας, τιμωμένη παρὰ τῶν πιστῶν καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραίρομένη τῇ κ' τοῦ μηνὸς Μαΐου.

Ὅθεν, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν δοξολογία πολλῇ πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἀνακοινοῦσα ὑμῖν ταῦτα, παρακαλεῖ, ὅπως δι' ἐγκυκλίον ὑμῶν ἀναγγείλητε τῷ εὐσεβεῖ Ἱερῷ Κλήρῳ καὶ τῷ Χριστοπυνύμῳ λαῷ τῆς καθ' ὑμᾶς θεοσώστου Παροικίας τὴν τοιαύτην συναριθμῆσιν ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας γυναικῶν τῆς ἀοιδίμου Ἀνδίας, τῆς Πορφροπόλιδος, προτρέψασθε δὲ τοὺς πιστούς, ἵνα κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης αὐτῆς κατακλύζωσι τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς, ἀναπέμποντες δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψίστον, ἐπικαλούμενοι ἅμα τὴν μεσιτείαν αὐτῶν πρὸς ἴασιν ψυχῆς τε καὶ σώματος.

† Ὁ Καλαβρῶτων καὶ Αἰγυπτιακῆς Γεωργίας, Προεδρεύων

† Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος
 † Ὁ Θήρας Γαβριήλ
 † Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου Σωτήριος
 † Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Παντελεήμων
 † Ὁ Μαντινείας καὶ Κνουρίας Θεόκλητος
 † Ὁ Σιδηροκάστρου Ἰωάννης
 † Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Πολύκαρπος
 † Ὁ Θεσσαλονίκης Λεωνίδα
 † Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικόδημος
 † Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
 καὶ ἁ. α.

Ἀρχιμ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1953

Ἀθήνησι τῇ 16ῃ Ἰανουαρίου 1973

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Διαπέμποντες ὑμῖν συνημμένως ὧδε εἰς ἐπαρκῆ ἀριθμὸν ἀντίτυπα Μηνύματος τῆς Μ.Σ.Ε. ἐπὶ τῆς Προαγωγῆς τοῦ Μοναχικοῦ Βίου «Πρὸς τὰ ὀσιώτατα μέλη τῶν Ἡγουμενοσυμβουλίων καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἠσυχαστηρίων ἀνδρῶν καὶ γυναικείων τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Συνοδικῆ ἐξουσιοδοτήσει παρακαλοῦμεν, ὑμᾶς ὅπως διαβιβάσητε ταῦτα εἰς τοὺς ἐν τοῖς καθ' ὑμᾶς Ἱεροῖς καθιδρόμασι τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἠσυχαστηρίων ἀσκουμένους

εὐλαβεστάτους μοναχοὺς τε καὶ μοναχὰς, ἵνα λάβωσι γνῶσιν.

† Ὁ Καλαβρῶτων καὶ Αἰγυπτιακῆς Γεωργίας, Προεδρεύων

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
 καὶ ἁ. α.

Ἀρχιμ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης.

Πρὸς

Τὰ ὀσιώτατα μέλη τῶν Ἡγουμενοσυμβουλίων καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους μοναχοὺς καὶ μοναχὰς τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ἠσυχαστηρίων ἀνδρῶν καὶ γυναικείων τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Προαγωγῆς τοῦ Μοναχικοῦ Βίου μετὰ τὴν νέαν αὐτῆς σύνθεσιν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀδελφικῶς μετ' ὑμῶν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων αὐτῆς. Εἰς τοῦτο παρακινεῖ ἡμᾶς ἡ εἴσοδος εἰς ἕνα νέον ἐνιαυτὸν χρηστότητος Κυρίου, καθὼς καὶ ὁ μῆν, τὸν ὁποῖον διανύομεν, περιόδος ἱερᾶς μνήμης τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει διαλαμψάντων ὀσίων, ιδιαίτατα δὲ ἡ παροῦσα ἐβδομάδα τῶν Ἁγίων Παύλου τοῦ Θηβαίου, Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου, Ἀρτωνίου τοῦ Μεγάλου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Ἐρήμου, Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, Ἐθνομίλου τοῦ Μεγάλου κ.λ.π.

Κατ' ἀρχὰς ἀναμνησκόμεθα ἐγγνωμότως τοῦ ἔργου τῆς προλαβούσης Ἐπιτροπῆς, ἔργου θεμελιώσεως καὶ ὑποδομῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη ἀπ' ἐνὸς διὰ τῶν βασικῶν δημοσιευμάτων «Μετρικαὶ βασικαὶ σκέψεις ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ Μοναχισμοῦ» καὶ «Νεοελληνικὴ βιβλιογραφία περὶ Μοναχισμοῦ», ἐφ' ἑτέρου μετὰ τὴν σύγκλησιν ἐιδικῶν μοναστικῶν συνάξεων καὶ τὴν σύνταξιν διαφωτιστικῶν μηνυμάτων πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐκ τρίτου δὲ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν Ἱερῶν Μονῶν.

Τὴν βασικὴν αὐτὴν γραμμὴν ἀκολουθοῦσα ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ μετὰ τὴν νέαν αὐτῆς σύνθεσιν ἐπιθυμεῖ, ὅπως τὸ ἔργον αὐτῆς εἶναι διακονία τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀσκουμένων, οὕτως ὥστε νὰ ἀναδειχθῇ καὶ πάλιν «φῶς πάντων ἀνθρώπων» μοναχικὴ πολιτεία» (Ἰωάννης τῆς Κλίμακος). Συγκεκριμένως ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως ἡ διακονία αὕτη συντελέσῃ:

α) Εἰς διαφώτισιν τοῦ πληρώματος ἐπὶ τῆς ὑψίστης σημασίας καὶ τοῦ βαθυτέρου νοήματος τοῦ ἀγγελικοῦ πολιτεύματος.

β) Εἰς πνευματικὴν τροφοδοσίαν τῶν μοναχῶν ἐκ τοῦ ἀμυθίτου πλοῦτου τοῦ πατερικοῦ μεταλλείου διὰ μελετῶν καὶ δημοσιευμάτων.

γ) Εἰς αὔξησιν τῆς ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀδελφοτήτων καὶ σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν διὰ καταλλήλων συνάξεων.

δ) Εἰς ἀνάπτυξιν καλύτερας συνεργασίας μεταξὺ Ἱερῶν Μονῶν καὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Πρὸς πραγμάτωσιν τῶν πόθων καὶ τῶν αἰτημάτων αὐτῶν, ὡς εἶναι φυσικόν, ζητοῦμεν τὰς προσευχὰς Σας, τὰς σκέψεις Σας, τὴν ὄλην ἀδελφικὴν συμπαράστασιν Σας, ὥστε «μιᾶ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ Ἐθαγγελίου», «τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες» (Φιλιπ. α' 27, β' 2), δυνηθῶμεν νὰ δώσωμεν ἰσχυρὰν καὶ ἐμπράγματον μαρτυρίαν περὶ τοῦ οὐρανοῦ πολιτεύματος. Εἴθε, εἰς τοὺς συγκλονιστικοὺς καὶ κατακλυσμικοὺς καιροὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ζῶμεν, ἅπαντες οἱ στρατευμένοι ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους νὰ εἶναι κατὰ τὸν ἱερόν Χρυσόστομον, «ὡσπερ λαμπτήρες ἀφ' ὑψηλοῦ τοῖς πόροθεν ἐπιβαίνουνσι φαίνοντες, ἐπιλιμένας καθήμενοι καὶ πρὸς γαλήνην τὴν αὐτῶν ἅπαντας ἔλκοντες, οὐκ ἔδοντες ἐν σκότῳ διάγειν τοὺς ἐκεῖ βλέποντας».

Μὲ τὰς θερμὰς ἐν Κυρίῳ εὐχὰς ἡμῶν
Ὁ Πρόεδρος τῆς Μ.Σ.Ε. ἐπὶ τῆς Προαγωγῆς τοῦ
Μοναχικοῦ βίου

† Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος

Τὰ μέλη

† Ὁ Βεροῖας καὶ Ναούσης Παῦλος
† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Ἱερόθεος
Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος
Ἀρχιμ. Καλλίνικος Καροῦσος
Ἀρχιμ. Βασίλειος Γοντικιάκης
Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Βαφείδης.

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Κορακίτης.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1954

Ἀθήνησι τῇ 18ῃ Ἰανουαρίου 1973

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Θέμα: Αἰμοδοσία. Ὁργάνωσις κατ' ἐνορίας Σωμάτων Ἐθελοντῶν Αἰμοδοτῶν. Ὑπόμνησις σχετικῆς Ἐγκυκλίου.

Ἡ παρατηρουμένη σπάνις αἵματος ἐν τοῖς Νοσοκομείοις καὶ λοιποῖς Νοσηλευτικοῖς Ἰδρύμασι τῆς Χώρας, ὁσημέραι ἐπανεξανομένη λόγω πολλαπλασιασμοῦ τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ μειώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν ἀφ' ἑτέρου, ὁδηγεῖ πολλάκις εἰς ἀδιέξοδον τὴν σωτηρίαν τῶν πασχόντων σφαιροῦσιν ἡμῶν, οἵτινες ἀπράκτως ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας αἰτούμενοι ἀρωγὴν καὶ συναντίληψιν. Πληροφορίαι συλλεγεῖσαι ἐπιμελῶς ἀναφέρουσιν ὅτι αἱ κρατικαὶ Τράπεζαι Αἵματος ἀδυνατοῦσι νὰ χορηγήσωσι τὸ ἐκάστοτε ἀπαιτούμενον

πλάσμα αἵματος, τῷ λόγῳ δὲ τούτῳ ἀναβάλλονται σωτήριοι χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις καὶ δυσχεραίνονται αἱ φιλοτίμως καταβαλλόμεναι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν προσπάθειαι ἰάσεως καὶ θεραπείαι τῶν νοσοῦντων.

Ἡ Ἐκκλησία, μετ' ἀνησυχίας παρακολουθοῦσα τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ τὴν ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἐπιδεικνύουσα, εἶχε συστήσει ὑμῖν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1036/533 Ἐγκ. 1891/16-2-72 Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου τὴν ὁργάνωσιν κατὰ ἐνορίας Σωμάτων Ἐθελοντῶν Αἰμοδοτῶν, μετὰ σχετικῆν διαφώτισιν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος περὶ τοῦ διὰ τὸν δότην ἀκινδύνου τῆς αἰμοδοσίας καὶ τοῦ πολυτίμου τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ ἕκ τε φιλοκοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ἀπόψεως.

Ἡ τοιαύτη σύστασις, εὐροῦσα ἀπήχησιν παρ' ὑμῖν, ὠδήγησεν εἰς λίαν εὐχάριστα οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ συγκινητικὰ ἀποτελέσματα, δεδομένου ὅτι ἐν τισιν Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τὰ ἐν λόγῳ καλῶς ὀργανωμένα ἐνοριακὰ Σώματα, ἀποτελοῦσι τὴν κορίαν, ἂν μὴ τὴν μόνην, πηγὴν καλύψεως τῶν εἰς αἷμα ἀναγκῶν τῶν ἐνοριτῶν καὶ λοιπῶν πιστῶν ἐν κινδύνῳ εὐρισκομένων, γεγονός ὅπερ τιμᾶ μὲν τὰ μέγιστα τὴν Ἐκκλησίαν, παρέχει δ' αὐτῇ τὴν δυνατότητα ἀξιοποιήσεως τοῦ ἐθελοντικοῦ δυναμικοῦ αὐτῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινωνίας.

Ἐν ὅψει ὅθεν τῆς τε προσφερομένης διὰ τῆς αἰμοδοσίας ὑψίστης κατὰ τὰ ἄνω ὑπηρεσίας πρὸς τὸν πλησίον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφισταμένων ἀναγκῶν, Συνοδικῆ ἀποφάσει ὑπομιμησκόντες ὑμῖν τὸ περιεχόμενον τῆς πρόσθεν διαληφθείσης Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, καὶ αὐθις παρακαλοῦμεν, ὅπως συντονίσητε τὰς ἤδη καταβαλλόμενας ὑφ' ὑμῶν προσπάθειαι, ἐν τῷ τομεῖ τῆς ὁργάνωσεως τῆς ἐνοριακῆς αἰμοδοσίας, παρέχοντες τὰς δεούσας ὁδηγίας τοῖς ὑφ' ὑμᾶς αἰδεσιμωτάτοις Ἐφημερίοις, ἐπὶ τῷ τέλει δημιουργίας ἀληθοῦς αἰμοδοτικοῦ ἐνοριακοῦ δικτύου, ἱκανοῦ ὅπως ἀντιμετωπίσῃ ἐκάστοτε τὰς εἰς αἷμα ἀνάγκας τοῦ πάσχοντος σφαιροῦσιν.

† Ὁ Καλαβρότων καὶ Αἰγιαλείας Γεώργιος,
Προεδρεύων

† Ὁ Μυτιλήνης Ἰάκωβος

† Ὁ Θήρας Γαβριήλ

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου Σωτήριος

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος

† Ὁ Σιδηροκάστρου Ἰωάννης

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Πολύκαρπος

† Ὁ Θεσσαλονίκης Δεωνίδας

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικόδημος

† Ὁ Χαλκίδος Νικόλαος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

καὶ ἀ. α.

Ἀρχιμ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Περὶ τὴν ἐκσπάσασαν ἐν Κύπρῳ κρίσιν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκσπάσασαν, ὡς μὴ ὄφειλε, κρίσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἐκ τῆς ἐπιχειρηθείσης («καθαίρεσεως») τοῦ Προκαθημένου ταύτης, ὁ μόνος τρόπος ἀντιμετωπίσεως ταύτης, ὡς ἐδήλωσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, εἶναι τὸ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄφιν («τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων ὀριζόμενα»), καθ' ἃ («ἵνα δικασθῆ εἰς ἐπίσκοπος, ἀπαιτεῖται, ὅπως εἰς τὸ δικαστήριον συμμετέχον τοῦλάχιστον 12 ἐπίσκοποι, ἀπαγορεύεται δὲ ἑπὶ τῶν ἐκδικασεῶν τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ δύο μόνον ἢ τριῶν ἐπισκόπων»). Ἐκτὸς τούτου, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ ζητήματος διδασκαλίας αἵρέσεως, («ἡ διακοπή τῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Προκαθημένου, προστοῦ οὐδὲ δικασθῆ κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»). Ὅθεν («πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια ὑπὸ οἰουδήποτε καθ' οἰουδήποτε ἄλλον τρόπον καὶ δι' οἰουσδήποτε ἄλλους λόγους γινομένη εἶναι ἀντίθετος πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας»).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, διάπτωρος εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως τάχιστα διευθετηθῆ ἡ κρίσις τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ πνεύματος τῶν ἱ. κανόνων καὶ διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς σταθμίσεως καὶ ἐκτιμήσεως τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, διὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὲνῃ ἀδιάφορος ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἥτις πάντοτε θάλλει τὰ τέκνα τῆς ὡς («ἡ ὄρεσις τὰ νοσσία ἐαυτῆς») (Ματθ. κγ', 37).

«Ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία ἐκ τῶν σπανίων».

Ἡ παρέλευσις τριάκοντα ἐτῶν, ἀφ' ὅτου ἐξεδή-

μησε πρὸς Κύριον ὁ ἀειμνηστος πατὴρ Γεώργιος Μακρῆς, οὐ μόνον δὲν παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν λήθην, ἀλλ' ἀντιθέτως κατέστησε τὴν μνήμην του πλέον ζωηρὰν καὶ ἀκτινοβόλον. Ἡ κρίσις, τὴν ὁποίαν διήλθον κατὰ τὴν τριακονταετίαν ταύτην πολλὰ τῶν χριστιανικῶν κινήσεων τῆς πατρίδος μας, συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἐκτιμηθῆ ἔτι περισσότερον τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπετέλεσεν ἐν Πειραιεὶ ὁ ἐξαιρετος αὐτὸς ποιμὴν τῶν φυχῶν, ὅστις εἰς πλείστους τομεῖς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας βίου ὑπῆρξεν ἀληθῶς πρωτοπόρος καὶ ὀξυκέλευθος σκαπανεύς. Οὕτω λ.χ. ὁ πατὴρ Γεώργιος Μακρῆς συνέδεσε τὴν ἱεραποστολικὴν δρασίμην του μετὰ τῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας, συνεβάλετο εἰς τὴν δημιουργίαν πολλῶν («κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν»), διέδωκε τὸ Χριστοκεντρικὸν ποιμαντικὸν ἰδεῶδες, ἴδρυσεν τὸ πρῶτον ὀργανωμένον ἐν Ἑλλάδι Κατηχητικὸν Σχολεῖον, ἔδωκεν ὄθησιν πρὸς δημιουργίαν βιβλικῆς καὶ λειτουργικῆς κινήσεως, ἐκαλλιέργησε τὴν μυστηριακὴν ζωὴν κ.τ.τ.

Ὡς ἐσημείωσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς «Ἀναπλάσεως», ὅπερ εἶναι ἀξίεπαῖνον ἀφιέρωμα εἰς τὸν ἀειμνηστον κληρικόν, «ὁ πατὴρ Γεώργιος ὄχι μόνον δι' ὅσους τὸν ἐγνώρισαν προσωπικῶς καὶ δι' ὅλους ὅσοι ὠφελήθησαν ἀπὸ τὸ οἰκοδομητικὸν καὶ ἀνορθωτικὸν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἔργον του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν νεωτέραν θρησκευομένην Ἑλλάδα ὑπῆρξε μία ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία ἐκ τῶν σπανίων, ἡ δὲ μορφή του ἔχει ἐγχαραχθῆ ἀνεξίτηλως εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ νεοελληνικοῦ ἐξυμνητικοῦ θρησκευτικοῦ κινήματος».

Ἀφελῆς ἐπιχειρηματολογία.

Μὲ κατάπληξιν τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1959

Ἀθήνησι τῇ 23ῃ Φεβρουαρίου 1973

Θέμα: «Τέλεσις γάμων κατ' οἰκονομίαν κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν»

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ θύραις οὖσης τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται παρὰ τῶν Θείων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Κανόνων ἡ τέλεσις γάμων, καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1889/12-2-1972 ἡμετέραν Ἐγκύκλιον, Συνοδικῆ ἐξουσιοδοτήσει ὑπομιμνήσκομεν ὑμῖν, ὅτι, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ὑμετέραν

κρίσιν συντρέχουσιν ἀποχρῶντες λόγοι ἀπαγωγῆς, βαρείας νόσου συγγενοῦς τινος τῶν μελλονύμφων, ἀποδημίας, στρατεύσεως τοῦ μελλονύμφου, ἠθικοὶ τοιοῦτοι, ὡς καὶ ἕτεροι περιστάσεις ἐπειγούσης ἀνάγκης, δύνασθε νὰ παρέχητε, δίχα εἰδικῆς ἐκάστοτε ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ὑμετέραν συγκατάθεσιν, πρὸς ἔκδοσιν ἀδειῶν διὰ τὴν κατ' Ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν τέλεσιν, δίχα πομπῆς καὶ ἐπιδείξεως, τῶν τοιούτων γάμων, κατὰ τὸ διάστημα τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, πλὴν τῆς Καθαρᾶς καὶ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἥτοι ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδόξιας, μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων.

† Ὁ Καλαβρῦτων καὶ Αἰγιαλείας Γεώργιος, Προεδρεύων

Ὁ Ἀρχιεραμματοῦς

† Ὁ Δέσφης Κοσμάς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος

(Έπιστολή πρὸς τὴν συνοδεύσασαν τὸν ἀείμνηστον π. Χρυσόστομον Παπασαραντόπουλον ἐπὶ τριετίαν εἰς Κογκὸ ἀδελφὴν Νοσοκόμον Ο.Δ.).

Κανάγκα 7 Φεβρουαρίου 1973

Σεβαστὴ καὶ ἀγαπητὴ ἀδελφή,

Μεγάλην χαρὰν ἐδοκιμάσαμεν, ὅταν ἐπήραμε προχθὲς τὸ ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου γράμμα σας.

Ἀγαπητὴ μας ἐν Χριστῷ, ἡμεῖς ἐδῶ οἱ πιστοί, τὰ μέλη τῆς ἐν Κ α ν ἄ γ κ α Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τρέφομεν ζωηρὰν τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ Πανάγαθος Θεὸς θὰ μᾶς στείλῃ ἀντάξιον διάδοχον τοῦ ἀείμνηστου πατρὸς Χρυσοστόμου Παπασαραντοπούλου, ὁ ὁποῖος ἔσπειρε τὸν σπὸρον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν προφητῶν, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀνατολικῆς πνευματικότητος.

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶδεν εἰς παλαιὰν προῶν ἡμερῶν δημοσιεύμενον πρὸ τινων ἡμερῶν ἀποστολικὸν δημοσιογραφικὸν κείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον, πρὸς τοὺς ἄλλοις, λέγονται τὰ ἑξῆς: «Τὸ Ἐὐαγγέλιον, ὁ Χριστιανισμός, ἔδωσε ὅ,τι καλὸν μποροῦσε νὰ δώσῃ. Ἐχει πιά στερέφει. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, ἡ συμβολὴ του στὴν πρόοδο θὰ ἦταν ἀνηχητή. Θὰ μείνῃ ἀπλῶς, μία ζωηρὴ ἀνάμνησις λαμπρῶν ἡμερῶν... Ἡ ἐποχὴ του πέρασε. Στὸ νόημα τῶν καιρῶν, στὸ αἴτημά τους, δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῇ. Τὴν ἀποστολὴν του προγραμματισμένην γιὰ ἀπειρο, ὄχι πεπερασμένο χρόνον, δὲν μπόρεσε νὰ τὴν φέρῃ εἰς πέρας, νὰ τὴν ἐπιβάλῃ. Δὲν ἦταν ἀρκετὸ ν' ἀνέβῃ ἕνας Χριστὸς στὸν Γολγοθᾶ». «Ὅθεν, κατὰ τὸν περὶ οὗτοῦ λόγον δημοσιογραφικόν, «εἶναι τραγικὴ ἡ ἀγωνία τοῦ Χριστιανισμοῦ», ὅστις «δὲν μπόρεσε νὰ χαρίσῃ» εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν ἀλήθειαν. Δι' αὐτὸ «ἀξίζει νὰ ἀναληφθῇ» ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου (ἢ ἐδοιοῦν φωτεινὴ πορεία πρὸς νέες ιδέας).

Ἐκπλήττεται τῷ ὄντι ὁ ἀναγνώστης διὰ τὴν ἀφελὴ αὐτὴν ἐπιχειρηματολογίαν, ἥτις μαρτυρεῖ πλήρη ἄγνοιαν τῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀγωνίαν δὲν διέρχεται ὁ Χριστιανισμός, ὅστις εἶναι ἡ μόνη πηγὴ λυτρώσεως καὶ σωτηρίας, ἀλλ' ἡ ψυχὴ παντός, ὅστις, πάσῃ ἐκ πνευματικῆς μωρίας ἢ τυφλώσεως, κρατεῖ ἑαυτὸν μακρὰν τῆς ἀνακαινιστικῆς προῆς καὶ δυνάμεώς του.

Ἐπειτα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προφητείαν τοῦ δημοσιογράφου, καθ' ἣν ὁ Χριστιανισμός «θὰ μείνῃ μὴ ζωηρὴ ἀνάμνησις», εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ὅτι θὰ συμβῇ ἄλλην μίαν φορὰν ἐκεῖνο, ὅπερ συνέβη καὶ διὰ τὴν προφητείαν τοῦ Βολταίρου, εἰπόντος ὅτι μετ' ὀλίγον ἢ Καιρὴ Διαθήκη δὲν θὰ εὑρίσκειται οὔτε εἰς τὰ παλαιοπρωτεύματα, ἐνῶ ἀκριβῶς εἰς τὴν οἰκίαν του στεγάζεται σήμερον ἐν ἐκ τῶν παραρτημάτων τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας, ἥτις διαδίδει τὴν Καιρὴν Διαθήκην εἰς ἑκατοντάδας γλωσσῶν καὶ εἰς ἑκατομμύρια ἀντιτύπων.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν ὅτι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπαύσαμεν, ἀλλὰ συνεχίζομεν τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς Χρυσοστόμου. Μὲ ἀνυπομονησίαν περιμένομεν τὴν ἀφίξιν τῶν συνεχιστῶν τῆς προσπάθειάς του.

Σᾶς παρακαλοῦμεν, πρὶν ἀναχωρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ Ἱερεῖς, νὰ μᾶς ἐνημερώσῃτε σχετικῶς καὶ ἐὰν εἶναι δυνατόν, νὰ μᾶς στείλετε τὰς φωτογραφίας των.

Ἀδελφὴ μας ἐν Κυρίῳ, βαθύτατα μᾶς ἐλύπησεν ἡ ἀναχώρησις σας ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὰς Ἀθήνας, διότι δὲν ἔχομεν κανένα ἄλλον, ὁ ὁποῖος νὰ ὀδηγῇ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν χώραν μας. Ἀφ' ὅτου ἐμείναμεν ὄρφανοί, συγκεντρωνόμεθα κατὰ Κυριακὴν τὰ τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸ παρεκκλήσιον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφήκεν ὡς κληρονομίαν ὁ πατὴρ Χρυσόστομος, καὶ προσευχόμεθα ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀφίξεως τῶν ἱερέων μας.

Υπάρχουν ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸ ἐδῶ ἔργον ἀμφιβολία καὶ δισταγμοὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ. Σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ πληροφορήσετε τοὺς σεβαστοὺς πατέρας, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς ἐν Κυρίῳ, μετ' ὅ,τι ἔχετε σῆς προσωπικῶς ἀντιληφθῆ κατὰ τὸ

Περὶ τὴν ποιοτικὴν κρίσιν τοῦ βιβλίου.

Ὁ σχολιάζων ἐλευθέρως τὴν ἐπικαιρότητα διακεκριμένος συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, ἀναφερόμενος εἰς τὰ αἴτια τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διέρχεται τὸ σύγχρονον βιβλίον, ἐσημείωσε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι εἰς «παράγων», ὁ ὁποῖος προκαλεῖ συρρίκνωσιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τῶν βιβλίων, εἶναι ἡ ἐπικρατήσασα μεταξὺ τῶν συγγραφέων, ποῦ θέλουν νὰ εἶναι «μοντέρνοι», διεστραμμένη καὶ σκολιὰ ἀντίληψις τῆς «πρωτοτυπίας». Ὁ ἐξεζητημένος ἀλογισμὸς ἢ παραλογισμὸς διαφορῶν λογοτεχνικῶν ὁραμάτων, ὁ σιβυλλικὸς χαρακτήρ, μετὰ τὸν ὁποῖον συγγραφεῖς τινες περιβάλλον τὰ κοινοτόπια προϊόντα τῆς διανοητικῆς πλατυποδίας των, ἢ συνοδευομένη ἀπὸ ἀναιδῆ περὶ φρόνησιν τῆς πραγματικῆς σημασίας τῶν λέξεων λεξιθρηρία, οἱ πομπολογῶδεις ἰδιωτισμοὶ τοῦ «ῥυθμοῦ», ἡ μειωρητικὴ καὶ νοσηρὰ «ἰδεολογία», τῆς ὁποίας ἐμφανίζονται ἱεροφάνται, εἶναι φυσικὸν νὰ καλλιερῶσιν εἰς τὸν ὑγιᾶ μέσον ἀνθρώπον τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὰ βιβλία εἶναι ἀχρηστὰ πλέον καὶ δὲν ἀξίζουν τὸν κόπον τῆς ἀναγνώσεως».

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς οἱ παντὸς εἶδους συγγραφεῖς νὰ ἐνηοῖσιν, ὅτι προορισμὸς των δὲν εἶναι νὰ συσκοτιζοῦν πνευματικῶς τοὺς ἀναγνώστας των καὶ νὰ τοὺς ὀρίπτουν ἐντὸς τῶν λαβυρίνθων τῆς ἰδικῆς των πνευματικῆς νοσηρότητος, ἀλλὰ νὰ ἐντάσσουν ἀρμονικῶς τὴν πνευματικὴν των δημιουργίαν ἐντὸς τῆς οργανικῆς ολότητος τῶν πνευματικῶν ἀξιών, νὰ προβάλλουν ταύτας, νὰ ὑποβοηθοῦν τὴν βίωσίν των, νὰ συντελοῦν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν των καὶ νὰ ἀναβιβάζουν τὴν πνευματικὴν στάθμην τῶν ἀναγνωστῶν των.

διάστημα τής ἐδῶ παραμονῆς σας. Ἐνθαρρύνετε τοὺς ἱερεῖς νὰ ἔλθουν ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς παρηγορήσουν. Προσεύχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν Κύριον νὰ κατευθύνῃ τὰ βήματα ἡμῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Προσεύχεσθε ἐπίσης νὰ ἐξαπλοῦται ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀπέραντην Δημοκρατίαν μας καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δυτικοῦ Καζάι.

Μὴ παραλείπετε νὰ μᾶς γράφετε, νὰ μᾶς καθοδηγῆτε καὶ νὰ μᾶς ἀποστέλλετε ἱερά βιβλία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μας.

Οἱ ἐδῶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ σᾶς χαιρετοῦν, ἐν ἀναμονῇ ἀπαντήσεώς σας.

Εὐχόμεθα ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων μας νὰ σᾶς προστατεύῃ, προάγῃ δὲ τὸ ἔργον τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Του ἐπὶ τῆς γῆς ὀλοκλήρου, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Lu Kuete Bakazika P. B. 994 Église Orthodoxe Kananga.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς, ὅπως ὑποβοηθήσῃ τοὺς Φοιτητὰς καὶ Σπουδαστὰς ὄλων τῶν Ἄνωτέρων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτοὺς προβλημάτων, διοργανώνει καὶ ἐφέτος κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ ὦραν 6.30'-7.30' μ.μ. εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τὴν καθιερωθεῖσαν σειρὰν ὁμιλιῶν ἐπὶ ζωτικῶν διὰ τοὺς νέους συγχρόνων θεμάτων συμφώνως πρὸς τὸ κατωτέρω πρόγραμμα.

Γενικὸν Θέμα: «Τὸ Πρόβλημα τῆς Γνησιότητος στὴ ζωὴ τῶν Νέων».

18.30'-19.00 Ἀκολουθία Ἑσπερινοῦ.

19.00-19.05' Χαιρετισμὸς ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωάννου.

19.05' Ὁμιλία 1η: «Ποιοὶ παράγοντες δημιουργοῦν τὸ πρόβλημα σήμερον». Ὁμιλητὴς ὁ κ. Κ. Βουδούρης, καθηγητῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Παν. Ἀθηνῶν.

25 Μαρτίου

18.30'-19.00 Ἀκολουθία Ἑσπερινοῦ.

19.00 Ὁμιλία 2α: «Προσπάθειαι τῶν νέων πρὸς βίωσιν μιᾶς αὐθεντικῆς ζωῆς». Ὁμιλητὴς ὁ κ. Ἰωάννης Παπαβασιλείου, καθηγητῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Παν. Ἀθηνῶν.

1 Ἀπριλίου

18.30' 19.00 Ἀκολουθία Ἑσπερινοῦ.

19.00 Ὁμιλία 3η: «Ὁ Ἰησοῦς ὡς Πρότυπον Γνησιότητος». Ὁμιλητὴς ὁ κ. Μέγας Φαράντος, Ὑφηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Παν. Ἀθηνῶν.

8 Ἀπριλίου

19.00 Ἡμέρα Προσευχῆς τῶν Ἑλλήνων Σπουδαστῶν «Φυσικὸν Κοσμοεἶδωλον. Ἐλευθερία καὶ Προσευχή». Ὁμιλητὴς ὁ κ. Δημ. Κωτσάκης, καθηγητῆς τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς Παν. Ἀθηνῶν.

Ἡ ὁμιλία θὰ γίνῃ στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

15 Ἀπριλίου

18.30'-19.00 Ἀκολουθία Ἑσπερινοῦ.

19.00 Ὁμιλία 4η: «Τὸ αἴτημα τῆς γνησιότητος στὴ Χριστιανικὴ ζωὴ». Ὁμιλητὴς ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βρεσθένης κ. Δημήτριος, Διδάκτωρ τοῦ Παν. Χάρβαρντ.

Ἱερά Μητρόπολις Ἐλασσόνας

Ἡ ἱστορικὴ κωμόπολις τῆς Τσαριτσάνης, τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ εὐγενοῦς καὶ φιλοπάτριδος Τέκνου τῆς Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου τοῦ Γένους καὶ διαπρεπεστάτου συγγραφέως καὶ ρήτορος, τελεῖ ἐτήσιον Ἀρχιερατικὸν Μνημόσυνον, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Σεβαστιανοῦ, τὴν 18ην Μαρτίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐπιβλητικὸς ὑπῆρξε καὶ ἐφέτος ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης τοῦ Πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ τῆς 60ῆς ἐπετειῆς τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως. Τὰς ἑορτὰς ἐλάμπρυναν διὰ τῆς παρουσίας των ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος καὶ πλείαδες Σεβ. Ἱεραρχῶν, ἡ Α.Ε. ὁ Ἀντιβασιλεὺς-Πρωθυπουργὸς κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος, μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Τὴν 11ην πρωϊνὴν τῆς 25.11.72 ἐγένετο ἡ καθιερωμένη περιφορὰ τῆς ἱερᾶς Εἰκόνης τοῦ Ἀγίου, τὴν δὲ 6ην μ.μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Μέγας Ἑσπερινὸς ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ναῷ τοῦ Ἀγίου. Τὴν πρωϊαν τῆς κυρίας ἡμέρας ἐτελέσθη ἐν τῷ αὐτῷ Ἱ. Ναῷ πανηγυρικὸν Ἀρχιερατικὸν Συλλεῖτουργον, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου καὶ συλλειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δράμας κ. Διονυσίου, Κεφαλληνίας κ. Προκοπίου, Ζακύνθου κ. Ἀποστόλου, Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παύλου καὶ Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Σεραφεῖμ. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδας παρέστη ἐν τῷ Ἀγίῳ Βήματι συμπροσευχόμενος. Τὴν 10ην π.μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρουσία τῆς Α.Ε. τοῦ Ἀντιβασιλέως-Πρωθυπουργοῦ κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, τῆς ἡγεσίας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως ἐτελέσθη ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ πανηγυρικὴ Δοξολογία ἐπὶ τῇ 60ῇ ἐπετειῇ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Τῆς Δοξολογίας προέστη ὁ Μακαριώτατος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν Σεβ. Ἀρχιερέων.

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τοῦ ἱατροῦ ἐτελέσθη τὴν ἑσπέραν τῆς 17.10.72 Ἑσπερινὸς χάριν τῶν ἱατρῶν τῆς Θεσσαλονίκης ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ἱ. Ναῷ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἐχοροστάτησεν ὁ Παναγιώτατος, ὅστις καὶ ὠμίλησε καταλλήλως πρὸς τοὺς παρακολούθησαντας τὴν ἀκολουθίαν ἱατροῦς, οἱ ὅποιοι ἐξέφρασαν τὰς εὐχαριστίας των διὰ τὴν πνευματικὴν ταύτην εὐκαιρίαν.

Ὑπὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας ἐτελέσθη τὴν 12.11.72 ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ αἰοίδιμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Ἀθηναγόρου. Τοῦ Μνημοσύνου προέστη ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ. Λεωνίδας, ὅστις ἀκολουθῶς παρηκολούθησε διὰ λέξιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Παν. Χρήστου με θέμα: «Τὸ ἔργον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου».

Τὴν 10.10.72 ἐπανελήφθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Φροντιστηρίου ἱεροκηρύκων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἰωάννου Φουντούλη. Κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστη καὶ ὁ Παναγιώτατος, συνζητήθη ὁ τρόπος τῆς καλύτερας λειτουργίας τοῦ Φροντιστηρίου, ὥστε τοῦτο νὰ συντελῇ εἰς τὴν ποιοτικὴν ἄνοδον τοῦ κληρῦματος καὶ τὴν ἀνταπόκρισιν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ὁ Παναγιώτατος ἔσχεν ἰδιαιτέρας συναντήσεις μετὰ τῶν Θεολόγων καθηγητῶν τῶν Γυμνασίων τῆς Θεσσαλονίκης (5.10.72), τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἐκκλ. Σχολῶν Θεσσαλονίκης (19.10.72) καὶ τῶν Γυμνασιάρχων τῶν Δημοσίων καὶ Ἰδιωτικῶν Γυμνασίων τῆς Θεσσαλονίκης (9.11.72). Κατὰ τὴν τελευταίαν συνάντησιν ἀνηλλάγησαν ἀπόψεις ἐπὶ τῆς καλύτερας συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Σχολείου εἰς τὸ

δύσκολον ἄλλ' ὑψηλὸν ἔργον τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐλληνικῆς νεότητος. Ὁ Παναγιώτατος ἐτόνισεν ἰδιαίτερος, ὅτι ἡ Ἱ. Μητρόπολις εἶναι πρόθυμος νὰ συμπαρασταθῇ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν παντὸς προβλήματος ἀναφερομένου εἰς τὴν νεότητα (οἰκογενειακοῦ, λατρευτικοῦ κ.λ.π.).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον

Πρὸς τὸν [1]
Χαράλαμπον Καπερώνην, ἱερομόναχον
κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας
(ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁδὸς Ἱω. Γενναδίου 14 καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῇ 5ῃ Μαΐου 1973, ἡμέρα Δευτέρα καὶ ὥρα 5 μ. μ. ἵνα δικασθῆς ἐπὶ ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν.

Ἐν περιπτώσει μὴ ἐμφανισέως σου, θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Μαρτίου 1973

Ὁ

Ὁ

Πρόεδρος

Γραμματεὺς

Ὁ Διδυμοτεῖχου καὶ Ὁρεστιάδος
Κωνσταντῖνος

Ἀρχιμ. Δαμ. Λαζαρίδης

Ἱερά Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Ἀυλῶνος, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὄνομα Κανονισμοῦ ὀριζόμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 6ῃ Μαρτίου 1973

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κασσανδρείας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς δευτέρας κενῆς θέσεως τοῦ ἱεροκλήρικου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, παρακαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως αἴτησιν μετ' ἀπάντων τῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Πολυγύρῳ τῇ 28-2-73

† Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, ἐνοριῶν καὶ ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησι. Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Γεννήσεως Χριστοῦ τῆς ἐνορίας Σκοπέλου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῦξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 17ῃ Μαρτίου 1973

† Ὁ Χαλκίδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΔΕΩΝΙΔΑΣ

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 12 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 10.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Εὐαγγελισμὸς ὡς μῆνυμα ἐλευθερίας.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Α' Διάσκεψις τῆς Προπαρασκευαστικῆς τῆς Ἀγ. καὶ Μ. Συνόδου τῆς κατ' ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς.

Ἡλία Οἰκονόμου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Σύγχρονος ἀστροφυσικῆ καὶ «Γένεσις».

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ ἀπολύτου.

Ἀρχ. Θυατείρων Ἀθηναγόρου, Ὁ Χριστὸς καὶ ὁ πολιτισμὸς.

Μητροπ. Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Σχέσις τῆς Λατρείας μετὰ τὴν ζωὴν.

Μητροπ. Πλοῖεστίου Ἀντωνίου, Ἡ μοναστικὴ ἀνανέωσις εἰς τὴν Ρουμανίαν.

Ἀρχ. Χρ. Κακουλίδου, Χριστιανικὴ θεώρησις τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου.

Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ μετανάστευσις εἰς Δ. Γερμανίαν.

Ἀπόφασις Συμ. Ἐπικρατείας.

Νομολογία τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων.

Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.